

PRZEGLĄD POLSKO-FIŃSKO-ESTOŃSKI

Puolalais-Suomalais-Eestiläinen Yleiskatsaus

Poola-Soome-Eesti Ülevaade

CZASOPISMO POŚWIĘCONE ZAGADNIENIOM INTELEKTUALNYM,
KULTURALNYM I GOSPODARCZYM W POLSCE, FINLANDJI I ESTONII

Redaktor: mgr. HENRYK OLSIENKIEWICZ

Administracja i sprawy finansowe wydawnictwa redaktor GRZEGORZ DROZDOWSKI

ROK III.

MAJ – LIPIEC 1938

Nr. 8

TREŚĆ NUMERU:

	Str.		Str.
1. Owoce trafnej polityki. — Ôige poliitika vili Balticus.	2	10. Polski przemysł węglowy i jego stan obecny —Dr. L. Fall	42
2. Święto 3 maja — Alicja Bełcikowska	3	11. Bogaćstwo kopalniane Estonii — O. Kukkur	44
3. Poprzez Finlandię nad Północny Ocean Lodowaty — Teo Snellman	5	12. Młynarstwo w Finlandii — G. Tigerstedt	46
4. Estonia jako kraj turystyczny — Johannes Kiivet	7	13. Lotnicza sieć łączy Finlandię z całą Europą	48
5. Wiadomości z Polski — Tietoja Puolasta — Poola Kroonika	14	14. Kronika fińska	49
6. Pola azaliowe w Polsce — M. Szezepowska	24	15. Kronika estońska	50
7. Lato w Haapsalu — C. W.	25	16. Kronika P. A. Z. Z. M. „Liga“	54
8. Przegląd polskich uzdrowisk	27	17. Kronika bałtycko-skandynawska	55
9. Stosunki handlowe polsko-fińskie — Janusz Mazowiecki	39	18. Życie i praca śp. prof. L. Masinga - V. Ernits	56
		19. Stulecie Estońskiego Towarzystwa Naukowego — V. Ernits	57
		20. Kronika ugro-fińska	59
		21. Przegląd wydawnictw	60

Administracja pisma prosi Szanownych Czytelników

o wpłacanie prenumeraty na konto P. K. O. 15.600

Warunki prenumeraty: Cena pojedynczego numeru 1 zł; roczna prenumerata (3 numery) — 2 zł 50 gr. dla Stowarzyszeń i młodzieży studiującej — 2 zł 25.

WYDAWCA: Towarzystwo Polsko-Estońskie — Zarząd Główny — przy współdziałaniu Biblioteki Fińsko-Estońskiej przy Uniwersytecie J. Piłsudskiego w Warszawie.

REDAKCJA — ul Koszykowa 59 m. 22, tel. 8-11-66 ADMINISTRACJA — ul. Wilcza 32 m. 18, tel. 8-61-65

Owoce trafnej polityki – Ôige poliitika vili

Artykułem poniżej zamieszczonym rozpoczynamy cykl uwag, którymi dzielić się odtąd będziemy z czytelnikami na temat aktualnych zagadnień polityki nadbałtyckiej. W uwagach tych pragniemy przede wszystkim podkreślać momenty, które wpływają hamująco na rozwój normalnych stosunków sąsiedzkich nad Bałtykiem, a jednocześnie wskazywać nowe, lub w niedostatecznej dotychczas mierze wyzyskane, możliwości dalszego pogłębienia tych stosunków.

Redakcja.

W trudnym okresie, który przeżywa dziś Europa, wznowienie stosunków politycznych między Polską a Litwą powitane zostało przez wszystkie niemal państwa, zwłaszcza w regionie bałtyckim, z ulgą i radością.

Fakt ten jest dowodem, że rzetelna wola pokoju, oparta na jasnych konstruktywnych założeniach politycznych ma przed sobą rozległe pole działania i wydać musi w końcu właściwe owoce.

A doszło do tego wbrew poglądom tych pesymistów, którzy straciwszy, wobec słabości systemu ligowego, wiarę w istniejące instrumenty międzynarodowej organizacji pokoju, nie chcą zrozumieć, że istnieją i działają inne skuteczniejsze systemy, oparte bezpośrednio na wzajemnym zaufaniu i zrozumieniu wspólności interesów.

Dobroczynny wpływ tych systemów przejawiał się szczególnie efektywnie we wschodnim regionie Europy, ułatwiając proces konsolidacji pokoju, opartego na równowadze przeciwstawiającej się zarówno tendencjom podziału państw na bloki ideologiczne, jak i naruszającej równowagę tego regionu ingerencji mocarstw.

Systemat równowagi, który się w regionie tym utrwalił, nie dopuścił zarówno do tworzenia się znanych skądinąd „sfer wpływów interesów“ wielkich mocarstw, jak i do prób uczynienia z niego pola przemarszu dla nieproszonych przyjaciół. Przyjacielem bowiem w regionie tym jest ten, kto nie miesza się do spraw wewnętrznych sąsiada i broni jego praw do samodzielnego decydowania o swoim losie i swoich sprawach. Dlatego też zasada zaufania i wzajemnego zrozumienia się pozostanie tu podstawą stosunków pomiędzy państwami.

Porozumienie bałtyckie, obejmujące Estonię, Łotwę i Litwę, miało do spełnienia ważne zadanie pogłębienia tych zasad w stosunkach między trzema tymi państwami. Niestety, na poro-

Alamal avaldatud artikliga algame kirjutiste sarja balti poliitika aktuaalsete küsimuste kohta. Neis artiklites tahame kõigepealt allakriipsutada momente, millised takistavad normaalsete naabrussuhete arenemist Balti riikide vahel, ühtlasi näidata uusi, või senni küllaldaselt kasutamata võimalusi nende suhete edaspidiseks süvendamiseks.

Toimetus.

Raskel ajal, mida praegu Euroopa üle elab, teravitati pea kõikide riikide poolt poliitiliste suhete uuendamist Poola ja Leedu vahel rõõmuga, eriti Balti riikides.

See fakt on tõenduseks, et tõsine rahutahe, milline põhjened selgeil konstruktiivseil poliitilisel alusel, omab enese ees laia tegevusvälja ja peab andma õiget vilja. Kuid selleni jõuti vastu pessimistide vaadetele, kes rahvasteliidu süsteemi nõrkuse tõttu olid kaotanud usu olevatesse rahvusvahelistesse rahuinstrumentidesse, ega taha arusaada, et on olemas ja mõjumas teised mõjuvamad süsteemid, millised põhjened välitult vastastikkusel usaldusel ja ühiste huvide mõistmisel.

Nende süsteemide heategev mõju avaldus eriti efektiivselt Euroopa idaregioonis, kergendades rahukonsolidatsiooni protessi, milline põhjened tasakaalul, mille sihiks on vastutöötada nii hästi tendentsidele jaotada riike ideoloogilisteks blokkideks, samuti ka suurriikide vahelesegamisele, milline selle regiooni tasakaalu rikuks.

Tasakaalu süsteem, milline on selles regioonis kindlaks kujunenud, ei lubanud ka tekkida mujalt tuntud suurriikide „mõjupiirkondi“, samuti ka mitte katseid teha sellest regioonist kutsumata sõprade läbimarsiala.

Selles regioonis on nimelt sõbraks see, kes ei sega end naabri siseasjusse ja kaitseb tema õigusi oma saatuse ja asjade üle ise otsustada. Selle tõttu jääb siin riikidevaheliste suhete aluseks vastatikkune usaldus ja mõistmine.

Eestit, Lätit ja Leedut haarava balti lepingu ülesandeks oli nende riikide suhteid süvendada. Kahjuks seda kokkulepet raskendas juba algusest peale Poola-Leedu suhete korraldamattus, millised suhted on nii tähtsad Eestile ja Lätile, kiud milliseid mõstis Leedu omal ajal nii isearalikult.

zumieniu tym od samego początku zaciążyła kwestia unormowania stosunków polsko-litewskich, tak ważna dla Estonii i Łotwy i tak inaczej ujmowana w swoim czasie w Litwie. O ten problem rozbiły się wszelkie próby wytworzenia prawdziwego zaufania i zrozumienia między państwami bałtyckimi. Organizm porozumienia bałtyckiego oderwany od gleby zaufania groził stale uschnięciem.

Jeżeli poprzez gruzy muru chińskiego, który wybudowano ze szkodą dla całości interesów bałtyckich, normalizacja stosunków polsko-litewskich posuwać się będzie naprzód, to perspektywy współpracy bałtyckiej, perspektywy konsolidacji pokoju będą jaknajlepsze, a nowo wytworzona sytuacja nad Bałtykiem pozwoli na realizację tych zamierzeń, które dotychczas spotykały się z trudnościami nie do przezwyciężenia. Państwa bałtyckie mogą obecnie znaleźć szczere poparcie wśród tych państw, które dążą do utrzymania pokoju i zapewnienia każdemu normalnych warunków rozwoju.

Przyjmując propozycję Polski i otwierając wrota dla współpracy opartej na wzajemnym szacunku i zaufaniu, Litwa zdała egzamin solidarności bałtyckiej, zdała egzamin zrozumienia interesów swych sąsiadów, interesów pokrywających się całkowicie z jej własnymi.

Wiara państw regionu bałtyckiego we własną politykę, dążącą do własnego bezpieczeństwa, własnymi siłami, wyszła z tej próby wzmocniona.

Warszawa.

Balticus.

ALICJA BEŁCIKOWSKA.

Święto 3-go Maja

Sto czterdzieści siedem lat mija od pamiętnego dnia uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 roku.

Sto czterdzieści siedem lat walki i zmagañ, klęsk i zwycięstw. Tragiczne rozbiory Rzeczypospolitej, powstania, spiski i rewolucje. Szubienica, Sybir i więzienia. Wreszcie — wojna światowa i — powstanie Polski niepodległej.

A przecież nic nie zdołało przesłonić wspomnienia Konstytucji Majowej. Corocznie święcimy uroczyste dzień 3 Maja, składając hołd wielkiemu dziełu, którego celem było ratowanie chylącej się do upadku Rzeczypospolitej.

*

Konstytucja dawnej polski ograniczała władzę rządu na korzyść Sejmu, w którym zasiadali

Selle probleemid vastu purunesid kõik katsed luua tõsist usaldust ja mõistmist Balti riikide vahel. Balti kokkuleppe organism, eraldatud usalduse maapinnast, ähvardas alati kuivumise sega.

Kui Poola-Leedu suhete normaliseering areneb edasi üle Balti riikide huvidele senni niipalju kahju teinud hiinamüüride varemete, siis saavad balti koostöö, samuti rahu konsolidatsiooni perspektiivid olema parimad, ja Baltimerel äsjakujunenud situatsioon lubab realiseerida neid püüdeid, millised kohtusid senni võitmatute raskustega.

Balti riigid võivad praegu leida siirast toetust nende riikide poolt, millised püüdeivad rahu kindlustamist ja igale riigile normaalsete arengutingimuste võimaldamist.

Vastuvõttes Poola ettepanekud ja avades värvad koostööks vastastikkuse lugupidamise ja usalduse alusel, Leedu õiendas balti solidariteedi eksami, oma naabrite huvid mõistmise eksami, millised täielikult katavad ta enda huve.

Balti riikide usk omasse poliitikasse, mille sihiks on enese julgeolek, toetudes omile jõududele, tuli välja sellest katsest kõvendatuna.

Balticus.

Varssavis.

sami tylko przedstawiciele stanu szlacheckiego. Uchwały Sejmu wymagały jednomyślności. W ten sposób mogła upaść każda, najpożyteczniejsza nawet dla Państwa uchwała, jeżeli sprzeciwiał się jej jeden choćby poseł, zgłaszający swoje „veto“ (nie pozwalam).

Król Stanisław August Poniatowski, skrepowany protekcją cesarskiej rosyjskiej Katarzyny II-ej, nie śmiał przeciwstawić się Rosji: pozwolił na wprowadzenie wojsk rosyjskich do Polski, dopuścił do porozumienia się Rosji z Prusami i do pierwszego rozbioru Polski w roku 1772.

Położenie Polski stawało się coraz trudniejsze, a patrioci, dążący do podźwignięcia kraju z u-

padku, mieli przeciwko sobie słabego króla, uległy Rosji rząd i ciemny przeważnie ogół szlachecki.

W roku 1787 wybuchła wojna turecko-rosyjska.

Okoliczność tę postanowili wyzyskać patrioci ze Stanisławem Małachowskim, ks. Stanisławem Staszicem, Ignacym Potockim i ks. Hugo Kołłątajem na czele, zakładając t. zw. Stronnictwo Patriotyczne. Celem tego Stronnictwa było zniesienie praw, będących źródłem niemocy Polski, polepszenie położenia chłopów i mieszczan i uwolnienie się od niepożądaney opieki Rosji.

W dniu 6 października 1788 roku rozpoczął w stolicy swe obrady Sejm, zwany Wielkim lub Czteroletnim, gdyż przez cztery lata obradował. Marszałkiem Sejmu został Stanisław Małachowski, a wśród posłów znaleźli się liczni zwolennicy Stronnictwa Patriotycznego. — Na wniosek Marszałka Sejm przekształcił się w Konfederację, co było niezmiernie dla patriotów dogodne, gdyż w Konfederacji nie obowiązywała jednomysłność, lecz uchwały wymagały większości głosów.

Jedną z pierwszych spraw, przez ten Sejm pamiętny rozpamiętywanych, była sprawa wojska: uchwalono wystawić stutysięczną armię. W dniu 19 stycznia 1789 roku obalono narzuconą przez Rosję władzę, t. zw. Radę Nieustającą, a we wrześniu tegoż roku wyłoniono „Deputację do poprawy formy rządu“, oraz Komisję do rozpatrzenia żądań stanu mieszczańskiego.

Pod koniec 1790 roku upłynęły dwa lata od chwili rozpoczęcia obrad Sejmu. Podług istniejących praw, Sejm powinien się był rozwiązać dla dokonania nowych wyborów i tego też domagali się przeciwnicy Stronnictwa Patriotycznego. Sejm postanowił jednak Konfederację utrzymać i w dniu 16 grudnia 1790 roku uzupełniony został nowymi posłami, wyłącznie prawie zwolennikami akcji patriotów. Uchwalono „prawo o sejmikach“, ograniczające wszechwładzę magnatów, oraz prawo o miastach, zapewniające mieszczanom szerokie przywileje. Nie mając zaufania do zagranicy, patrioci szukali oparcia wewnątrz Państwa, w narodzie.

Za Stronnictwem Patriotycznym stała siła poważna: większość posłów, całe, wdzięczne za nadane prawa mieszczaństwo, oraz młode pokolenie szlachty, wychowane pod wpływem Komisji Edukacyjnej. Na stronę patriotów przechylał się też król, w którym światłość umysłu walczyła ze słabością charakteru.

Na wiadomość o konszachtach Rosji z Austrią i Prusami, patrioci postanowili przyspieszyć przeprowadzenie swych planów nie przerywając

poufnych narad nawet w okresie przerwy wielkanocnej w obradach sejmowych; narady te odbywały się na Zamku Królewskim w Warszawie, przy udziale króla.

Powodzenie patriotów zależało więc nie tylko od poparcia społeczeństwa, ale od zachowania się Sejmu. Gdyby bowiem posłowie zaczęli rozpatrywać projekt nowej Konstytucji, opracowany przez sejmową „Deputację do poprawy formy rządów“, — mogliby pogrzebać całą sprawę, narażając ją na niebezpieczeństwo ze strony Rosji.

Warunkiem zwycięstwa sprawy było więc szybkie działanie Sejmu. Postanowiono wnieść Konstytucję pod obrady Sejmu w dniu 7 maja w wigilię imienin króla, następnie jednak termin ten dwukrotnie przyspieszono, wyznaczając ostatecznie w tym celu dzień 3 Maja.

Gdy nadszedł pamiętny dzień 3 Maja 1791 roku, stolica miała wygląd niecodzienny: oddziały wojsk maszerowały po ulicach miasta, a mieszczaństwo oburzone pogłoskami o projektowanym zamachu Rosji na Sejm i na króla, manifestowało na rzecz Konstytucji.

O godzinie 11-ej Marszałek Małachowski zagał na Zamku uroczyste posiedzenie w obecności króla, otoczonego ministrami i licznym orszakiem dworskim. Po przemówieniu Marszałka Sejmu, na wniosek króla odczytano projekt Konstytucji. Gdy okazało się, że opozycjoniści pragną za wszelką cenę nie dopuścić do uchwalenia Konstytucji — król, na wezwanie jednego z posłów, zaprzysiął wraz z ministrami Konstytucję, a za jego przykładem poszli patrioci.

Gdy tak się stało, entuzjazm niesłychany zapanował w Sejmie, w stolicy i w całym kraju. Posłowie z królem i rządem na czele udali się do katedry na uroczyste nabożeństwo dziękczynne, a tłumy ludzi do późnej nocy wiwatowały na ulicach miasta, śpiewając naprędce ułożony „Polonez Trzeciego Maja“:

„Zgoda Sejmu to sprawiła,
Że nam wolność przywróciła,
— Wiwat! — Krzycicie wszystkie stany —
— Niechaj żyje Król kochany!

Taka jest Narodu wola,
Za swych braci i za Króla,
Obywatel każdy wszędzie
Życie swojełożyć będzie.

Wiwat Sejm i naród cały!
Dziś nam nieba żywot dały;
— Wiwat! — Krzycicie wszystkie stany, —
— Niechaj żyje Król kochany!“

I nic to, że potem przyszła Targowica. Że zdrajcy obalili dzieło trzeciomajowe. Że Rosja wkroczyła na ziemie polskie. Że triumf Moskwy zakończył się nowymi rozbiorami Rzeczypospolitej, a imię Polski przez 123 lata wymazane było z mapy Europy.

Bo po dniach zmagania i rozpacz — nadeszły dni walki i chwały.

A gdy zawierucha wojenna objęła świat cały, dzień za dniem, miesiąc za miesiącem, rok za rokiem rosła sława ducha i oręża polskiego. Od Karpat po Bałtyk, od mroźnego Murmanu do

słonecznej Francji i dalekiej Ameryki, żołnierz polski szerzył sławę imienia Polski Zmartwychwstającej.

Aż nadszedł listopad 1918 roku.

I Polska zmartwychwstała.

*

Dzisiaj, święcąc dzień 3 Maja i składając hołd wielkim Twórcom Wiekopomnego Dzieła, wyrażamy wolę niezłomną pójścia w ich ślady, wspierania i utrwalania czynem bytu i potęgi Polski Mocarstwowej.

TEO SNELLMAN.

Poprzez Finlandię nad Północny Ocean Lodowaty

W latach ostatnich daje się zauważyć w Finlandii coraz większy napływ turystów zagranicznych. W porównaniu z rokiem 1936 ruch ten wzrósł w roku ubiegłym o 180%, przyczem w roku tym ogólna ilość gości zagranicznych wyniosła 64.841. W roku bieżącym przewidziany jest dalszy wzrost, który powinien doprowadzić do ogólnej liczby 75.000.

Tłumne odwiedzanie Finlandii przez obcokrajowców tłumaczy się tym, że cały ten kraj ze swą niezliczoną ilością jezior wogóle, a przede wszystkim Laponia i wybrzeże Oceanu Lodowatego Północnego stwarzają dla nich nie byle jaką atrakcję. Jeszcze dziesięć lat temu ta część Finlandii była zagranicą prawie zupełnie nieznaną. Dzisiaj zaś właściwy ciężar zainteresowania się Finlandią przenosi się coraz bardziej na północ. Do tego zresztą przyczynia się walenie Fiński Związek Turystyczny, który przy poparciu władz państwowych stara się stworzyć tam wszelkie pożądane warunki do jak najwygodniejszej komunikacji. Ponadto buduje się tam luksusowe hotele w ramach ogólnie przyjętych zasad kultury turystycznej. Dziś można już bez przesady powiedzieć, że podróż po północy Finlandii jest połączona z pierwszorzędnym komfortem i z wygodami, mogącymi zaspokoić nawet najbardziej wygórowane wymagania.

Wyprawa nad brzeg Oceanu Lodowatego oznacza w większości wypadków przejazd przez całą Finlandię. Niewielka bowiem tylko ilość turystów kieruje się do Petsamo via Norwegia lub Szwecja. Gros wszystkich gości zagranicznych wybiera zwykle drogę morską poprzez Tallinn, Szczecin lub Sztokholm, przy czym punktem wyjścia do wszystkich wypraw w głąb kraju jest prawie zawsze stolica Finlandii Helsinki. Na zwiedzenie stolicy i jej przepięknego

położenia na brzegu Zatoki Fińskiej należy przeznaczyć conajmniej trzy dni. Pamiętajmy, że miasto to zostało wybudowane na granitowych skałach, które podobne do zastygłej lawy spływają tarasowato ku morzu. Największą letnią atrakcją tego miasta jest mnóstwo restauracji, rozrzuconych wzdłuż wybrzeża morskiego, oraz szereg naturalnych plaż.

Turysta jednak, który ucieka z gorących i dusznych miast kontynentu, tęskni do spędzenia wakacyj przede wszystkim na łonie natury. Tu mu można polecić jedynie i wyłącznie północ, kraj z bajki. Droga tamtędy prowadzi poprzez Rovaniemi, najbardziej północne miasto Finlandii, stolicę nowo utworzonego okręgu Lappi (Laponia). W międzyczasie jednak nie zaszkodzi uczynić w podróży kilku przerw. Najpierw więc idzie Hämeenlinna (Tavastehus), miasto, położone w pobliżu ośrodka turystycznego Aulanko (Karlberg), stanowiącego najpiękniejszy w Finlandii zakątek, ze swymi drzemiącymi lasami, uśmiechniętymi jeziorami, górami, nienaruszonym krajobrazem, wysoką kulturą rolną i t. d. Godnym uwagi jest tu również stary średniowieczny zamek. Skolei przybywamy do Tampere (Tammerfors), do fińskiego Manchesteru wzgl. Łodzi. Przepiękne to miasto, położone nad wodospadem, który łączy dwa jeziora, posiada kilkaset fabryk, lecz wcale nie robi wrażenia miasta fabrycznego. Przybysz napróżno będzie tu wypatrywał olbrzymich słupów kominów, bo wszystko jest wprawiane w ruch siłą prądu elektrycznego. Rzucają się również odrazu w oczy szerokie i czyste ulice, piękne okolice oraz wysoki standard życiowy robotników.

Następnym punktem naszej podróży jest miasto Oulu, leżące nad rzeką Oulujoki. Rzeka ta, poprzecinana wielu wodospadami i poroha-

mi, słynie ze spławów, jakie się urządza na wąziutkich i niezmiernie długich łodziach, mieszczących do 50 pasażerów. Samo miasto ma nazwę białego miasta przemysłowego północy, ześrodkowuje bowiem w sobie bogaty przemysł skórzany, drzewny i żywnościowy. Stąd już jest niedaleko, bo zaledwie kilka godzin jazdy do Rovaniemi, skąd zaczyna się właściwa podróż poprzez tundry laponińskie nad Ocean Lodowaty.

Można oczywiście dojechać do Revaniemi również innymi szlakami, a więc przez Turku (Abo) lub Viipuri (Wyborg). Turku, leżące nad Zatoką Fińską, na tej samej wysokości co Helsinki, jest kolebką kultury fińskiej, posiada przeszło 700-setletnią katedrę oraz wybudowany w XIII w. zamek. W katedrze spoczywają prochy czołowych postaci z dziejów Finlandii, w zamku zaś mieści się obecnie muzeum historyczne.

Miastem o średniowiecznych tradycjach jest również Viipuri. Istnieje nawet cała dzielnica, zachowana w całości z owych czasów, oraz zamek i okrągła baszta, pozostałość z dawnych murów obronnych, w której obecnie mieści się stylowa i nastrojowa, jednak całkiem nowoczesna restauracja.

Jadąc wzdłuż linii wschodniej, a więc przez Viipuri, warto zrobić odskok z Sortavala na Valamo. Jest to malownicza wyspa na Ładodze, największym jeziorze Europy, z olbrzymim prawosławnym klasztorem, założonym jeszcze w IX w. przez mnichów bizantyjskich. Innym godnym polecenia odchyleniem od właściwego szlaku jest podróż do Savonlinna (Nyslott), byleż najbardziej na wschód wysuniętej fortecy szwedzkiej, z której do dziś dnia zachowały się jeszcze gigantyczne mury zamku, zwanego Olavinlinna. Z miasta tego, położonego u zbiegu kilku jezior, odchodzi kilka przepięknych szlaków wodnych, z których najbardziej malowniczym jest szlak Savonlinna-Joensuu. Trasy te są obsługiwane przez nowoczesne i wygodne statki. Wreszcie niedaleko stąd leży słynne Punkaharju, kilkunastometrowej szerokości pokryty lasem grzbiet, przepoławiający jezioro na przestrzeni siedmiu kilometrów.

Najpiękniejszym jednak i naprawdę niezapomnianym odcinkiem drogi jest ten, który prowadzi z Rovaniemi poprzez Laponię do Petsamo. Autostrada ta, jedyna w swoim rodzaju w całej Europie, prowadzi przez Sodankylä

i Ivalo, poprzez tundry i wzniesienia w kierunku Oceanu Lodowatego. Piękność natury polega tu przede wszystkim na niesamowitej grze kolorów i światła oraz na niezwyklej przejrzystości powietrza, które pozwala widzieć nawet najbardziej odległe okolice. Dla turysty, przyzwyczajonego do pastelowych farb Europy środkowej, bogata gamma kolorów Laponii stwarza prawdziwą sensację. Niebo jest wyższe, atmosfera posiada jakąś bajeczną lekkość. Mówi się nawet, że kto raz zobaczył Laponię latem, nie zazna nigdy spokoju i zawsze i wszędzie będzie tęsknił za tym zakątkiem świata, który mu dał klucz do zgłębienia tajemnicy północnej natury. Do tego należy jeszcze dodać, że od końca maja do pierwszych dni sierpnia słońce wcale tam nie zachodzi, i między godziną dziewiątą a trzecią zmienia co sekundę lub co minutę nie tylko swój wygląd, lecz również kolory, których nawet paleta największego mistrza nie jest w stanie dokładnie oddać.

Port w Petsamo, dostępny dla statków przez okrągły rok, otrzymała Finlandia w roku 1921 na mocy traktatu w Tartu. W jego pobliżu mieści się Liinahamari z wspaniałym hotelem turystycznym, odbudowanym w roku ubiegłym po pożarze. Niedaleko stąd również znajduje się najbardziej wysunięty na północ w całej Europie prawosławny klasztor. Dla turysty, który się interesuje przyrodą, najciekawszym zakątkiem jest wyspa Heinäsaari, znany w świecie ornitologów raj ptactwa arktycznego, które tu się gnieździ w niezliczonych ilościach.

Wreszcie w drodze powrotnej należy obowiązkowo skrócić nieco na północ od Rovaniemi w kierunku fińsko-szwedzko-norweskiej granicy, do Pallastunturi, gdzie Fiński Związek Turystyczny wybudował na 800 m. wysokim szczyście wspaniały hotel, w którym 50 pokoiów ze wszystkimi wygodami i z pełnym komfortem oczekuje na przyływ gości ze wszystkich stron świata. W porze zimowej hotel ten jest Mekką dla wszystkich miłośników sportu narciarskiego, a nawet stało się już tradycją, że tu się spędza święta wielkanocne. Pallastunturi jest jak na tutejsze stosunki wysoką górą, wznoszącą się wśród bezbrzeżnych tundr, z której przy dobrej pogodzie można widzieć dalekie szczyty granitowych gór szwedzkich, a przez lornetkę nawet jeszcze dalsze najwyższe szczyty norweskich fiordów.

Estonia jako kraj turystyczny

Każdy kraj jest w pewnym stopniu krajem turystycznym.

Aby jednak można liczyć na większy rozwój turystyki krajowej, a zwłaszcza zainteresowanie turysty zagranicznego, nie wystarczy dobra organizacja ruchu turystycznego i odpowiednio szeroko zakrojona propaganda. Kraj musi bowiem przedstawiać dla turysty pewną naturalną atrakcję w postaci bądź to osobliwości godnych obejrzenia, bądź to zabytków z dawnych czasów, zwłaszcza związanych z historią rodzinnego kraju turysty, bądź wreszcie odrębnej organizacji jakiegoś działu życia gospodarczego, społecznego, czy politycznego.

Pod tym względem Estonia może zaciekawić cudzoziemca, Polak zaś zwiedzający Estonię znajdzie tam ponadto wiele śladów wspólnej przeszłości historycznej.

Spróbujmy zwiedzić Estonię śladem przeciętnego turysty, który odwiedzając obcy kraj, zwraca zwykle główną uwagę na miasta i często ponadto nie widzi nic więcej, jeżeli pominąć krajobrazy widziane przez okna wagonu.

Turysta, przyjeżdżający z Polski do Estonii, trafi najpierw do miasta pogranicznego Valk, a stąd przez Tartu i Tapa do stolicy Estonii — Tallinna.

Już z pociągu, który zdąża do dworca półkołem, zaznajamia się podróżny z miastem nieomal z trzech stron.

Widziany z zewnątrz zarówno od strony morza jak i lądu Tallinn przedstawia się nadzwyczaj jednolicie i okazale. Piękny wygląd miasta podnoszą historyczne mury bram Harju-, Viru- i Rannavärv (dawne bastiony).

Tallinn położony jest pomiędzy osobliwym jeziorem Ülemiste, znajdującym się na górze, i zatoką fińską. Legenda mówi, że kiedy Tallinn będzie zupełnie zabudowany, jezioro Ülemiste zatopi całe miasto. Dlatego zapewne stale się miasto rozrasta, powstają nowe gmachy, opracowuje się coraz to nowe projekty urbanistyczne, aby móc w każdej chwili zapewnić czuwającego nad stolicą ducha jeziora Ülemiste, że Tallinn jeszcze nie jest gotów.

Na samym brzegu Zatoki Fińskiej położony jest obszerny park Kadriorg (Dolina Katarzyny), nazwany imieniem carowej Katarzyny, małżonki Piotra I. Piękny pałac, wybudowany dla niej przez włoskich architektów na rozkaz cara, został obecnie przerobiony na siedzibę Prezy-

denta Państwa. Opodal pałacu znajduje się dotąd domek wybudowany własnoręcznie przez Piotra Wielkiego, a nieco dalej piękny pomnik dłuta rzeźbiarza estońskiego Adamsona, członka rosyjskiej Akademii Sztuki, zaginionego na morzu wraz z całą załogą rosyjskiego okrętu wojennego „Rusałka“.

Mimo, że Tallinn wzbogacił się w okresie niepodległości wieloma nowymi publicznymi i prywatnymi gmachami, urok i charakter nadaje miastu znaczna liczba zabytkowych budynków, pamiętających czasy średniowiecznej Hanzy, a więc liczące po kilkaset lat.

Czas założenia Tallinnu jako grodu staroestońskiego nie jest znany. Już w czasach przedhistorycznych był tutaj znany port, a badania ustaliły ślady istnienia w tym miejscu osiedli ludzkich jeszcze na dwa tysiące lat przed Chryst. Historyczny początek istnienia obecnego Tallinna przypada na r. 1219, kiedy Duńczycy założyli tutaj swój gród (stąd powstała nawet nazwa Tallinna, skróconego z Taani linn t. zn. gród duński). Według legendy obecny sztandar duński, biały krzyż na czerwonym polu, pochodzi z Tallinna, gdzie miał spaść z nieba podczas walki z pogańskimi Estończykami i przynieść Duńczykom zwycięstwo.

Dotąd Tallinn opasują resztki dawnych murów obronnych z zachowanymi basztami w ilości 22. Zaraz koło dworca znajduje się t. zw. Plac Wież i rzuca się w oczy 7 wież rozmieszczonych w starym murze miejskim. Najciekawsze z wież miejskich są: „Gruba Margarita“ (wybudowana w latach 1518—29), „Kiek in de Kõk“ (patrz do kuchni) i główna wieża cytadeli w Toompea t. zw. „Długi Herman“, która ma wysokości 46 metrów, a średnicy 9.5 mtr. Na tej wieży powiewa zawsze flaga państwowa, a turysta może z niej zobaczyć z góry cały Tallinn i jego okolice.

Najstarszą część Tallinna stanowi wysoko położona cytadela Toompea, która widziana od strony zewnętrznej, szczególnie ze strony parku przed dworcem sprawia wspaniałe wrażenie. Oprócz zamku, gmachów rządowych, nowoczesnego budynku Parlamentu oglądamy na Toompea biskupią katedrę luterańską z bardzo dawnych czasów i metropolitalną katedrę prawosławną, wybudowaną w końcu zeszłego stulecia. Na dole w środku miasta warto zobaczyć kościół Niguliste, kościół Św. Ducha

i starożytny ratusz miejski, będące każdy swego rodzaju muzeum historycznym. W Tallinnie znajduje się też jeden kościół rzymsko-katolicki.

Najpiękniejszym z kościołów jest Oleviste, którego wieża posiada obecnie 125 metrów wysokości, zaś przed częściowym zniszczeniem jej przez piorun, wysokość jej sięgała 137 mtr., będąc najwyższą wieżą w całym ówczesnym państwie rosyjskim.

Z zabytkowych gmachów wymienimy jeszcze wybudowany w latach 1407 — 10 gmach giełdy, dawną siedzibę wielkiej gildy hanseatyckiej, oraz podziemne korytarze pod górą Harjuvārav. Z nowych budynków godny jest wspomnienia dom teatru „Estonia“, słynny z najbardziej akustycznej sali w Europie. Teatr ten wybudowany został w końcu panowania rosyjskiego ze składek ludu estońskiego, bez żadnej subwencji państwowej czy samorządowej (kosztował 1 milion rubli złotych). Przy założeniu kamienia węgielnego tego gmachu w r. 1910 władze rosyjskie zakazały nawet okolicznościowej mowy.

Z muzeów estońskich najciekawsze są: Muzeum Sztuki Estońskiej i Muzeum Wojskowe, zawierające pamiątki dotyczące niepodległości Estonii. W ostatnich latach wybudowano kilka pięknych gmachów szkolnych: Liceum Francuskie, Szkoła Średnia Gospodarstwa Domowego, Instytut Gospodarstwa Domowego.

Tallinn ma mieszkańców 140 tysięcy, a wraz z przylegającym do niego miastem Nõmme, słynnym ze swego suchego klimatu i pięknego lasu sosnowego, i lotniskiem położonym nad brzegiem morza w okolicach ruin starego klasztoru Pirita (Birgitta), słynnym ze swej nowoczesnej plaży, — liczy Tallinn 160 tys. mieszkańców.

W Tallinnie znajduje się najliczniejsza kolonia polska w Estonii i siedziba Związku Narodowego Polaków w Estonii (Lai tän. 34), a także Polstwo Rplitej (Kohtu tän. 10).

Na wschód od Tallinna znajduje się lotnisko Kose, ze wzorową zagrodą Prezydenta K. Pätsa, a na niedalekim półwyspie Viimsi majątek głównodowodzącego armią estońską generała Laidonera, ofiarowany mu przez Rząd za zwycięstwa, odniesione w wojnie o niepodległość Estonii. Naprzeciwko Tallinna położona jest na odległości 25 klm. od lądu wyspa Naissaar, zamieszkała przeważnie przez Szwedów. Na tej wyspie, a także na przylegającej wyspie Aegna znajdują się potężne fortyfikacje, broniące wstępu do Zatoki Tallińskiej.

Z Tallinna koleją przez Tapa dojeżdżamy do m. Narvy, położonego nad rzeką tejże nazwy. U ujścia rzeki Narvy do morza znaj-

duje się uzdrowisko Narva-Jõesuu (w czasach rosyjskich Hungerburg).

Gdybyśmy jednak szli pieszo z Tallinna brzegiem morza, aż do Narva-Joesuu, zwiedzilibyśmy szereg ciekawych miejscowości.

Idąc brzegiem morza z Tallinna na wschód zobaczymy odnowione zabytki staroestońskiego grodu w Iru i dojedziemy do kopalń towarzystwa „Fosforit Estoński“ i stąd dalej do wodospadu „Jagala“ z fabryką papy drzewnej. Dalej znajdują się letniska: Tsitre, Loksa, Kõsmu i Võsu, z których ostatnie cieszy się dużą popularnością, gdyż położone jest we wspaniałym borze sosnowym i posiada piękną piaszczystą plażę.

Dalej na wschód u ujścia rzeki Kunda, płynącej w głębokim wąwozie, znajduje się miasteczko z fabryką cementu i z często odwiedzanym przez cudzoziemców pierwszym uniwersytetem ludowym w Estonii, mieszczącym się w głównym budynku dawnego majątku Kunda. Na terenie tego majątku znaleziono ślady najstarszego siedliska ludzkiego w Estonii jeszcze z czasów t. zw. kultury kundaskiej. (ok. 6000 lat przed Chr.).

szereg cichych idyllicznych letnisk i ruiny zamku Toolse, otoczone mgłą wielu legend. Od Kundy idziemy dalej do Aseri, gdzie niedawno jeszcze mieściła się wielka fabryka cementu. Stąd już zaczynają się kawałki wysokiego brzegu morskiego i turysta może podziwiać niezapomniany widok położonego w dole morza z wąskim pasmem nadbrzeżnego lasu. Turyści znajdują lepiej brzeg morza koło Ontika i Toila. Warstwy ziemi w pionowych ścianach wysokiego brzegu na wybrzeżu morskim koło Viru stanowią znów ciekawy przedmiot dla badań geologów. Takie same badania umożliwiają t. zw. Suhkrumägi („Góry Cukrowe“) w Kadriorg koło Tallinna i wysokie brzegi na wyspie Saaremaa (Ozylia).

W Toile podziwiać można piękny krajobraz z dolinami, pokrytymi lasem. Tutaj jest wybudowany wspaniały pałac, przeznaczony na letnią rezydencję Prezydenta Republiki.

Od środka wybrzeża Viru — pasem szerokości kilkudziesięciu klm. w kierunku południowym aż do linii kolejowej, a miejscami i dalej ciągnie się obszar górniczy Estonii z kopalniami łupka palnego i fabrykami wytwarzającymi oleje. Najstarszym z tych przedsiębiorstw jest Państwowy Przemysł Łupkowy. Obecnie przeprowadzone są tutaj badania nad wydobywaniem rudy żelaznej.

W miarę zbliżania się do Narva-Jõesuu brzeg morski obniża się. Mijamy piękne lotnisko Sil-

lamäe i t. zw. błękitne góry Vaivara i dochodzimy do letniska Narva-Jõesuu, tłumnie odwiedzanego przez gości krajowych i zagranicznych. Letnisko to odznacza się szeroką plażą o długości kilku klm., pokrytą sławnym z białości i czystości piaskiem. W czasach rosyjskich przybywało tam, z uwagi na jego piękne położenie i bliskość Petersburga (80 klm.), z całej Rosji tysiące letników. Obecnie zjeżdżają do Narva-Jõesuu letnicy niemal z całej Europy, a przede wszystkim z krajów bałtyckich i skandynawskich.

Za rzeką Narwą obok granicy rosyjskiej w odległości do 10 klm. od Narva-Jõesuu mieszka około 2000 Ingrów (Iżorów) i Finnów, których odwiedzają często przybywający z Finlandii turyści. Są oni etnograficznym ogniwem łączącym Estonię z Finlandią, i Ingrią, położoną poza granicą rosyjską. W Narva-Joesuu rzeka Narwa wpada do morza, umożliwiając turystom również kąpiel pośrodku morza w znacznie cieplejszej i słodkiej wodzie rzecznej. Obok rzeki Narvy płynie rzeka Rosona, która od czasu do czasu zmienia kierunek prądu — raz wlewa swe wody do rzeki Narvy, raz w odwrotnym kierunku do t. zw. Cichego Jeziora i rzeki Luugi, która wpada do morza już w Rosji Sowieckiej. Morze pomiędzy Tallinnem i Narva-Jõesuu jest bogate w ryby, z których bardzo znana nawet w Ameryce jest t. zw. „kilka“. Rosyjska i polska nazwa tej ryby jest zapożyczeniem estońskiego wyrazu „kilu“. Znaczne ilości ryb estońskich, głównie słodkowodnych, wywozi się również do Polski.

W odległości 12 klm. od Narva-Jõesuu rozłożone jest na obu brzegach rzeki Narvy miasto Narva z wielu starymi budowlami. Ponieważ środkiem rzeki biegła kiedyś granica szwedzko-rosyjska, Szwedzi wybudowali wówczas nad brzegiem fortyfikacje, t. zw. Zamek Hermana, Rosjanie zaś naprzeciwko na drugim brzegu rzeki Narvy postawili fort Ivangorod. Oba forty stanowią więc ciekawą pozostałość dawnych czasów. W mieście jest ciekawe muzeum, zawierające rzadkie eksponaty nawet z dalekiego wschodu, oraz dom cara Piotra Wielkiego, w którym obecnie mieści się Muzeum Miejskie z wydziałem etnograficznym (ciekawe dane o Iżorach i Finnach). Pod miastem Narwą walczyli w początkach wielkiej wojny północnej w roku 1700 car rosyjski Piotr Wielki i król szwedzki Karol XII. Na pamiątkę ówczesnego zwycięstwa wojsk szwedzkich postawiono w 1936 r. z inicjatywy patriotów szwedzkich pomnik w miejscu, gdzie przebywał podczas bitwy Karol XII.

W Narwie znajduje się Oddział Narodowego Związku Polaków w Estonii.

Rzeka Narva wypływa z jeziora Peipsi (Pejpus) i tworzy o jeden klm. na południe od miasta wodospad wysokości około 8 mtr., przedstawiający energię 90 tys. koni parowych. Część tej energii jest zużywana przez oddawna tu istniejące słynne zakłady włókiennicze Kreenholm. Projekty wybudowania wielkiej państwowej elektrowni na tym wodospadzie nie zostały dotychczas zrealizowane.

Jeżeli turysta ma dość czasu na powolną podróż rzeką, warto odbyć piękną wycieczkę statkiem z Narva-Jõesuu do Narvy, z przesiadaniem się na inny statek powyżej wodospadu, stąd zaś wzdłuż rzeki Narvy przez słabo zaznaczone kaskady rzeczne do jeziora Peipsi, które należy do największych w Europie (poza rosyjskimi), licząc wraz z jeziorem Pihkva (pskowskie) ponad 140 klm. długości i około 50 klm. szerokości. Z Peipusu wzdłuż rzeki Emajõgi można dopłynąć do Tartu, a nawet jeszcze dalej do jeziora Võrtsjärv, położonego w samym środku Estonii.

Ciekawa jest podróż samochodem z Narvy przez Jõhvi, Iisaku i estońsko-rosyjskie miasto Mustvee do Tartu. Zbacząc nieco z drogi można zwiedzić wybudowany w Kuremäe w początkach okresu rusyfikacyjnego prawosławny klasztor żeński Pühtitsa, położony wśród malowniczych krajobrazów. Wyjeżdżając z Narvy do Tartu kolejną mijamy stolicę powiatu Viru Rakvere, z dobrze zachowanymi ruinami zamku rycerskiego.

Duchowa stolica Estonii Tartu położona jest częściowo w dolinie nad brzegami rzeki Emajõgi, częściowo zaś na dwóch wzgórzach na przedhistorycznym jeszcze szlaku łączącym Estonię Południową z Północną, a przez rzekę Emajõgi wschód Estonii z zachodem. W tym miejscu istniało już w czasach przedhistorycznych stare grodzisko estońskie, a następnie rosyjski książę Jarosław wybudował tu swój gród Jurjew w r. 1030; jest to pierwsza historyczna wzmianka o Tartu.

Najbardziej malowniczo przedstawia się środek miasta, położony na t. zw. Górze i Dolinie Domskiej. Tereny te należą do uniwersytetu i tu rozmieszczone są główne gmachy uniwersyteckie, między innymi obserwatorium astronomiczne i słynna biblioteka, zawierająca obecnie około 600 tys. tomów. Biblioteka wbudowana jest do ruin starej katedry katolickiej, w której w swoim czasie miał wygłosić kazanie książę Piotr Skarga; katedra ta została znisz-

czona przez pożar, który powstał jakoby od ognia świętojańskich.

Pod względem liczby mieszkańców (59.000) Tartu jest drugim z kolei miastem Estonii. Dawniej było ono jedynym miastem uniwersyteckim w Estonii, sławnym ze swego uniwersytetu, założonego przez króla szwedzkiego Gustawa Adolfa w r. 1632. Obecnie również Tallinn posiada uniwersytet techniczny, ponadto zaś konserwatorium muzyczne i wyższą szkołę sztuki.

Poza uniwersytetem godne jest zwiedzenia w Tartu Muzeum Narodowe Estońskie w Raadi (1 klm. od Tartu), gdzie znajdują się również uniwersyteckie stacje doświadczalne wydziału rolnego. Ponadto zainteresować może ratusz w Tartu, teatr „Vanemuine“, ogród botaniczny, muzeum zoologiczne, kościoły, most kamienny na rzece Emajõgi, wybudowany jeszcze przez carową Katarzynę II w latach 1776—1784, opatrzony napisem: „Siste hic impetum flumen, Catharina II jubet“. (Zatrzymaj tutaj swój bieg, rzeko, Katarzyna II każe), oraz drugi nowy most betonowy, wybudowany już w pierwszych latach niepodległości, t. zw. „Most Wolności“.

W Tartu napotyka się na każdym kroku ślady wspólnej historii polsko-estońskiej. Barwy miasta są polskimi barwami narodowymi, ofiarowanymi Tartu przez króla Stefana Batorego.

Miasto Tartu wraz z powiatami Tartu, Viljandi i Pärnu przeszło bowiem na mocy traktatu pokojowego polsko-rosyjskiego w Zapolu pod panowanie polskie w r. 1582 i było stolicą starostwa tejże nazwy. W r. 1625 Tartu dostało się pod panowanie szwedzkie.

Za czasów panowania polskiego wybudowane zostało w Tartu Kollegium Jezuickie, zastąpione później przez gimnazjum szwedzkie, a wreszcie przez uniwersytet, który w pierwszych latach swego istnienia zajmował nawet dawne gmachy Kollegium Jezuickiego. W uniwersytecie tym, t. zw. Uniwersytecie Dorpackim studiowało w zeszłym stuleciu kilka tysięcy studentów Polaków, a z szeregów ich wyszło kilkudziesięciu uczonych i wybitnych mężów stanu. M. i. w ciągu 10 lat był pierwszym profesorem języków słowiańskich na Uniwersytecie w Tartu słynny polski filolog Jan Baudoin de Courtenay. Obecnie mieszka w Tartu około 100 Polaków, zrzeszonych w Związku Narodowym Polaków „Jutrzenka“. Kilka lat temu został ufundowany przez Rząd Polski przy Uniwersytecie w Tartu lektorat języka polskiego.

Południowa część powiatu Tartu jest bardzo malownicza dzięki pewnej ilości jezior (niektó-

re nawet z wyspami), pięknym dolinom rzek i pagórkowatości terenu. Pagórki wysokie zaledwie na paraset metrów w Estonii nazywają się górami, gdyż kraj jest naogół równinny. Wzgórza estońskie nie dadzą się naturalnie porównać z polskimi górami, lecz pocięte dolinami rzek, jeziorami i pokryte wspaniałymi lasami iglastymi i liściastymi tworzą niezapomniane krajobrazy. Do najpiękniejszych miejsc zalicza się jezioro Pühajärv (Święte Jezioro) z miastem Otepää („Niedźwiedzia Głowa“), znanym z dawnych kronik rosyjskich i górą Munamägi (Góra Jajko). Jezioro Pühajärv należy do Zarządu Parków Państwowych, który wybudował nad brzegiem schronisko dla turystów. Ponadto piękne są okolice Elva, Peedu, Vapramägi, Kodijärve, Aru, a zwłaszcza Taevaskoda, gdzie zakręt płynącej w głębokim jarze rzeki robi wrażenie jakby olbrzymiego gmachu, dachem którego są niebiosy. Trudno również ominąć ruiny zamku rycerskiego w Helme z podziemnymi korytarzami, oraz nie zwiedzić okolic stacyj Sangaste, gdzie znajdował się dawny rodzinny majątek hrabiów Bergów, z których jeden znany był w Polsce jako generał-gubernator rosyjski, drugi zaś zasłynął w Estonii jako rolnik-hodowca wyborowych gatunków zboża i otrzymał nawet z tego tytułu doktorat honorowy Uniwersytetu w Tartu. Niedaleko od miasta Tõrva znajduje się grób księcia Barlay de Tolli w Jõgeveste.

Wewnątrz kraju godne jest uwagi turysty jezioro Võrtsjärv, a na zachód od niego na wzgórzach nad jeziorem położone miasto Viljandi z zamkiem na górze. Do zamku, którego ściany są jeszcze stosunkowo dobrze zachowane, prowadzi staroświecki most zwodzony. Na północ od Viljandi znajduje się miasto Põltsamaa na rzece Paala, z dobrze zachowanym wielkim zamkiem, otoczonym murami. Powiat Viljandi słynie ze swych mleczarni oraz rzeźni eksportowej w Võhma. Powiatem sąsiadującym z Viljendimaa jest Järvamaa, którego głównym miastem jest Paide z bardzo dobrze zachowanym zamkiem na t. zw. „górze wałowej“ i starodawną, ostatnio odnowioną wysoką wieżą.

Piękne krajobrazy pagórkowate występują również na południowym wschodzie Estonii w powiatach Võru i Petseri. Miasto Võru położone między dwoma jeziorami jest pamiątkowe dla Estończyków, gdyż mieszkał w nim „ojciec pieśni“ dr Fr. R. Kreutzwald, zbieracz i twórca estońskiego eposu narodowego „Kalevipoeg“. W parku Võru stoi dziś pomnik „ojca pieśni“, a w mieście dom, w którym mieszkał, zamieniono na muzeum jego imienia.

Na południe od miasta Võru znajduje się najwyższa góra w państwach bałtyckich, t. zw. Suur Munamägi (wysokość ok. 320 mtr.). Ze szczytu tej góry podziwiać można piękny krajobraz pagórkowaty, ciągnący się z jednej strony ku lasom łotewskim, z drugiej zaś strony do okolic Petseri i granicy sowieckiej.

Powiat Petseri zamieszkanym jest częściowo przez Estończyków, częściowo zaś przez Rosjan, w języku których można odnaleźć wiele cech białoruskich (dawnych Krywiczów), chociaż uważają się oni za Wielkorosjan pskowskich. Estończycy tamtejsi należą do południowo-wschodnich szczepów estońskich t. zw. Setów albo Setukezów, którzy byli w ciągu wielu stuleci administracyjnie włączeni do gubernii pskowskiej, przyjęli religię prawosławną i wskutek tego zachowali pewną odrębność narodową w stosunku do protestanckich rodaków. Dotąd zachowali oni bardzo wiele oryginalnych cech etnograficznych, które już zaginęły w rdzennej Estonii. Podziwiamy tam szereg pięknych pieśni, bajek i wierzeń ludowych, oraz odrębne stroje ludowe, gry i tańce.

Miasto Petseri słynne jest ze swego prawosławnego klasztoru, wybudowanego częściowo w podziemnych pieczarach. Ma to być obecnie jedyny klasztor tego rodzaju w świecie. Początki istnienia klasztoru sięgają jeszcze roku 1430, kiedy powstał pierwszy kościół w pieczarze. W r. 1473 wybudowano w pieczarach szereg kaplic, w r. 1558 — 65 otoczono klasztor murem, tak, że w roku 1581 mógł już się bronić oblegającym go wojskom króla Stefana Batorego. Wojska polskie zajęły zresztą klasztor Petseri również w latach 1607 — 11.

Oryginalne są procesje kościelne dokoła klasztoru, w których nierzadko bierze udział ponad 1000 osób. W czasach rosyjskich procesje te ściągały nawet ludność Pskowa i innych miast sąsiednich.

W kraju Petserskim godne jest jeszcze obejrzenia Võmmoski, położone niedaleko od Petseri w miejscu połączenia się 2 rzek (gdzie niedawno wybudowano szkołę średnią budownictwa i ceramiki), ze względu na rzekomo cudowne źródło, któremu legenda przypisuje własności uzdrawiania chorych oczu. Na zachód od Petseri znajduje się Vastseliina („Nowogródek“), z ruinami starego zamku, który w ciągu długich stuleci znajdował się na samej wschodniej granicy dawnej Liwonii. Na wschód od Petseri w malowniczej miejscowości położony jest Vana - Irboska (stary Izborsk), blisko już granicy Rosji, jedna z jej pierwszych legendarnych stolic, gdzie według legendy miał się

osiedlić pierwszy książę skandynawski Truvor, w r. 862. Koło Izborska znajduje się też legendarny grób Truvora.

Wracając do Polski przez pograniczne miasto łotewsko-estońskie Valk (obecnie istnieją dwa miasta: Valk estoński i Valka łotewska, powstałe z podziału dawnego miasta Valk), możemy zwiedzić położone na północnym zachodzie modne kąpielisko estońskie Pärnu nad brzegiem zatoki ryskiej u ujścia rzeki Pärnu. Kąpielisko to jest zarazem miastem portowym. W czasie niepodległości Estonii Pärnu zostało nowoczesnie odbudowane, posiada obecnie wspaniałe parki i aleje, nowoczesny Dom Zdrojowy i kąpiele błotne oraz piękną piaszczystą plażę. Podobnie jak Narva-Jõesuu, Pärnu cieszy się również dużym powodzeniem wśród cudzoziemców. Estończycy zaś odwiedzają je chętnie z uwagi na stosunkowo wysoką temperaturę wody morskiej. Okolice Pärnu są bogate w ryby, a w mieście znajduje się szkoła rybacka.

Turyści zwiedzający Pärnu poza pięknymi okolicami zaznajamiają się również z wynikami prowadzonej na ugorach blisko Pärnu akcji osadniczej w Lepnurme. Na odległości kilkunastogodzinnej jazdy statkiem położona jest na morzu mała wyspa Kihnu, słynąca ze starodawnych strojów i zwyczajów ludowych mieszkańców. Jeszcze dalej w zatoce Ryskiej na wyspie Ruhnu (po szwedzku Runö), mieszkają od wielu lat tu osiadli Szwedzi, tworząc najbardziej archaiczne osiedle szwedzkie.

Największą wyspą Estonii jest Saaremaa (Ozylia), której głównym miastem jest Kuresaare (po niemiecku Arensburg), słynące w całej Europie swymi zdrowotnymi błotami. Jedno z uzdrowisk błotnych założył w Kuresaare w swoim czasie polski lekarz dr. Mierzejewski. W Kuresaare znajduje się doskonale zachowany dawny zamek rycerski oraz bogate muzeum.

Już na pierwszy rzut oka wyspa Saaremaa różni się od pozostałej Estonii swym krajobrazem. Duża liczba wielkich kopulastych modrzewi, liczne drewniane wiatraki rozmieszczone nieomal w każdej zagrodzie, wysokie brzegi morskie przykuwają wzrok turysty. Na zachodzie koło latarni Vilsandi mieści się w rezerwacie uniwersyteckim słynne państwo ptaków na wysepkach Vaika. Mieszka tam niezliczona ilość ptaków różnych odmian, więc wysepki odwiedzają również badacze zagraniczni. W roku 1937 założono tam schronisko dla turystów. Osobliwe i jedyne w swoim rodzaju są jeziora w Kaali na odległości 18 klm. na północno-wschód od Kuresaare: 4 — 5 kulistych wzniesień z głębokimi jeziorami o średnicy od 200—

Haapsalu, ruiny zamku.

300 metrów w środku, robią wrażenie wygasłych kraterów. Dawniej przypuszczano, że są one wulkanicznego pochodzenia, lecz nowsze badania przypisują ich powstanie upadkowi meteorytów. Jak wiadomo, tego rodzaju jeziora meteorytowe znajdują się w Arizonie w Ameryce Północnej oraz w Australii. Wyspa Saaremaa jest ciekawa ze względu na swą florę, gdyż posiada wiele takich roślin, których niema w lądowej Estonii. Niektóre z tych roślin spotykają się też w Polsce, jak: bluszcz i drzewo bukowe. Na zachodzie wyspy Saaremaa znajduje się niezamarzający w zimie port Kihelkonna.

Jadąc od Saaremaa na północny wschód przejeżdżamy przez tamę długości 3 klm. na wyspę Muhu, która jest również znana ze swych modrzewi, stąd zaś statkiem do Haapsalu, które posiada również błota lecznicze. W Haapsalu godne są obejrzenia ruiny zamku z kościołem, w którym dotąd odprawia się nabożeństwa.

Z ruinami związana jest legenda o białej damie, która ukazuje się w nocie sierpniowe w pewnym oknie kościoła zamkowego. W mieście można zobaczyć dom, w którym mieszkał kiedyś słynny rosyjski kompozytor F. Czajkowski, używający często w swych kompozycjach ludowych motywów estońskich.

Haapsalu jest słynne między innymi ze sporządzanych na drutach oryginalnych nakryć głowy mieszkańców.

Dla Szwedów estońskich Haapsalu jest centrum kulturalnym, gdyż znajduje się tu jedyne w Estonii gimnazjum szwedzkie, a niedaleko od miasta szwedzka szkoła rolnicza, połączona ze szwedzkim uniwersytetem ludowym.

Niedaleko od Tallinna znajduje się mały port Paldiski, dziś już niemal wymarły z powodu zbyt bliskości portu tallińskiego, i dwie wyspy Pakri, oddzielone od siebie przesmykiem, sławne z pięknych haftów.

Idąc od Paldiski w stronę Tallinna zwiedzimy najpierw piękne wybrzeże Leetsi, a nieco dalej Klooga-Laulasmaa, ulubione letnisko osób poszukujących ciszy. Bliżej Tallinna położona jest Keila-Joa, gdzie rzeka Keila tworzy mocny wodospad przed samym ujściem do morza. Nad rzeką mieści się państwowa stacja rybną, a w okolicy w pięknym parku pałac letniskowy dla członków rządu. W pobliżu Tallinna na wysokim brzegu morza rozłożyło się letnisko Rannamõisa z pięknym parkiem, który nosi dźwięczną nazwę Rocca al Mare.

Należy jeszcze wspomnieć, że w okolicach Tallinna położone są t. zw. góry Paunküla — długi grzbiet górzysty pomiędzy jeziorami. Grzbiety te są zaledwie kilkadziesiąt metrów szerokie i są prawdopodobnie tworam lodowcowymi. Podobne grzbiety ciągną się nieco dalej na wschód w Aegviidu.

Pozostałością z okresu lodowcowego są w Estonii charakterystyczne wyniosłości morenowe; są to wzgórza o formach owalnych długości niekiedy do 10 klm., szerokości do 3 klm. Zobaczyć je można w parafiach Äksi i Palamuse niedaleko linii kolejowej do Tallinna w odległości okło 20 klm. od Tartu, oraz w okolicach miasta Türi (siedziba nowej stacji nadawczej Radia Państwowego).

Dla historyka ciekawe są w Estonii grodziska przedhistoryczne, pochodzące przeważnie z okresu przedniemieckiego, t. j. z przed roku 1200-go.

Dla badacza zagadnień rolnych ciekawa jest w Estonii struktura gospodarstw, tworzących luźno porozrzucane po całym kraju fermy (częściowo wynik bezwzględnie przeprowadzonej reformy rolnej).

Przemysłowca zainteresuje niebywały rozwój przemysłu estońskiego, zajmującego pierwsze miejsce wśród przemysłów państw bałtyc-

Haapsalu, centrum miasta.

Haapsalu, odpoczynek na wyspie.

kich, handlowca zaś rozwój spółdzielczości (obok Danii stosunkowo największy w Europie), spółdzielcza organizacja handlu, eksportu, a nawet bankowości estońskiej.

Działacza społecznego zainteresuje brak analabetyzmu przy organizacji oświatowej, opartej na czynniku społecznym, wysoki stopień uświadczenia obywateli i zorganizowania ich w związki zawodowe i społeczne, olbrzymi rozwój prasy, autonomię kulturalną mniejszości i t. d. — Wszystkich zaś ogromna taniość życia w Estonii.

Ceny biletów kolejowych w Estonii są niskie. Cena za 1-szy klm. wynosi np. 2¹/₄ centa (nieco ponad 3 grosze), poczym stopniowo obniża się. Koszt przejazdu II klasą jest o 50% wyższy.

Cudzoziemiec, który przebywa w Estonii co najmniej 7 dni, otrzymuje na kolejach zniżkę 50%-ową: o odpowiednie zaświadczenie trzeba zwrócić się do „Turismi Keskkorraldus Eestis“ w Tallinnie, Raekoja pl. 9, albo do Estońskiego Towarzystwa Turystycznego (Eesti Turistide Ühing, Tallinn, ul. Viru 26). Grupy wycieczkowe w liczbie przynajmniej 5 osób otrzymać mogą już na dworcu pogranicznym 50% zniżki. Cena przewozu 10 klg. bagażu wynosi przy krótkich przejazdach 0,36 centów za klm., podczas dłuższej podróży mniej.

Niedrogo również kalkuluje się podróż statkami i autobusami, których sieć jest stosunkowo gęsta.

Można też dojechać do Estonii wygodnym samolotem „LOTU“.

Ceny żywności i koszt noclegów są w Estonii w porównaniu z innymi krajami wyjątkowo niskie. Litry mleka np. można otrzymać za 10 — 15 groszy, obiad za cenę od 50 gr., nocleg w turystycznych kwaterach od 50 gr.

Na zakończenie należy zaznaczyć, że ośrodkami ruchu turystycznego w Estonii są: „Centralna Organizacja Turystyki w Estonii“ (Turismi Keskkorraldus Eestis) mieszcząca się na placu Raekoja 9 — w Tallinnie, oraz Towarzystwo Akcyjne „Estońskie Biuro Podróży“ (Eesti Reisibüroo) w Tallinnie, ul. Kinga 3 i na dworcu. Organizacje te udzielają gościom zagranicznym odpowiednich informacji o Estonii. W Tartu znajduje się biuro turystyczne „Estońskiego Towarzystwa Turystów“ (Eesti Turistide Ühing), przy ul. Suurturg 16 i sekcja Akcyjnego Towarzystwa Biura Podróży, przy ul. Suurturg 7 i na dworcu.

Goście zagraniczni są witani przez obywateli estońskich z całą tradycyjną gościnnością i przyjaźnią. Jako państwo małe Estonia dba o wiele więcej niż wielkie mocarstwa o przychylną propagandę, którą mogą jej robić na całym świecie turyści, którzy zwiedzili estoński kraj i jego zabytki historyczne.

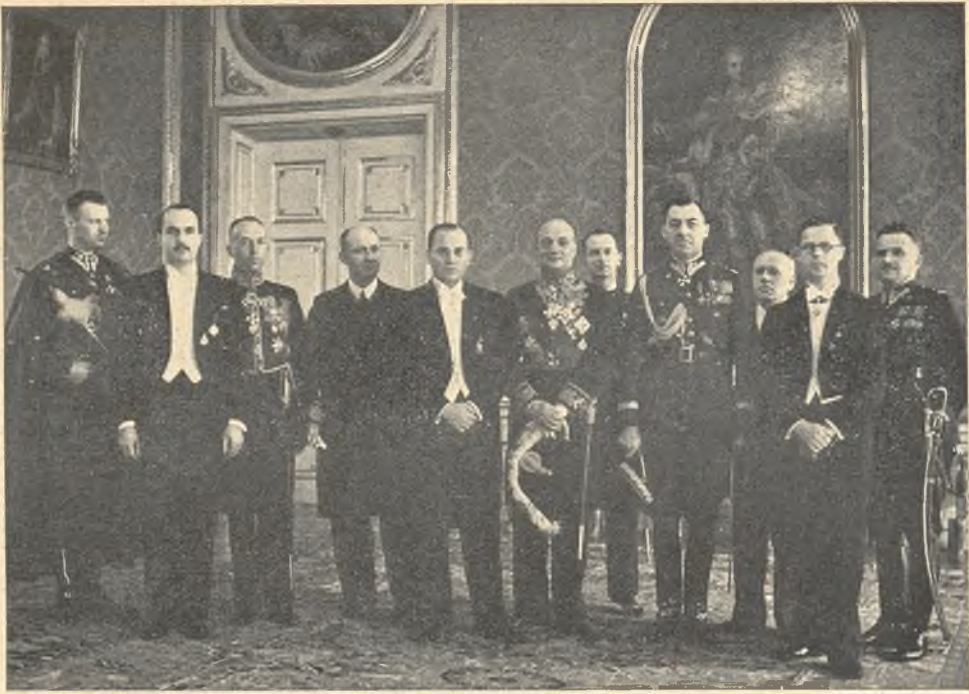
Narwa — Joesuu, hotel „Villa Capriccio“.

Italian ulkoasiainministeri kreivi Ciano ottaa puolalaisen virkatoverinsa vastaan t. v. maaliskuun 8 päivänä Italian ulkoasiainministeriössä, palazzo Chigissä.

Puolan ulkoasiainministeri Józef Beck laskee t. v. maaliskuun 7 päivänä seppeleen Tuntemattoman Sotilaan haudalle Roomassa.

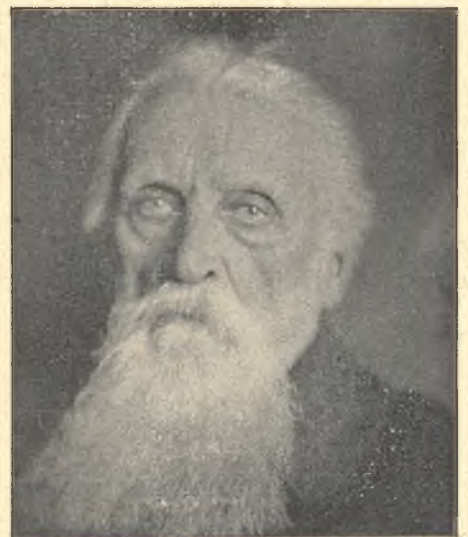
Maaliskuun 31 päivänä Liettuan Tasavallan lähettiläs ministeri Skirpa jätti Varsovan Linnassa akkreditoimiskirjeensä.

Puolalainen pankki Kaunasissa.

Manalle mennyt entinen Puolan pääministeri Władysław Grabski, Puolan nykyisen valuuttajärjestelmän luoja.

Manalle mennyt Aleksander Świętochowski, Puolan kansallinen merkkimies ja kirjailija.

Puolan Tasavallan Presidentti prof. Ignacy Mościcki keskustelee Rumanian pääministerin patriarkka Mironin kanssa hänen kunniaakseen järjestetyssä vastaanotossa, ministeri, kreivi Szembekin läsnäollessa. Taaempänä ministeri Świętosławski keskustelee Bukowinan metropoliitan Vissarionin kanssa.

Puolan kauppiaiden liiton isänmaan turvaamiseksi lahjoittamien 40 konekiväärin juhlallinen luovuttaminen armeijalle Marsalkka Piłsudskin torilla Varsovassa.

Pyhä Andreas Bobola.

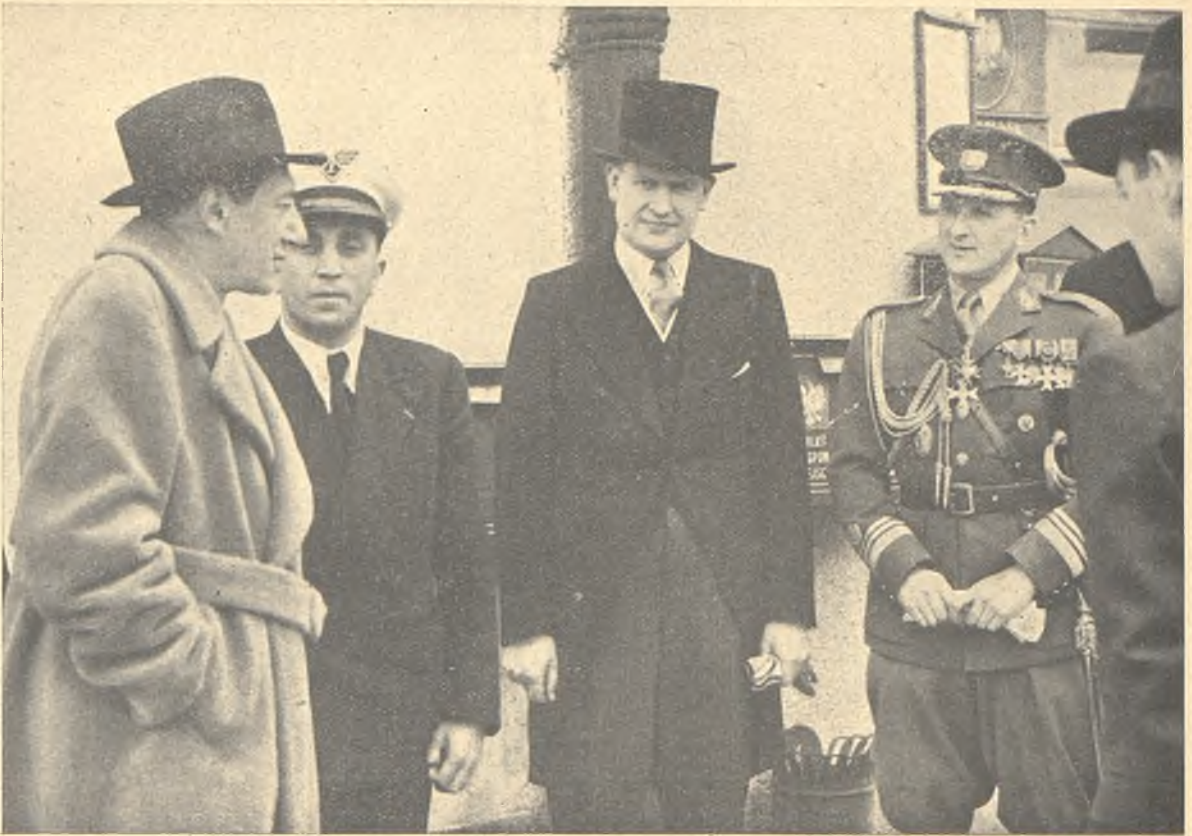
Puolan Tasavallan Presidentti asetti pyhän Andreas Bobolan ruumisarkulle itsenäisyysristin uhriantimena.

Andreas Bobolan surujuhla-kulkue ja hänen pyhänjäännöksensä. Pyhä Andreas Bobola ilmestyi Puolan valtiollisen sortokauden aikana eräälle munkille Vilnossa ennustaen Puolan valtion uudestaan syntymisen.

Puolan Sejmin Marsalkka Stanisław Carr kuoli kesäk. 16. p:nä

Poola välisminister Józef Beck Eestist tagasitulles Varssavi lennuväljal Eesti saatkonna chargé d' affaires'i A. Koerni ja sõjaväelise esindaja kolonel H. Raidna saatel.

Ministeri J. Beck palattuaan Eestistä Varsovan lentokentällä Eestin chargé d'affaires'in hra A. Koernin sekä sotilasasiamiehen eversti H. Raidnan seurassa.

Kenttäjumalanpalvelus Gdyniassa Meren juhlan päivänä.

Pola azaliowe w Polsce

Opis pól azalowych na Wołyniu; pochodzenie azalii; legendarne własności kwiecica; okoliczne osobliwości turystyczne.

Eräs kaikkein mielenkiintoisimpia turistinähtävyyksiä Puolassa, johonka tutustumiseen ei ainoastaan ulkomaalaisen vaan myöskin puolalaisen vieläpä luonnontieteilijänkin kannattaa tehdä erikoinen matka, on muutamia satoja hehtaareja käsittävä keltaisia azaleoja (*Azalea pontica*) kasvava alue Puolassa Volynian maakunnassa. Tämä villeja azaleoja kasvava alue on maalauskellisen kaunis ja tuoksultaan lumoava. Villit azaleat eivät ole niiden keltaisia valkeita tai ruusunvärisiä azaleoja, jotka ovat melkein tuoksuttomia, ja joita myydään kukkakaupoissa. Villi azalea on n. 1 metrin korkuinen pensas, jolla on kauniisti kiiltävät lehdet ja kirkkaankeltaiset tai appelsiininväriset kukat. Ne kasvavat verrattain kuivahkossa maaperässä ja pensaita on sangen vaikea lähestyä. Nämä villit kukat kukkivat touko- ja kesäkuun vaiheessa, ja ne muodostavat kuin laajan keltaisen maton varsien kiertyessä lähellä kasvaviin puihin ja pensaihin. Sanomattoman voimakas tuoksu kukkivista azaleoista kulkee tuulen mukana kauas kertoen lähestyjälle jo kaukaa tästä luonnon ihmeestä. Azaleojen kukkimispaikka on verrattain rajoitettu ja muutamien kilometrien päässä kasvamispaikaltaan ne tyystin häviävät, vaikka maanlaatu niiden viihtymiselle onkin täysin suotuisa. Ainoastaan yhdessä toisessa paikassa, ei kovin kaukana niiden pääkukintaalueelta, Korzec'issa, jossa marsalkka Pilsudskin muistomerkki sijaitsee, jonkun verran löytyy. Villi azalea on eräs muunnos villiruusuusta, joka nykyään on häviämäisillään. Eräitä erilaisia muunnoksia yksityisinä pensaina löytyy Alpeilla, Karpaateilla ja muutamilla muilla Keski - Euroopan vuorilla. Volynialainen azalea on säilynyt ainoastaan Etelä - Puolassa ja Kaukaasiassa. Luutavasti se tuli Puolaan tatarien rattaille asetetun kuivan heinän muodossa. Näiden vaellusten aikana Itä - Eurooppaan keski - ajalla se löysi itselleen sopivan maan Volyniassa ja täällä se levittäytyi laajalle Slucz - virran varrelle Hubkovassa rikkaiden puolalaisten ylimysten Siemaszko'jen linnan raunioiden läheisyyteen. Aikaisemmin se kulkeutui Janovan laaksoon, mutta viimesen kolmenkymmenen vuoden kuluessa niiden kasvu - alue on pienentynyt niin, että sen eteläinen raja on siirtynyt 20 km pohjoiseen. Eräänä azaleoiden vähentymisen syynä on se, että seudun asukkaat hävittävät pensaita, koska ne ovat osoittautuneet vaaralliseksi alueella laidunnettavalle karjalle, joka sairastuu azaleoiden kukissa olevasta myrkyistä. Sen lisäksi pensaat raastavat helposti myöskin vaatteita ja onkin kansa antanut kasville nimen „drapoztany“ — housujenrepijä.

Seudun talonpoikien vihamielisen suhtautumisen kauniisiin azaleoihin selittää luultavasti legenda, joka kertoo azaleoiden huumavaan tuoksuun kätkeytyvän eräitä salaperäisiä ominaisuuksia. Tällä narkoottisella tuoksulla on kiihoittava vaikutus ihmisiin ja saattaa se aivan vähäpätöisestä syystä ihmisen kiihtyneeseen tilaan ja herättää siten monenmoista riitaa. Jotkut uskovat, että kukkivalla azaleapellolla ei pitäisi kulkea hermostuneiden ihmisten, kihlautuneiden ja nuorien avioparien. Azaleoiden tuoksu näet voi aikaansaada epämiellyttäviä tilanteita, ei kuitenkaan silloin,

mikäli muistetaan tähän ainutlaatuiseen luonnonihmeeseen suhtautua määrätynlaisella hartaudella.

Myöhemmin jällellään kauniin helteisen kesäkuun päivän retkestä väsynyt matkailija voi käyttää uintiin kristallinkirkkkaassa Slucz'issa. Virkistyneellä mielellä hän voi myöhemmin tutustua läheisen Janovan laakson kivilouhimoihin, jossa tuhannet työmiehet suurissa useampikerroksisissa louhimoissa täyttävät työskentelynsä äänellä koko laakson. Senjälkeen matkailijalla on mahdollisuus ihmetellä Volynian toista erikoisuutta, Horyn - virran uivia myllyjä.

Ei kovin kaukana täältä sijaitseekin jo Valkoisen Kotkan valtakunnan Venäjän vastainen raja. Paluumatkalla kannattaa tutustua Korzec-nimiseen kaupunkiin, joka on tullut kuuluisaksi posliineistaan, joita siellä on valmistettu jo vuosisatoja. Aikaisemmilta valtakunnan loiston ajoilta on Korzec'issa nähtävänä ruhtinaallisten Koreckien linnan rauniot ja useita kirkkojen jäännöksiä.

MGR. Z. FILIPOWICZ

Ilmarata Puolan Karpaateilla.

Kolej linowa na Kasprowy Wierch

Historia budowy kolei; nowoczesny system jej budowy i dane techniczne; przewóz pasażerów; wrażenia turystyczne; znaczenie kolei dla narciarzy.

Syyskuun puolivälissä v. 1935 aloitettiin uudenaikaisen vuoristo-ilmaradan rakennustyöt. Tämä rata johtaa Kuznicista Kasprowyn huipulle Tatralla ja liikenne sillä aloitettiin 28 päivänä helmikuuta 1936.

Rakennustyöt suoritettiin harvinaisen nopeasti, niin että se herätti ulkomaalaisten hämmästyksiä. Huolimata erittäin suurista ympäristövaikeuksista sekä useista mutkallisista teknillisistä seikoista ja ennenkaikkea ankan kylmästä ilmasta työt kaikkien siihen osallistuneitten harvinaisen innostuksen ansiosta edistyivät epätavallisen nopeasti. Huvittavana seikkana voi mainita, että ilmarata Kasprowylla rakennettiin nopeammin kuin ainoakaan viime vuosina Länsi-Euroopassa rakennettu toinen ilmarata.

Rakentaminen tapahtui Bleichertin kaikkein uudenaikaisimman systeemin mukaan, jota noudattaen melkein kaikki viimeaikaiset ilmaradat maailmassa ovat rakennetut. Kasprowyn rata on kaksikiskoinen ja sähköistety. Sen yleispituus on 4158 metriä, alkaen Kuznic'ista (1027 metriä merenpinnan yläpuolella) ja päättyy se Kasprowyn eräällä alemmalla huipulla (korkeus merenpinnasta 1957 metriä). Pääteasemalta jää vielä lyhyehkö matka itse huipulle.

Koko rataa kannattaa kuusi korkeata teräspylvästä. Sen lisäksi on vielä kolme pysäkkirakennusta. Lähtöasema sijaitsee Kuznic'issa, josta ilmarata johtaa Myslenickich Turn'iin (matkaa tänne suorassa linjassa 1950 metriä). Täällä radan katkaisee välipysäkki. Matkustajat siirtyvät toiseen osaan rataa, joka johtaa Kasprowyn huipulle (tämän matkan pituus suorassa linjassa on 2200 metriä). Rakennukset ovat arkkitektoonisesti sovelletut ympäröivään maisemaan.

Jokaiseen vaunuun mahtuu 30 henkeä ja kun otetaan huomioon, että samalla kertaa voi 2 vaunua olla liikkeessä, nousee samannepäin matkustavien luku 60 henkeen. Matka Kuznicista Kasprowyn huipulle, vaunun vaihdos mukaanluettuna väliasemalla, kestää 19 minuuttia.

Ilmarata Kuznic'ista Kasprowylle tarjoaa suurenmaisia näköaloja. Aivan heti Kuznic'ista lähdettyä Myslenickich Turn'in sivutettua levittäytyy valtava näköala Goryckowan ja Kasprowyn laaksoihin, ja kuta pitemmälle vaunu kulkee, tulevat maalaukselliset maisemat sitä suurenmoisemmiksi.

Epäilemättä suurin merkitys ilmaradalla on hiihtäjille. Onhan Kasprowyn huiput eräs kaikkein kauniimpia hiihtämislle soveliaita aloja Tatralla Samoin Kasprowy on suurenmoinen myöskin näköalana ja niin kesäaikaanakin ilmarata tarjoaa suuren nautinnon matkailijoille, jotka haluavat tutustua Tatran kauneuksiin.

DR L. SKLENARZ

PUOLAN SUOLARIKKAUDET.

Bogactwa solne Polski.

Legenda o św. Kindze; zapasy soli i rozmieszczenie ich w Polsce; poszczególne kopalnie; produkcja, spozycie i eksport.

Puolalainen tarina kertoo, että Puolan kuningatar Pyhä Kinga, unkarilaisten kuninkaan Béla IV. tytär, tullessaan kuningas Boleslaw Kainon vaimoksi toi Puolaan myötäjaisinaan suolakiven. Kuningatar Kinga jäättäesään isiensä maan heitti erääseen unkarilaiseen kaivokseen kihlasormuksensa, jonka myöhemmin puolalaiset vuoristotyöläiset löysivät suolakivetymästä Wieliczkast.

Tosiasia on, että Puola omistaa suurenmoiset suolarikkauudet, joita esiintyy etupäässä Vähä- ja Suur-Puolassa ja osittain myöskin Górny-Śląskissa (Ylä-Sileesiassa) ja entisen n.s. Kongressi-Kuningaskunnan alueella. Geologit selittävät suolaa olevan määrättyyn syvyyteen asti ja lienee sitä arvioiden mukaan n. 6 miljardia tonnia. Siitä huolimatta, että suolan käyttö Puolassa on melkein 500.000 tonnia vuosittain, riittäisivät nämä suolakerrostumat nykyisen käytön rajoissa 600 vuoden tarpeisiin. Kaikkein vanhin suolakaivos on Vähä-Puolassa, joka oli olemassa jo X. ja XI. vuosisadalla, suolakeittimöitä oli vieläkin aikaisemmin. Suolateollisuus entisessä Kongressi-Kuningaskunnassa on ollut olemassa jo 150 vuotta, mutta Suur-Puolassa vasta 50 vuotta. Górny-Śląskilla tämä teollisuuden haara on nykyään kokonaan seisauksissa.

Puolassa on nykyään 3 suolakaivosta, Wieliczka, ja Bochnissa Krakovan lähellä sekä Wapniessa Poznanin seuduilla, ja 12 suolakeittimöä, Vähä-Puolassa: Wieliczka, Baryczissa, Lackissa, Drohobyczissa, Stebnikissä, Bolechowissa, Dolinassa, Kaluszissa, Lanczynnissa, Kossowissa, Poznanissa, Inowrocławissa sekä Varsovan läänissä Ciechocinekissä. Suurin osa näistä kuuluu valtiolle.

Koko suolatuotanto menee kotimaan markkinoilla. Ulkomaankauppa on verrattain vähäinen, kohoten n. 12.000 tonniin vuosittain

Suolatuotanto viimeisinä vuosina on kohonnut seuraaviin tonnimääriin: v. 1931 — 440.272, v. 1932 — 386.756, v. 1933 — 449.492, v. 1934 — 506.083, v. 1935 — 515.094, v. 1936 — 466.525.

Suolan kulutus Puolassa henkeä kohden vuosittain on n. 15 kg.

Suolakaivoksilla ja -keittimöillä v. 1936 työskenteli n. 2600 työläistä.

PUOLAN MERENRANTA - ALUEET MUINAISTA SLAAVILAISTA MAATA.

Czeski głos o Polskim Pomorzu.

Omówienie artyk. czeskiego uczonego K. Fr. Skvara, w którym autor podkreśla znaczenie Pomorza dla Polski, jego odwieczną polskość i zdecydowaną postawą każdego Polaka do obrony tej ziemi do ostatniej kropli krwi.

Niin kuuluu miellyttävässä prahalaisessa viikkojulkaisussa „Gros“ (n: o 16 tämän vuoden huhtikuun 16 p: nä) julkaistun Puolan merenranta - alueita käsittelevän artikkelin otsikko. Sen kirjoittaja on insinööri K. Fr. Skvara, tunnettu tshekkiläinen tiedemies, joka jo useamman kerran tässä julkaisussa on korottanut äänensä nykytärkeistä kysymyksistä.

„Saksalaisilla ei ole merenranta - alueisiin enempää historiallisia kuin luonnollisiakaan oikeuksia“. „Puola omia merenranta - alueitaan ei koskaan tule luovuttamaan.“ Näin voimakkailla korostuksilla puhutaan tässä artikkelissa ja ovat nämä korostukset ikäänkuin sen teesejä. Edelleen jatkuu kirjoitus ei suinkaan vähemmän voimakkaassa äänilajissa käsitellen historiallisia seikkoja.

Niinpä kirjoittaja muistuttaa, että jo v. 960 s. o. Puolan valtakunnan alkuaikoina merenranta oli yhdistetty Puolaan Hän muistuttaa, että Puolan valtakunnan raja kuningas Boleslaw Chrobryn aikana sijaitsi n. 15 km. Berliinistä, nykyisestä Saksan pääkaupungista.

„Ei ole ajateltavissakaan“, lopettaa kirjoittaja, „että Puola vapaaehtoisesti suostuisi miljoonan puolalaisen siirtoon merenranta-alueelta, jonne se on uhrannut valtavia summia ja joka yhdistää valtakunnan meren kanssa; ilman sitä Puolan vapaus olisi uhanalainen ja taloudellisen elämän kasvu epävarmaa.“

(J. B.)

PIDUSTUSED POOLAS EESTI VABARIIGI 20-AASTASE JUUBELI PUHUL.

Obchody w Polsce z okazji 20-ej rocznicy niepodległości Estonii.

Organizacja obchodów święta Estonii w Polsce: propaganda w prasie i radio; akademie; imprezy w Warszawie i na prowincji.

Eesti iseseisvuse 20-aastast juubelit pühitseti Poolas erilise suurejoonelikkusega. Poola - Eesti Selts arendas juba mitu nädalat laialist raadio - ja ajakirjanduse propagandat. Vastav propagandamaterjal saadeti laiali umbes sajale ajalehele pealinnas ja provintsilinnades. Poola raadios määrati kindlaks propaganda-programm, eriliselt rikas, koguni võrreldes nende maade pidustustega, kellega Poola on ühendatud liidulepingutega, Prantsusega ja Rumeeniaga. Sellele vastavalt andis Poola Raadio terve nädal enne pidustusi teateid lähenevast Eesti iseseisvuse aastapäevast ja selle pidustustest. 22 veebr. esitati raadios följeton Eestist. Juubelipäeva hommikul peeti lastele raadiotund Eesti üle, allakriipsutades murdumata sõprust, milline ühendab meie maid, samuti ka selleaastase Eesti iseseisvusjuubeli erakorralist karakterit. Sama päeva õhtul kõneles raadios Eesti täievoliline minister härra Hans Markus, kelle kõne järele anti edasi pidulik kontsert Tallinnast. Samal päeval k. 12 käis Poola-Eesti Seltsi juhatus in corpore tervitusvisiidil härra minister Markuse juures, annetades temale artistli-

kult väljatöötatud Eesti vapi kaunistatud raamides. Härra minister Markuse poolt korraldatud vastuvõtul eesti kolooniale ja kutsutud külalistele saatkonna ruumides imestati ilusat vaipa Eesti vapi motiiviga, mille olid annetanud poolakad. 26 veebr. korraldas Poola YMCA omis ruumes Eesti õhtu, milisele ilmus härra minister Markus tütrega, nõunik Krasicki välisministeriumi poolt, mag. H. Olsienkiewicz ja dr. Sklenarz Poola-Eesti Seltsi peajuhatusel poolt, dots. mag. V. Ernits ja toimetaja G. Drozdowski käesoleva ajakirja toimetuse poolt. Eesti üle pidas loengu Poola-Eesti Seltsi peajuhatusel lilge geograafia prof. dr. Jerzy Loth. Hoone hallis korraldati üheks nädalaks Eestit käsitlev plakaatide, piltide ja kirjanduse näitus mida vaatles peale külaliste, veel paarisse tuhandesse ulatuv selles majas asuv üliõpilaspere.

27 veebr. korraldati raekoja kolonnidesaalis aktus Eesti auks, millisel kõnelesid härra minister Markus ja Poola-Eesti Seltsi esimees sen. Rostworowski Kontserdiosas esinesid tuntud poola kunstnikud: maailma kuulus lauljanna Anieła Szlemińska, kuulus pianist prof. J. Smidowicz, tuntud viiulimängija Stefan Rachoń ja populaarne Poolas ja välismaal omist raadio-esinemistest klaverilisaatja prof. L. Urstein. Kont-

serdil esines ka välismaal, eriti Eestis tuntud meeskoor „Harfa“ prof. Lachmani juhatusel. Hümneid ja eesti heliloojate töid mängis Raudtee Kaitseliidu orkester härra Zakrzewski juhatusel. Määratu saal ei suutnud mahutada arvurikast valitud publikumi Poola valitsuse, sõjaväe ja Varssavi linnavalitsuse esindajatega eesotsas. Koosolijate arvu võis hinnata üle tuhande inimesele.

Pidustuste rea Varssavis lõpetas Poola akadeemilise rahvusvahelise lähinemise liidu „Liga“ eesti osakonna poolt 3. märtsil korraldatud aktus, millisel esines ülevaatega Eesti ajaloost ja iseseisvuse saavutamisest lektor V. Ernits. Lektoraadi kuulaja üliõpil. Kira Higier deklameeris eesti luuletusi, ühes V. Ernitsi poolakeelsete tõlgetega. Heliplaatidelt esitati eesti laulu ja muusikat. Sellest aktusest võttis osa ka härra minister Markus oma tütrega, nõunik Bartel välisministeeriumist, toimetaja H. Olsienkiewicz ja teised.

Pidustusi Eesti auks korraldati ka paljudes provintsilinnades, eriti neis, kus on olemas Poola-Eesti Seltsi osakonnad. Nimetamist väärivad aktus Kraakovis Vana Teatri saalis, Gdynias mereameti ruumides, Katovices, Lodzis ja Poznanis.

Zakopane, yleisnäköala.

POOLA KUURORDID

Uzdrowiska Polskie

obfitość i różnorodność wód leczniczych w Polsce; wyjątkowe własności niektórych rzadkich wód; wartość polskich uzdrowisk lądowych i morskich; Zakopane, jego położenie, klimat, znaczenie lecznicze i turystyczne; frekwencja kuracjuszy i narciarzy.

Meie maa omab täielikud eetingimused kuurortide olemasoluks ja vastavaks arenguks.

Me omame peagu kõik kogu maailmas tarvitavad tervisevete liigid. Ainsad omal alal Euroopas on hiljuti avastatud üldiselt haruldased raadiumi emanatsiooni sisaldavad allikad, samuti rauda sisaldav lubjsoehappelinne allikas Zuberka Krynica ehk hüpotooniline „Naftusi“ Truskawicis on ainsateks seliteks veteks Euroopas.

Rikkalikud soomuda lademed Ciechocinekis ümbruses (põhjapool Varssavist ja Truskawicis, lõunaida Poolas), soola — ja väävli allikad ja palju muid tervisallikaid täiendavad meie loomulikke mineeraalervisrikkuseid.

Ajast peale, kui uuesti tekkinud Poola riik võis lubada tarvilikku hoolekannet omadele kuurortidele, vähenes märksa Poolasse välismaade tervis- ja lauavete import, ja kodumaa turul hakkasid üha suuremal arvul ilmuma oma toodangu pudeliveed. Esimese koha omab siin tervisveeallikas Morszyn hästi turustatud soola ja mõruveega allikast „Bonifacy“ ja Truskawic soolaveega allikast „Barbara“.

Meie merikuurordid on Saksa omade järele parimad Baltimererannal, küllat kõrge temperatuuri, märgatava veesoolasuse ja Poola rannikute pehme kliima tõttu.

Kuigi Poola klüma on külmen lõuna ja lääne Euroopa omast, osutab siiski Poola kliima esmajärgulisi tervisväärtusi. Nii on näiteks Karpatides päikesepaistetundide arv päeva kestes samal kõrgusel merepinna suured suurem kui tuntud Alpi kliimaalises jaamades. See võimaldab kasutada meie mägikuurortide tervele hulgale haigetele, kellele oleks kahjulik tõusta liig kõrgele mägedesse.

Kõigi nende soodustavate tingimuste, samuti ka suure töö ja kapitali mahutamise tõttu Poola riigi poolt nende väljaehitamisse ja vastavale tasapinnale tõstmisse on meie kuurordid, millistel on nii kaunis minevik, arenenud peale sõja nii kaugele, et mitte ainult poole lakanud pea täielikult sõit väliskuurortidesse, kuid võime koguni uhkustada küllat suure ja, peasi, alati kasvava välismaaliste arvuga, kes tulevad meile end arstima.

Välismaalaste keskel on kõigist meie kuurortidest populaarseimad kaks kliimaalilist jaama: Zakopane ja Krynica.

Zakopane on vähem kui 50 aasta kestes arenenud väikesest, pea kellelegi tundmatust kõrgemäekülakesest toredaks, tihedaimini Poola kuurortidest külastatud kliimaaliliseks jaamaks, ühtlasi heaade eetingimustega spordiks ja turistiks, tänu enne kõike omale ülisoodsale kliimale. Zakopane asub kõrgeimas väga maalilikus Tatra mägede osas, kõrges mägestikuorus, kaitstud külmade põhjatuulte eest, omab silmapaistvalt alpilise kliima, märgatavate temperatuuri vahedega suvel ja talvel. Õhk on Zakopanes puhas, hõre, sisaldab palju otsooni. Päikesepaistet on Zakopanes palju.

Mainitud tingimuste tõttu on Zakopane arenenud ideaalseks kliimaaliliseks jaamaks, viibimine millises mõjub hästi enne kõike paranejatele ja hingamisteede haigetele. Arstitakse siin heade tagajärgedega kopsuhaigusi kalduvusega tiiskusse selle alguses ja edapispidistes astetes, nina, kurgu, kõri, ainetevahetuse, seeedimisorganite, närvide haigusi, Basedowi haigust ja muid. Zakopane on ühtlasi väga kohane laste ja nõrgalt arenenud ehk kopsuhaiguste kalduvustega noorsoo viibimiseks, ühtlasi ka toredaks puhkepaigaks väsinuile kas füüsilisest ehk vaimlisest tööst.

Kauemini kohal viibivad paranejad asuvad moodsalt ehitatud, hügieeniliselt hästi korraldatud sanatooriumides, millistest on suurimad: Marssal Piłsudski nimeline sõjaväe sanatoorium, Poola Punase Risti, õpetajate ja akadeemiline sanatoorium.

Zakopane on väga kuulud haigete ja turistide keskel; igal aastal viibib seal 50.000 külalist, peale selle külastab Zakopanet aastas umbes 100.000 turisti ja ekskursanti.

Talvehooajal, detsembrist maini voluvad Zakopanesse suured suusatajate jõugud Poolast ja välismaalt, leides siin toreda, Euroopas ühe paremaid suusavälju.

Iga aasta peetakse Zakopanes rahvusvahelised suusavõistlused, millistest on osa võtnud ka Soome ja Eesti. Suvihoajal volub Zakopanesse peale haigete hulgaviisi turiste, keda meelitab Tatra mägede ilu. Refleksina Eesti turistide Tatras viibimisest võiks nimetada Tallinnas läinud hooajal nii mitu korda esitatud V. Toomingase operetti „Tatra tüdruk“ („Dziewczyna z Tatr“).

Zakopane lähedalt laiali kõige ilusamad turistiteed maaliliselt asetsevatele mägestikujärvedele ja omas metsikus ilus toredate Munga, Świnica või Kasprowy mäetippudele.

Hiljuti lõpetati kõisraudtee ehitus n. n. Kasprowy Wierchile, et teha kättesaadavaks see mäetipp ka neile, kellele ei luba jõud seda saavutada jala.

Tööd Zakopane kavapärase väljaehituse alal, ta huvitava rahvapärase folkloori säilitamisel ja hügieeniliste tingimuste täielikkusele arendamisel jätkuvad edasi ja töötavad talle toredat tulevikku, millise peab omama nii rikkalikke ja suuri väärtuseid omav kuurort.

DR. L. SKLENARZ.

POOLA MESSID JA NENDE MAJANDUSLIK TÄHTSUS.

Targi w Polsce i ich znaczenie gospodarcze

znaczenie Targów dla życia gospodarczego Polski; 3 grupy Targów polskich: przemysłowe, przemysłowo-rolnicze i rolnicze; omówienie poszczególnych Targów; projekty dalszej rozbudowy Targów; Międzynarodowe Targi w Gdyni.

Kuna praegu siiski veel on raskusi rahvusvahelises kaubavahetuses ja kuna üksikute maade pealesõajaalises poliitikas avalduvad autarkilised tendentsid, siis pööravad nende maade valitsused, nende seas ka Poola, seda hoolikamalt tähelepanu rahvusvahelise ja sisetise kaubanduse läbikäikudele. Et see kaubavahtus võiks sündida kaubanduslikkudel alustel ja et selle vahetuse osavõtjad tootja, kaupmees ja tarvitaja võiksid orienteeruda müügi võimalustes, korraldatakse messe ja näituseid, millised omavad üha suure-

ma tähtsuse niihästi rahvusvahelise kui ka kodumaalise kaubavahetuse jaoks.

Poola oli pealesõja-aastates eriti raskes seisukorras, kuna ta pidi ümber seadma oma välistu maakaubanduse naabritega raskemaks ja kaugemaks merekaubanduseks. Teiseks tuli peale sõjasegaduste muutunud majanduslikkudes olukordades tutvustada Poola kaupmeest ja tarvitajat uuestitekinud maa tööstuse tootjatega ja toodetega. Et seda ülesannet õieti täita, tuli luua uuestitekinud Poola toodagu näitekeskusi. Pidades messe mõjuvaimaks, ostabekohaseimaks ja praktiliseimaks reklaamiks, milline viib tootja lähimat teed mööda kaupmehe ja tarvitaja juurde, on viimasel tugevasti propageeritud ja toetatud Poolas püsivate iga-aastaste messide korraldamist maa eri piirkondades.

Messe võib Poolas jagada kolme pearühma: tööstus, tööstus - põllumajanduslikud ja põllumajanduslikud messid. Esimesse rühma kuuluvad rahvusvahelised messid Poznanis ja Katowices, teise rühma idamess Lwowis, kolmandasse messid Vilnos ja Równes Volóónias, millised omavad peajasjalikult põllumajandusliku karakteri. Praegu on ettevalmistusajajärgus Balti rahvusvaheline mess Gdyyrias. Tuleb nimetada ka karusnahkade kaubamessi Vilnos.

Eriiliste messide organiseerimine mitmesugustes Poola keskustes polnud juhuslik, vaid oli teatud keskuses valitsevate kas tööstus või põllumajandustoodete müügi tendentside järelduseks.

Rahvusvaheline mess Poznanis on püsiv, täites oma ülesannet Poola sise- ja väliskaubanduses juba kuusteistkümmend aastat. Oma üldpoolalise karakteri tõttu pakub ta hea võimaluse alatise ülevaate saamiseks Poola majanduselu kohta. See mess leiab läänepool asetsevana suurt huvi lääne riikides millised võtavad iga aasta Poznani messist elavalt osa.

Katowice ringkond, rasketööstuse keskkoh, omab erilisi kaubanduslikke tarbeid levitada oma toodangut kogu Poolas, eriti aga tööstusringkonnas eneses, milline oma rahvatiheduse tõttu suudab eneses mahutada õige palju vabrikate. Nende tutvustamiseks ongi asutatud Katowice mess, asetsev mitme raudteeliini sõlmpunktis, millised läbivad kõige rohkem industrialiseeritud ja suurima kaubamahutusega Poola osi.

Idamessil Lvovis on kaks peatähtsust: Poola ja väliskaubanduse ekspansioon idasse ja lõunasse, teiselt poolt lõuna-ida majanduslikus raioonis keskkoha loomine koguriigi kaubavahetuse jaoks, samuti igaastase ülevaate võimaldamine kohalikust majanduselust ja põllumajandusest. Sajandite kestes on Lvovi kaudu läinud kaubatee läänest itta ja põhjast lõunasse. Seda teed mööda läks Poola, Saksa, Hollandi, koguni Itaalia kaup praeguste Rumeenia ja Bulgaaria aladele, Stambuli ja Persiasse, samuti laialistele maadele Mustamere ümbruses. Lvovi kaudu tulid Poolasse ja edasi läände ida kaubad. Lvovi vapp oli tuntud lähidases ja kauges idas. Selle tõttu on praegune Lvovi mess edaspidiseks kaubanduslikuks vahendusliiks kahe maailma ja kultuuri vahel ja Poola majandusliku ekspansiooni instrumendiks idas.

Täielikult põllumajanduslikku laadi kannavad messid Volóónias, Róvnas ja Vilnos. Need messid on aastaseks ülevaateks põllumajandusele, selle saadustele, põllumajanduslikule tööstusele ja neile töös-

tusharudele, millised seotud põllumajandusega. Hiljutine sidemete sõlmimine Leeduga avab Vilno messile suured arenemisvõimalused. Ka Lätile, Eestile ja Soomele on Vilno mess Poolas lähim.

Praegu teostatakse kiires tempos Balti rahvusvahelist messi Gdyyrias, milline on tervete majanduslikkude huvide väljenduseks ja püüdeks ikka rohkem avada akent maailma. Gdyyria mess asub Poola kaubavahetuse sõlmpunktis välismaade, ja võib selletõttu juhtida välismaade tähelepanu paljudele Poola toodangu harudele, milised on senni küllaldaselt kasutamata, eriti Poolale lähidaste turgede poolt Baltimere rannamaal, hõlbustada töepoolt tarvikku importi, ja mis kõige tähtsam, saada põlisvana kaubatee votmekohaks põhja ja lõuna vahel.

Hiljuti peeti Poola tööstus- ja kaubandusministeriumis kaubandustööstuskodade esindajate ja Katovice, Poznani, Lvovi, Vilno ja Volóónia messide ja näituste direktorite konverents, millisel loodi messide ja näituste alaline komitee, messide tegevuse koordineerimiseks.

Konverents pidas tarvilikuks toetada olevaid messe, kuid ühtlasi vastuseista messide ja näituste inflatsioonile ja mitte lubada tekkida messidel, millistel pole majanduslikku põhjendust.

POOLA POMORZE PÓLINE SLAAVI MAA **Czeski glos o polskim Pomorzu.**

Omówienie artykułu czeskiego uczonego K. Fr. Skvara, w którym autor podkreśla znaczenie Pomorza dla Polski, jego odwieczną polskość i zdecydowaną postawę każdego Polaka do obrony tej ziemi do ostatniej kropli krwi.

Nii kõlab Tsehhi teadusmehe ins. K. Fr. Skvara artikkel, avaldatud sümpaatses Praha ajakirjas „Gros“ (nr. I — 16 apr. k. a.) Selles ajakirjas on varemini juba mitmel korral võetud sõna Poolasse puutuva küsimis.

„Saksamaal pole mingeid, ei ajaloolisi ega looduslikke õigusi Pomorzele, mida mittekohaselt nimetatakse Poola korridoriks“. „Poola ei anna kunagi ära oma Pomorzet“ — nii kõlavad nimetatud artikli tugevasti rõhutatud alapealkirjad, millised on ühtlasi nagu tema teesideks.

Edasi järgnevad mitte vähemtugevad argumendid, millised põhjenevad ajaloolistele tõsiasjadele.

Autor tuletab meelde, et juba a. 960, s. o. Poola ajaloo koidikul Pomorze oli ühendatud Poolaga, ja et Poola riigi piir ulatus kuningas Boleslav Vahva ajal peagu 15 kilomeetri kaugusele Berliinist, praegusest Saksamaa pealinnast. Ta tuletab ka meelde Mõõgavendade Ordu aega, mil Preisi linnade liit allus Poolale, samuti ka Poola otsest ühendust Pomorzega.

Lõppeks kõneleb ta Preisi valitsuse ajast, mil Pomorzet taheti vägivallaga germaniseerida, milline katse aga lõppes Poola asja ja poola elemendi võiduga.

Autor lõpetab: „Ei ole selle tõttu mõelda, et Poola vabatahtlikult annaks ära vabastatud Pomorze ühes miljoni poolakaga, — Pomorze, kuhu on investeeritud hiiglasumme, ja milline ühendab teda merega; ilma Pomorzeta Poola iseseisvus oleks ähvardatud ja majanduslik areng takitatud“.

Pola azaliowe w Polsce

Jedną z ciekawszych atrakcyj turystycznych Polski, godnych specjalnej wycieczki nie tylko dla cudzoziemca i turysty krajowego, lecz i dla naukowca przyrodnika, są dziko rosnące na obszarze kilkuset hektarów żółte azalie (*Azalea pontica*), tworzące nieopisane w swym pięknie malarskim i odurzające zapachem pola azaliowe w południowej Polsce — na Wołyniu. Dzięki azalie nie podobne są do widywanych przez nas w kwaciarniach białych lub różowych krzewów azaliowych, prawie pozbawionych zapachu. Są to na jeden metr wysokie krzaki

o ostrych, łatwo czepiających się ubrania kolcach, nielicznych błyszczących liściach i pięknych kwiatach w kolorze jasno i pomarańczowo-żółtym. Rosną zbitym gąszczem, najchętniej na gruncie torfiastym, tworząc gęste, trudne do przebycia krzaki. Kwitną w końcu maja i początku czerwca i pokrywają wówczas cały obszar ich zasięgu żółtym całunem, przetykanym gdzieś drzewami i krzakami jałowca. Silny, niesamowicie odurzający zapach kwitnących azalii niesie wiatr daleko, kusząc człowieka do przeniesienia tego cudu przyrody do dal-

Gąszcz kwitnących azalii. Otsvate asaaliate padrik.

szych okolic. Lecz azalia przesadzona gdzieś indziej, chociażby o kilka kilometrów od swego miejsca rodzinnego — ginie, mimo wszelkich starań i przywiezionej wraz z sadzonkami ziemi. Tylko w jednym, niedaleko od siedliska położonym miejscu, przyjęły się po przesadzeniu — w mieście Korcu, gdzie otaczają pomnik Marszałka Piłsudskiego. Dzikie azalie wołyńskie są jedną z odmian dzikiego różanecznika, ginącego już dziś krzewu. Inne odmiany różanecznika rosną odtąd pojedynczymi krzakami w Alpach, w Karpatach i podobno w niektórych jeszcze górach Europy Środkowej. Azalia wołyńska za-

chowała się tylko w południowej Polsce i na Kaukazie.

Legenda głosi, że krzaki azalii zostały przywiezione przed wiekami do Polski przez Tatałów, jako ściółka w wozach, w czasie ich najeżdżania na Wschodnią Europę w okresie średniowiecza. Natomiast badania naukowe określają je, jako ostatnie pozostałości flory trzeciorzędowej, które z Wołynia przeniesione zostały na Kaukaz. W każdym razie azalie znalazły sobie grunt dogodny na Wołyniu i tam się szeroko rozkrzewiły nad rzeką Słuczą za ruinami zamku możnych ongiś magnatów polskich Siemasz-

ków w Hubkowie. Dawniej dochodziły pola azaliowe aż do Janowej Doliny, lecz w ciągu ostatnich 30 lat obszar ich zmniejszył się i południowa granica zasięgu przesunęła się o 20 kilometrów na północ. Jedną z przyczyn zmniejszania się pól azaliowych jest tępienie krzewów przez miejscową ludność, gdyż przeszkadza przy paseniu bydła, które choruje od trujących właściwości kwiatów azaliowych. Poza tym zarastają łąki, drapią i drą ubranie i dlatego nazywane są przez ludność „draposztany“ — drące spodnie.

Wrogi stosunek miejscowych rolników do pięknej azalii ma swą przyczynę i w legendzie, która przypisuje odurzającemu zapachowi żółtego kwiecia tajemnicze własności. Narkotyzujący ich zapach ma działać podniecająco na ludzi, wywołując z najbliższego powodu nieporozumienia, sprzeczki i kłótnie. Niektórzy wierzą, że do kwitnących pól azaliowych nie powinni jechać ludzie nerwowi, narzeczeni i młode małżeństwa. Odurzeni zapachem azalii, mogą wywołać przykre w skutkach sprzeczki... chyba, że pamiętać będą o przestrodze, że niewysłowione piękno tego jedyne w swoim rodzaju cudu przyrody podziwiać trzeba w należnym skupieniu.

A potem, w piękny upalny czerwcowy dzień zmęczony wycieczką turysta zanurzyć się może w przejrzystych wodach Słuczy i podziwiać piękne w swojej dzikiej prostocie nadrzeczne plaże.

W innym już nastroju zwiedzać będzie potym kamieniołomy w pobliskiej Janowej Dolinie, gdzie podważane drągami tysiący robotników olbrzymie kilkupiętrowe słupy bazaltu spadają z hukiem w dolinę. Na wijącej się przy bazaltowych kamieniołomach rzece Ho-

Kwiat azalii. Asaalia ôis.

ryń turysta podziwiać będzie inną osobliwość Wołynia — pływające młyny.

Stąd już blisko graniczne słupy z białym orłem — granica polsko-sowiecka. A w drodze powrotnej warto zwiedzić miasto Korzec, słynne z porcelanowej glinki, którą się tu wydobywa od wieków, aby wypalać z niej sławną niegdyś porcelanę korecką. Z czasów dawnej świetności pozostały w Korcu ruiny zamku książąt Koreckich i wiele zabytkowych kościołów.

Lato w Haapsalu

Położone na dwóch wąskich cyplach, które jeszcze przed tysiącem lat tworzyły grupę 13 wysp, Haapsalu jest miejscowością zarazem kuracyjną i letniskową, a jej naturalne środki lecznicze: słońce, powietrze i radioaktywne kąpiele błotne przywracają siły znużonym nerwom, piękna zaś nadbrzeżna plaża, ciepła woda morska i przygotowane dla gości rozrywki zapewniają beztrudną zabawę. Przed ostrymi wiatrami chronione są zatoki morskie Haapsalu przez wystające wyspy. W dni letnie woda morza nie rzadko osiąga tu temperaturę 23° — 24°. Poza obszerną

plażą nadbrzeżną z pięknym parkiem w głębi, — zwolennicy kąpeli morskich mają do swej dyspozycji położone w pobliżu Poska-Promenady — „Afrykańskie Nadbrzeże-kąpielowe“ z urządzeniami dla dzieci i basenem do pływania oraz Miejski Zakład Kąpielowy. Niektórzy zażywają kąpeli w idyllicznej samotności „Dużej Wysepki“, amatorom żeglarstwa i sportu wędkarskiego dają wody zatoki daleko idące możliwości rozrywki.

Same miasto Haapsalu ze swoimi ogrodami i miłymi willami stwarza błogi nastrój waka-

cyjny. Parki, liczne pomniki, nadbrzeżne deptaki, wszystko to stanowi silną atrakcję dla zwiedzających. Klimat jest łagodny. Lato nie obfituje w opady, zimnych mgieł nie ma.

Ruiny historycznego zamku biskupiego w środku miasta ogrodów tworzą ze swoją 700-letnią przeszłością i prześlicznym parkiem zamkowym interesujący obiekt do zwiedzania. Ruiny zamku w Haapsalu należą do najstarszych i najwięcej interesujących ogrodów północy. Historia jego sięga czasów krzyżackich, przy czym przywiązana jest doń legenda o „białej kobiecie“, zamurowanej przed wiekami żywcem w ścianie kościoła zamkowego. Kobieta ta ukarana została tą okrutną śmiercią za grzeszną miłość do mnicha, z którym spotykała się w męskim przebraniu. Duch tej nieszczęsnej kobiety ma się rzekomo dotąd ukazywać w jednym z okien kościoła, w pogodne noce sierpniowe.

Zamek Ungru i wyspa Worms stanowią ciekawsze osobliwości wśród wysp Morza Bałtyckiego, gdyż przed wielu laty przywędrowali tam Szwedzi i przez setki lat zachowali niezmienione swe narodowe tradycje i różnobarwne stroje.

Radioaktywność błota leczniczego jest boskim darem Haapsalu. W nowocześnie urządzonych zakładach kąpielowych znajdują kuracjusze możliwości leczenia różnych chorób. Jak wykazały bowiem badania profesora Dreyera i docenta Kanta, błoto lecznicze Haapsalu wykazuje w porównaniu z innymi miejscowościami kuracyjnymi Estonii najwyższą radioaktywność. Z najlepszymi wynikami leczyć tutaj można reumatyzm, choroby skórne i nerwowe, cierpienia kobiece, choroby organów trawienia i inne. W ostatnich czasach zarówno zagranicą jak i w

kraju błoto haapsalskie jest używane jako środek kosmetyczny. Z błota robi się nawet pewne gatunki mydeł kosmetycznych (Temu).

Haapsalska woda lecznicza jest orzeźwiającym napojem, a jednocześnie wywiera wpływ dobroczynny na organy trawienia i system nerwowy. Napój ten przyrządzony jest z radioaktywnej wody morskiej, której właściwości terapeutyczne zostały niedawno odkryte.

Na gości kuracyjnych czeka w Haapsalu około 500 mieszkań letniskowych i willi. Poza tym istnieje znaczna liczba pensjonatów, która za cenę od 3—5 kor.-est. dziennie (4½ — 7½ zł.) dają pokoje wraz z całkowitym utrzymaniem. Dla liczniejszych rodzin wynająć można na lato całą willę w cenie od 100 kor. est. (150 zł.). Dla pragnących komfortowego wypoczynku i starannej opieki otwarte są podwoje sanatorium Generała Laidonera.

Na wielkiej Poska-Promenadzie gra dwa razy dziennie dobra orkiestra symfoniczna. O koniecznych rozrywkach dla gości pamiętają również: letnia restauracja „Kuursaal“ i kawiarnia hotelu „Ranna“. W czasie muzyki południowej młodzież tańczy na urządzonej na świeżym powietrzu estradzie.

Połączenie kolejowe z Haapsalu jest szybkie i wygodne. Podróż z Tallinna do Haapsalu trwa tylko 2 godziny. Przy podróży powrotnej koleją korzysta gość kuracyjny z 50% zniżki, jeżeli przy kupnie biletu z miejsca wyjazdu zażąda wystawienia odpowiedniego zaświadczenia. Dla turystów zagranicznych, którzy zatrzymają się w Haapsalu przynajmniej 7 dni, zniżka ta ważna jest we wszystkich kierunkach. Z Pärnu do Tallinna jest połączenie autobusowe. C. W.

Busko-Zdrój parantola, osa puistoa.

PRZEGLĄD POLSKICH UZDROWISK

Poola Kuurortide Ülevaade

W porządku alfabetycznym podany został spis uzdrowisk polskich z wyszczególnieniem ich położenia, charakteru: leczniczego, turystycznego, letniskowego lub klimatycznego, rodzaju wód leczniczych oraz chorób, które w tym uzdrowisku mogą być leczone.

Algame artiklitera tähtsamate Poola kuurortide üle. Selles numbris anname ühtlasi üldtõlevaate tunnuimaist Poola kuurortidest ja kliimaatilistest jaamadest.

Busko - Zdrój Kagu- Poolas Mõjuvaimad soola ja väävlid veed ja muda, halva ainetevahetuse, artretismi, reumatismi ja nahahaiguste arstimine.

Bystra, Sileesias. Mägedalune kliimaatiline jaam, sanatoorne ja vaba hingamisteede, närvihaiguste ja varaste tiisikuse astete arstimine.

Ciechocinek, Varssavist loode poole. Soojad soola-

südamehaigusi, verepuudust. Soovitav nõrkadele lastele ja paranejatele.

Goczałkowice - Zdrój, üla-Sileesias. Jood-broomilised soolaveed, soomuda. Arstitakse ainetevahetuse haigusi (artretismi, suhkruhaigust, rasvumist), arterioskleroosi, närvi, naistehaigusi, verevähesust, laste rahitismi ja arenemishõrkust.

Horyniec - Zdrój, Lvovist loodepool. Väävliallikad, soomuda, mineraalsed joogiveed. Arstitakse kõhu, naiste, veresoonte, nahahaigusi, reumatismi, närvi põletikke jne.

Hrebenów, Tsehhi piiril. Mägedalune kliimaatiline jaam ja suvituskoht, puhkus väsinuile, eriti nõrgestatud närvidel, paranejatele jne. Suplusasutis Zelemiankas.

Huta Stefńska, Kagu- Poolas. Rauda-sisaldavad soolaveeallikad, soomuda. Arstitakse artretismi, is-

Busko-Zdrój, yleisnäköala rikkikylpyrakennuksen pääpviljongille päin.

sed raadioaktiivsed veed, soomuda, suurim soolase vee kuurort, ainus soojavee allikas Poolas. Iga sugused uueaegsed korraldused, ujumisebassein, Tagajärjekas halva ainetevahetuse, reumatismi, artretismi, naistehaiguste, südame ja veresoonte haiguste ja laste rahitismi arstimisel.

Czarniecka Góra, Varssavist edelapool. Hääd kliimaatilise arstimise tingimused, hüpotoonilised mineraalsed joogiveed, kardioloogiline kabinett.

Mõju artretismi ja ainetevahetushäirete, südame ja veresoonte haiguste, naistehaiguste jne puhul.

Druskieniki, Leedu piiril. Soolavee ja metsa kliimaatiline jaam, õprosendiline soolavesi ja soomuda. Arstitakse ainetevahetuse, kõhu ja soolikate, naiste,

chiast, podagrat, vananenud naistehaigusi, põiekivi,

Inowrocław, Loode- Poolas. Soolaveeallikad, soomuda. Arstitakse ainetevahetuse haigusi, artretismi, reumatismi, naiste ja lastehaigusi, skrofuloosi, rahitismi, südame ja soonte haigusi, skleroosi, hingamisteede ja närvidel haigusi, väsimust ja nõrkust jne.

Iwonicz - Zdrój, Kagu- Poolas. Sõehapu - soolaalkaallised jood- broomi veed ja kliimaatiline jaam. Soomuda. Arstitakse ainetevahetuse haigusi, luutiisikust, liigete ja lihaste reumatismi, skleroosi jne.

Jaremcze, mägedalune kliimaatiline jaam Kagu Karpatides, kuurort. Soomuda ja soolaveed tuuakse

Delatynist. Arstitakse hingamistede haigusi, närvi-nõrkust, verevähesust, jne.

Jastrzębiec-Zdrój, üla Sileesias. Soolavee, joodbroomi, raadioaktiivsed allikad, soomuda, Arstitakse ainetevahetuse haigusi, artretismi, reumatismi, naiste, südame ja veresoonte haigusi, skrofuloosi ja rahitismi lastel.

Jaworze, Sileesias. Mägedalune kliimaatiline jaam. Dr Czopi nimeline kuurort.

Kazimierz Dolny, Visła ääres, Varssavist kagu poole. Suvituskoht, kliimaatiline jaam, plaaz, jõesuulused.

Kosów — Kagu- Poolas. Soe mägedalune kliimaatiline jaam, Tuntud dr. Tarnawski kuurort loomuliku arstimisviisiga, taime- ja toortoidud, dr. Kneipi süsteem. Arstitakse ainetevahetuse haigusi.

Krościenko. Kraakovi lähidal. Alkaalised ja soolalubjavee allikad. Kliimaatiline ja joogiveega arsti-

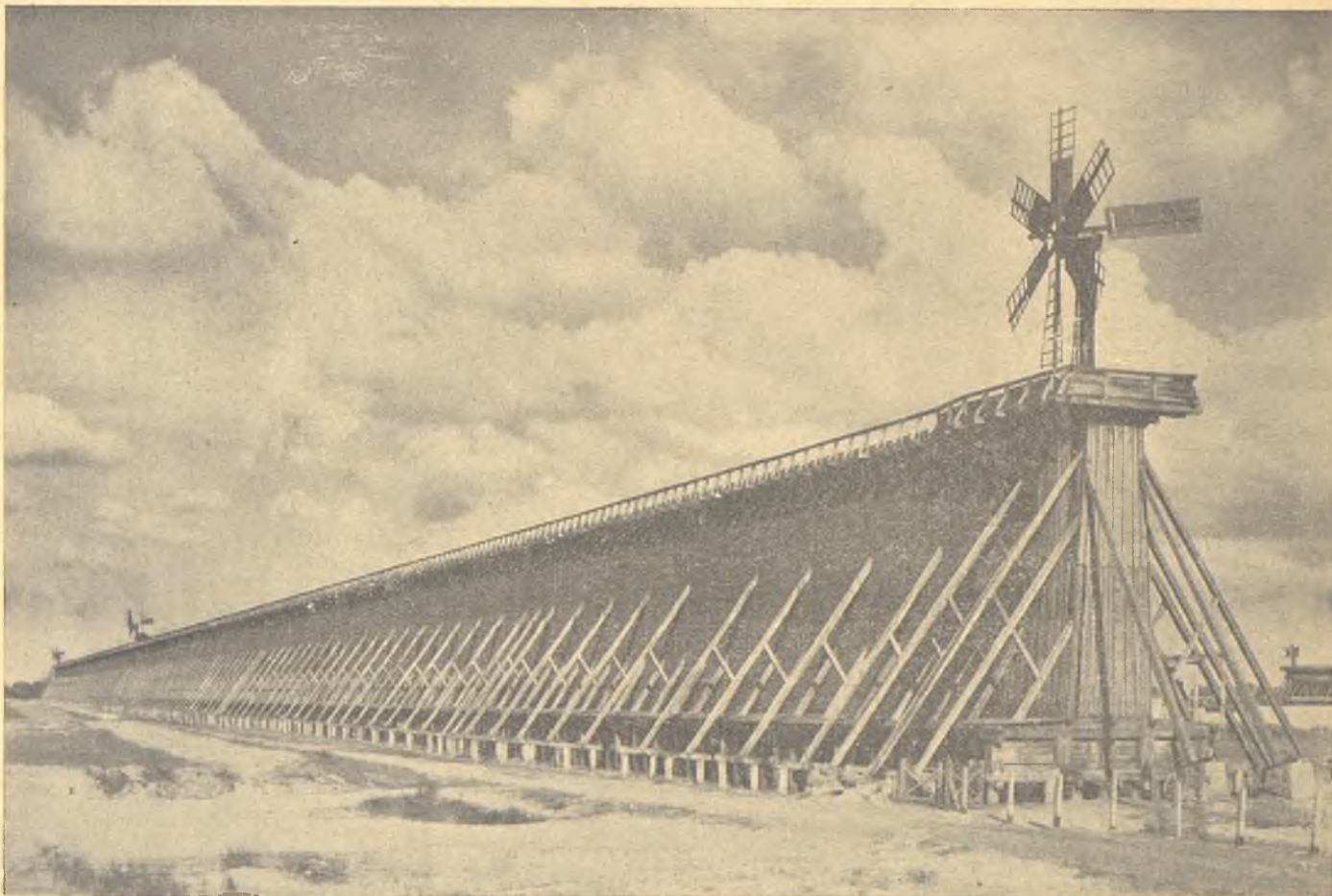
netevahetuse haigusi, artretismi, luutiisikust.

Morsztyn, Ida - Karpatite jalal. Kõvim mõruvee allikas Euroopas, teine Poolas. Arstitakse ainetevahetuse, maksa, söögiteede, südame, veresoonte ja naiste haigusi, artretismi, suhkruhaigust ja rasvumist.

Muszyna, Kraakovi all Krynica lähidal. Mägedalune kuurort ja kliimaatiline jaam, söehappelubja-magneesiavee allikad, soomuda. Arstitakse kõhu, naiste, sapi, kuseteede ja südame haigusi.

Nałęczów, 18 km. Lublinist. Sõehapet - lupja - raudasisaldavad allikad, soomuda. Arstitakse ainetevahetuse, närvide, toidukõri, vere ja veresoonte, naistehaigusi.

Niemirów-Zdrój, Lvovi lähidal. Metsakuurort, väävlitsisaldav soomuda. Arstitakse kõiki reumaatilisi haigusi, artretismi, naiste, naha ja südame haigusi, skleroosi, osalist halvatus, rasvumist.

Ciechocinek, suolan kuivatus

mine. Parandatakse kopsu, kurgu- ja kõrihaigusi, põiekive, neerude - ja põienõrkust.

Krynica, Tsehhi piiril. Alkaalilised ja lupja-magneesiatrauda sisaldavad sõehappesevee allikad, 17 mine-
raalvete allikat, kuulsa Zuberiga eesotsas. Soomuda. Sõehappegaas, kuivad sõehappevannid. Arstimisasutised kõrgel tasemel. Arstitakse vere- ja ainetevahetuse, sapiteede, naiste, närvide ja reumaatilisi haigusi.

Krzeszowice, Kraakovi lähidal, väävlivee allikad Arstitakse liigete ja musklite reumatismi, närvi, naiste, naha - ja hingamisteede haigusi, skleroosi.

Lubień Wielki. Lvovi lähidal. Mineraalsed väävlit ja lupja sisaldavad veed, soomuda. Arstitakse ai-

Ojców, Kraakovi lähidal. Suvituskoht ja kliimaatiline jaam, maalilises Prądniku orus. Arstitakse närvi, ainetevahetuse ja naiste haigusi, üliväsimust.

Otwock. Kuiv kliimaatiline jaam metsas Varssavi lähidal. Arstitakse hääde tagajärgedega tiisikust, kopsu - ja lastehaigusi, füüsilist ja närvilist väsimust.

Piwniczna, Kraakovi lähidal. Sõehapet - alkaalitrauda - lupja - soodat sisaldavad allika, mägedalune suvituskoht. Arstitakse aneemiat, kerget südame ja soonte haigusi, naistehaigusi artretismi, reumatismi, närvilist väsimust.

Rabka, Lääne- Karpatites. Hüpertoonilised, joodbroomilised soolaveed joomiseks ja vannideks, soo-

muda. Arstitakse lastehaigusi, rahitismi, verevähesust, täisealistel ainetevahetuse haigusi, rasvumist, väsimust, naistehaigusi.

Rudka, Varssavist idapoolse. Rinnahaigete sanatoorium.

Rymanów, Kagu- Poolas. Soola-alkaaliliste ja joodbroomiliste söehappeliste vete allikad, joomiseks ja vannideks, soomuda. Arstitakse luu ja liigete haigusi, rahitismi, naiste, seedimisorganite, sapi ja hingamisteede ja naha haigusi, rasvumist.

Sławsko, Kagu- Poolas. Mägedaalune kliimaatiline ja spordi jaam, suvituskohd, Arstitakse närvideväsimust, hingamisteede haigusi algastme.

Smukała, Loode- Poolas. Metsas asuv sanatoorium rinnahaigetele. Arstitakse kopsutiisikust aktiivse astmel, rahudehaigusi.

Solec, Kraakovi lähidal. Väävli- soola sisaldavad allikad, mudavannid. Arstitakse igalaadi reumatismi, ainetevahetuse haigusi, lastehaigusi, mõningaid naha - ja kauakestnud naiste haigusi.

Szwozowice, Kraakovi lähidal. Väävli-, magneesiumi ja lupja sisaldavad allikad. Arstitakse artretismi liigete-, muskliste ja nahahaigusi.

Wieniec, Varssavi lähidal. Väävli-, lubjavete, soomuda allikad. Arstitakse artretismi, reumatismi, naiste ja mõningaid nahahaigusi.

Wisła, Sileesias. Mägedaalune kliimaatiline jaam ja kuurort. Kohane paranejatele südame ja hingamisteede haiguste järele, kurnatutele.

Wrochta, Ida- Karpatite. Mägedes leiduv kliimaatiline jaam, asub maalilisel Pruti kaldal. Arstitakse kopsutiisikuse nõrgemaid kujusid, kohane kurnatud paranejatele.

Poola Mererand. Kliimaatiline jaam ja meresuplused Gdynia ja Pucki lahe rannal, Heli poolsaarel avamere rannal: Bór, Chałupy, Słapowo, Gdynia — Orłowo, Hallerowo, Jasne Wybrzeże, Jastarnia, Jastrzębia Góra, Jurata, Karwia, Kuźnica, Lisi Jar, Puck, Rożewie, Swarzewo, Tupadły, Wielka Wieś. — Kõikjal liivaplaazhid, meresuplused, suvituskohad, suvilad, pensionaadid, hea kommunikatsioon.

Wysowa, Kraakovi lähidal. Kliimaatiline jaam, alkaalilised soola, soodat ja rauda sisaldavad söehappeved. Arstitakse hingamisteede, seedimisorganite, sa-piteede ja ainetevahetuse haigusi.

Druskieniki, kylpyrakennus.

Szczawnica, Kraakovi lähidal. Alkaalilis - soolaste söehappevete allikad ja kliimaatiline jaam, mineraalvete allikad joomiseks, vannideks ja kuristamiseks. Arstitakse hingamisteede, seedimis- ja vereringjoosk-suorganite, kuseteede, ainetevahetuse, vere ja närvide haigusi.

Szkló, Lvovi lähidal. Väävli sisaldavad allikad. Arstitakse naiste, närvi ja nahahaigusi, reumatismi.

Truskawiec, Kagu- Poolas. Soola- ja alkaalilised väävli- vete allikad, mägedaalune kliimaatiline jaam. Mineraalvete pooldest on Truskawiec kuulus ainulaadse alkaalilismullalise söehappevee „Naftusia“- ga ja kogu Poolas teise kibedavee allika „Barbara“- ga eesotsas. Soomuda, väävlimuda, bassein vabas õhus. Arstitakse toidukõri, neerude ja kuseorganite, ainetevahetuse, naiste- ja mõningaid nahahaigusi, südame-, muskli- ja soonte haigusi.

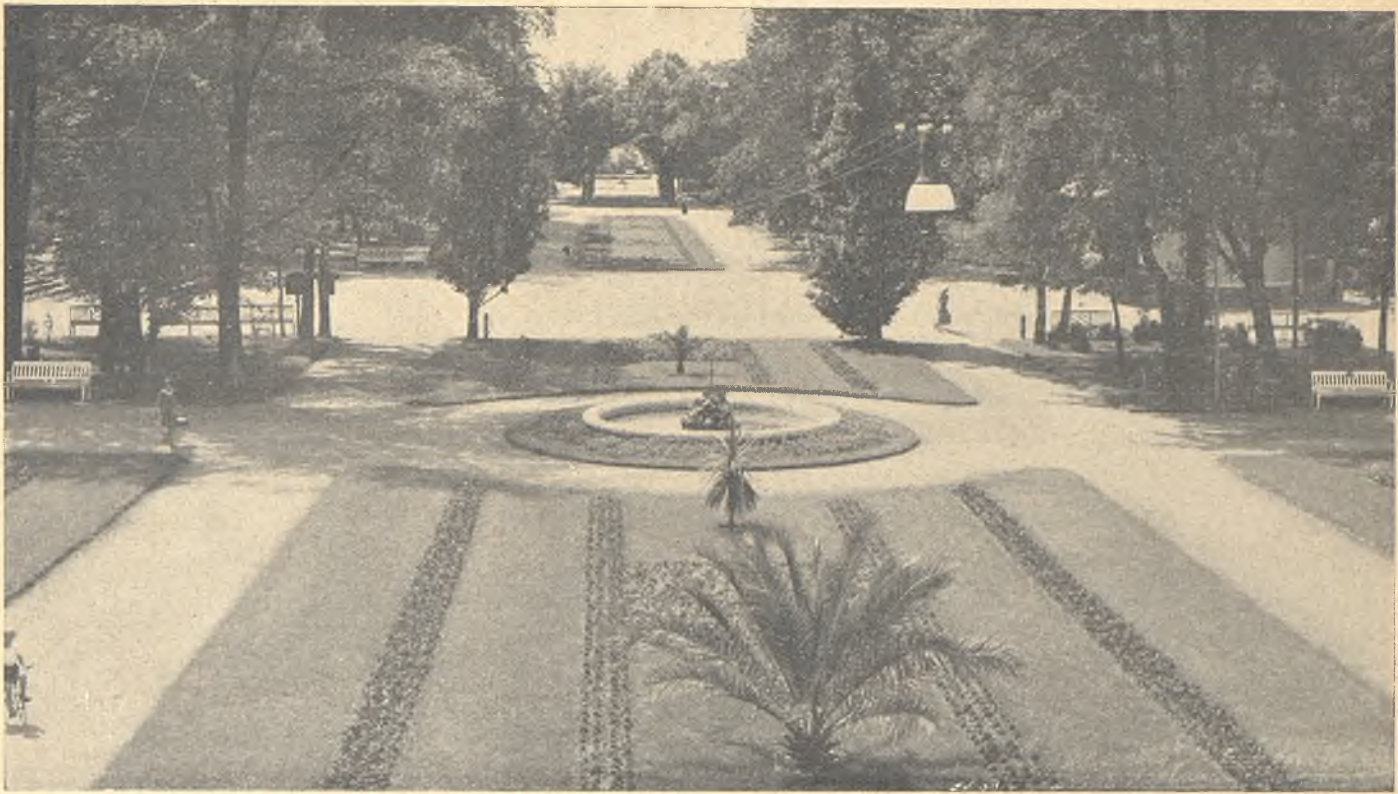
Ustroń, Sileesias. Mägedaalune kliimaatiline jaam ja soomudakuurort. Arstitakse reumatismi, artretismi, aneemiat, närvi, naiste haigusi.

Zakopane, Tsehhi piiril. Turistilis - spordiline kliimaatiline kõrgustikujaam, mägestiku kliima, päike ja puhasaromaatne õhk. Arstitakse hingamisteede, ainetevahetuse ja närvihaiguseid ja tiisikuse algust. Ideaalne puhkuskohd kurnatuile.

Zaleszczyki, Tsehhi piiril. Pehme, sooja, peagu lõunapoolse õhuga kliimaatiline jaam jõe, päikese, õhu suplused, puhkus ja viinamarjakuur. Arstitakse laste-, kurgu- ja kõrihaigusi, kohane paranejatele.

Zegiestów. Kraakovi lähidal. Soomuda, rauda ja lupja sisaldavad söehappevee allikad. Kliimaatiline mineraalvetega joomiseks ja vannideks ja soomudaga verevähesuse, üliväsimuse, mao ja soolikate närvi- likkuse, sugunõrkuse, ainetevahetuse, südame - ja soonte, naistehaiguste arstimine, lahjendamine.

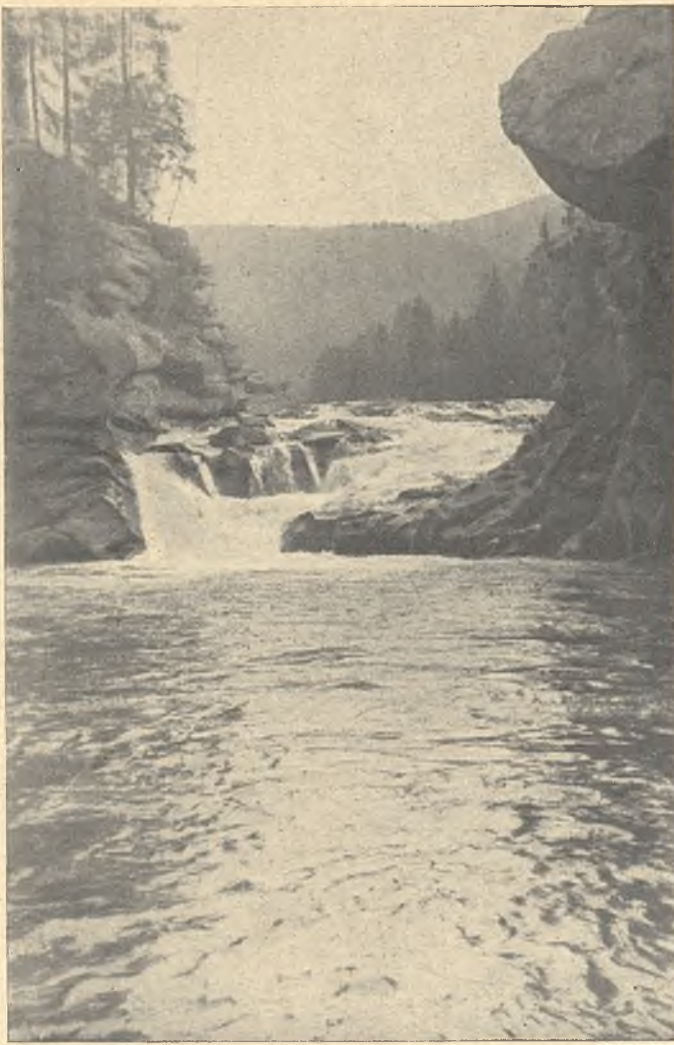
Igasuga üksikasjalikke teateid annavad kirjalikult nimetatud kuurordid, Varssavis Poola Kuurortide Lii- du informatsioonibüroo, Boduena 2, k. 2, tel. 5.39-38.

Inowrocław, puistotie.

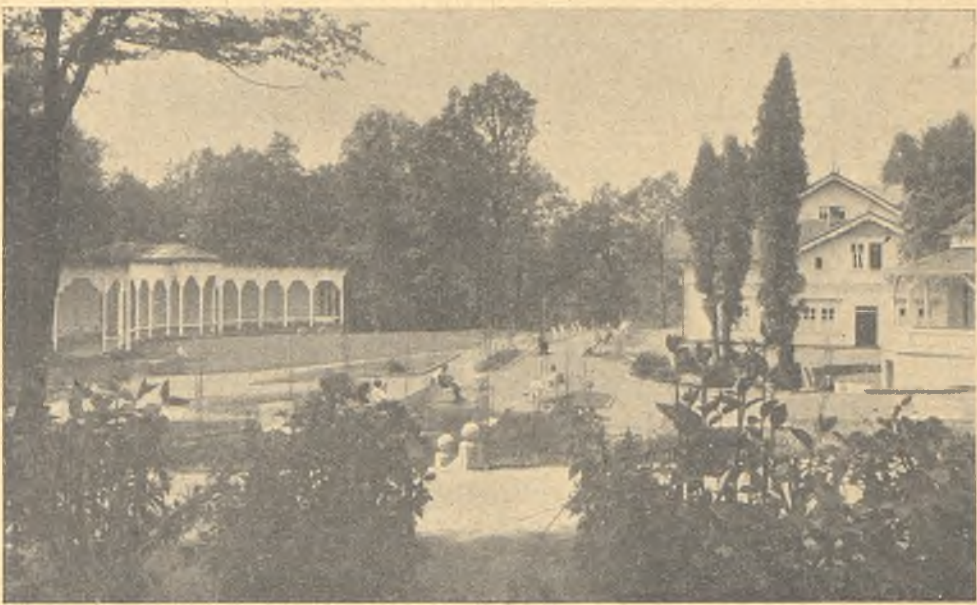
Iwonicz, keskus lentokoneesta nähtynä.

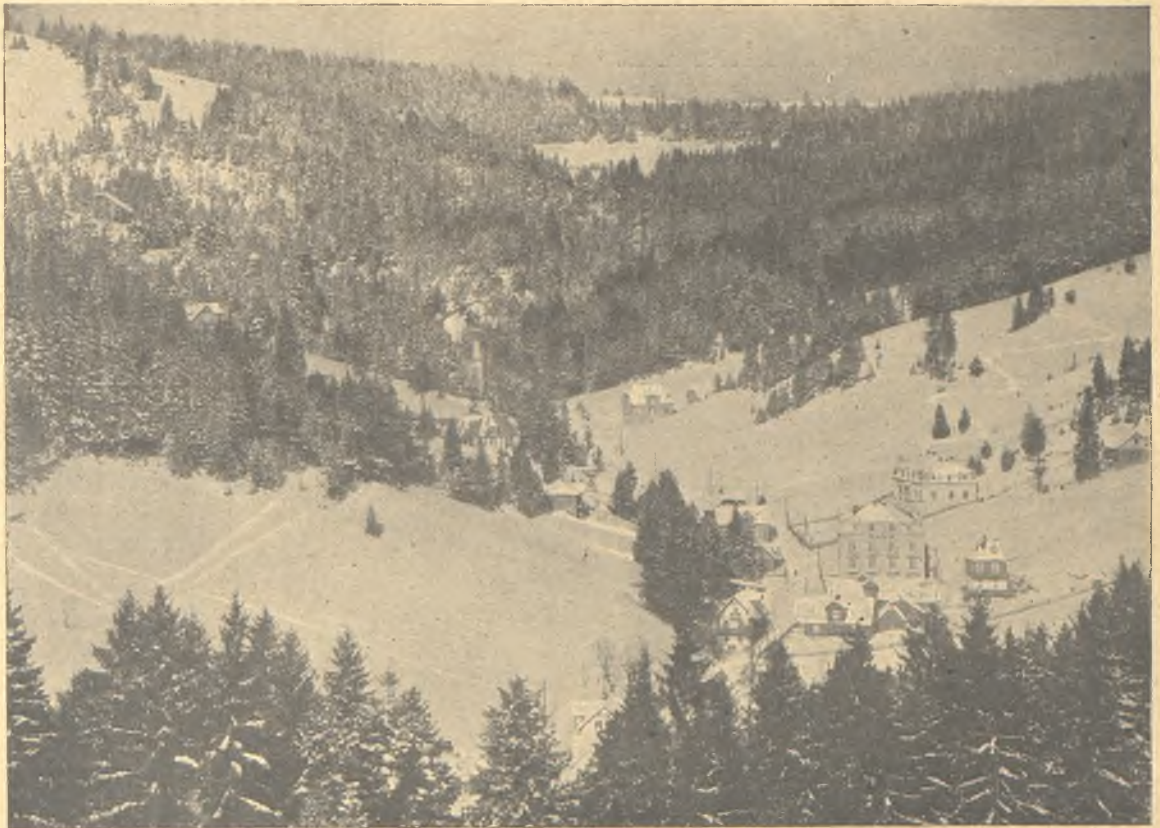
Jaremce, koski Prut-joella.

Jaremce, yleisnäköala.

Jastrzębie Zdrój, Kävelypaikka.

Krynica — hiihtomaasto

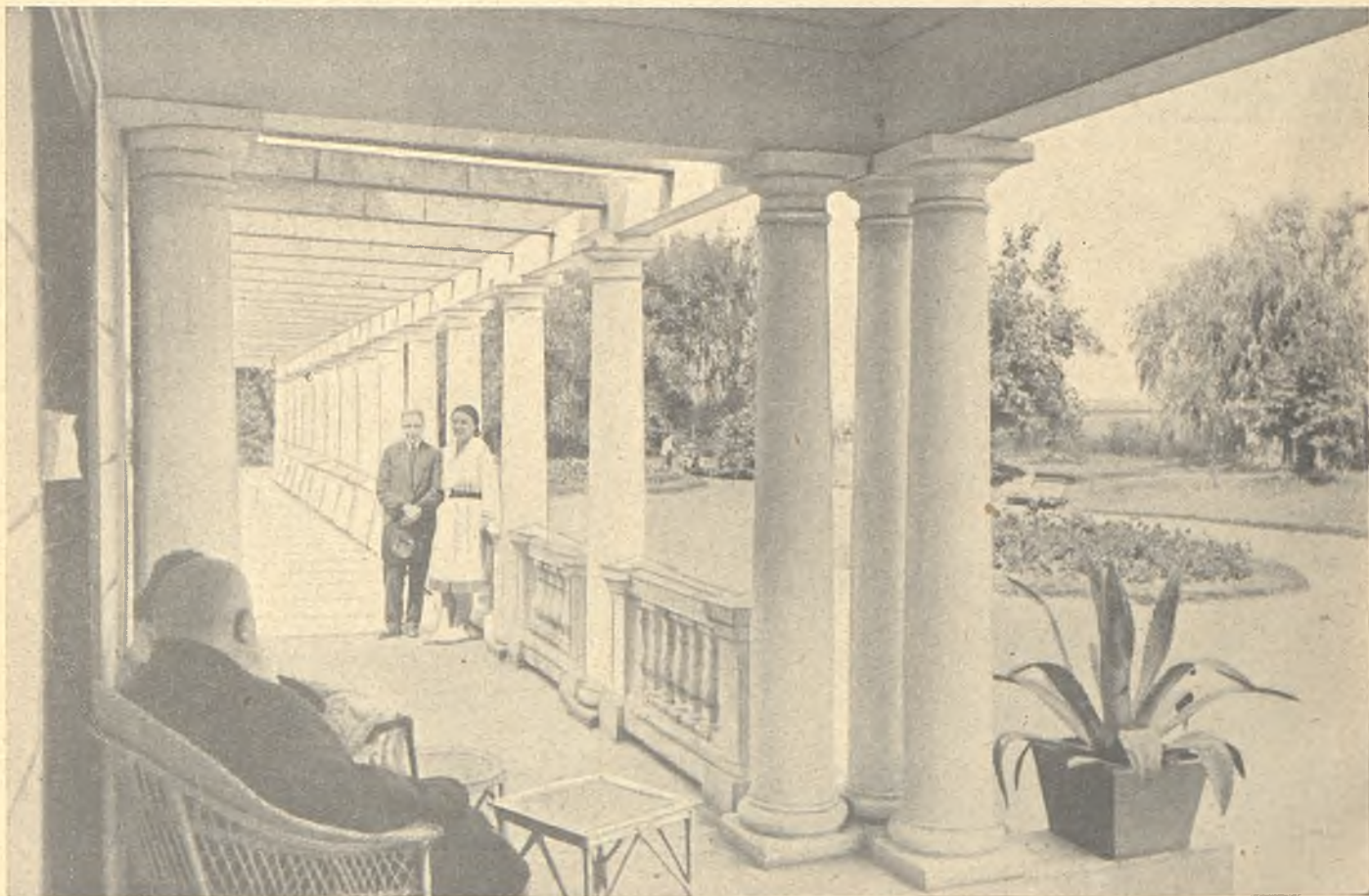
Ojców, näköala laaksoon.

Muszyna, yleisnäköala

Lubień Wielki, laitoksen rukoushuone.

Solec, kylpyrakennuksen pylväskäytävä.

Nałęczów, kylpyrakennus.

Rymanów osa parantolaa nähtynä ympäröivilta vuorilta.

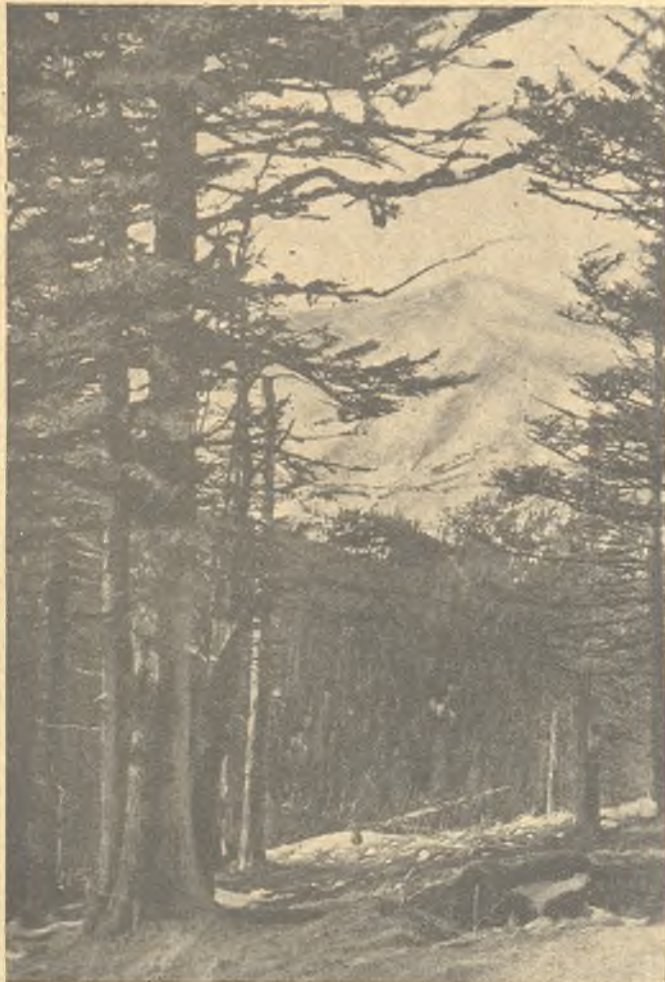
Zakopane, näköala Gubalowka-vuorelta.

Truskawiec, yleisnäköala.

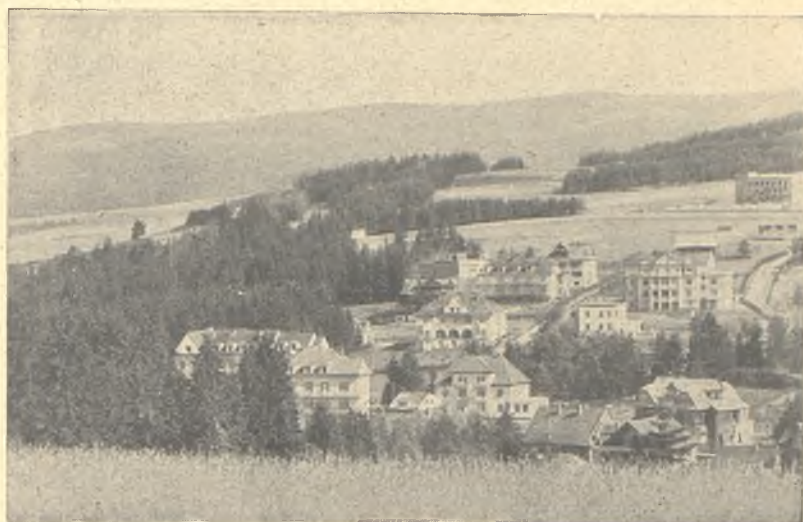
Wisła, huviretkeilyllä Baranialla.

Worochta, näköala Howerlalle Zaroślakista.

Szczawnica, yleisnäköala.

Rabka, näköala Banialle.

Stosunki handlowe polsko-fińskie

Wymiana gospodarcza między Polską a Finlandją została uregulowana traktatem handlowym z dnia 10 listopada 1923 roku, uzupełnionym protokołami dodatkowymi z dn. 30 czerwca 1934 r. i 16 lipca 1936. r.

W momencie przejścia Polski na system reglamentacji handlu zagranicznego zostały wprowadzone po stronie polskiej ograniczenia przywozowe, wyrażające się w zastosowaniu m. inn. i do towarów fińskich kontyngentów importowych. Ponieważ Finlandia, która, znacznie słabiej odczuła wszechświatowy kryzys gospodarczy i jego destruktywną działalność pozostała w dalszym ciągu przy polityce wolnego handlu i w dziedzinie wymiany towarowej z zagranicą, a więc i z Polską, nie wprowadziła restrykcji dewizowych i reglamentacji.

Ten liberalizm gospodarczy przetrwał pomyślnie lata kryzysu, a nawet w ostatnich czasach w końcu 1937 roku fińska Rada Ministrów powzięła na jednym ze swych posiedzeń decyzję wprowadzenia pewnych zasadniczych zmian w taryfie celnej na rok bieżący, w sensie dość poważnej obniżki stawek celnych.

Zdaniem Rady Ministrów nie zachodzi obawa, by konkurencja zagraniczna mogła zepsuć rynek zbytu dla artykułów krajowych, bowiem niskie koszty administracyjne, daleko idąca mechanizacja, oraz ulepszenia techniczne umożliwiają przemysłowi fińskiemu konkurencję z towarami zagranicznymi.

Konsekwencją tej decyzji było złożenie w Parlamencie w dniu 4 marca b. r. projektu stałej taryfy celnej, który, jak wynika z jego analizy i enuncjacji prasowych, opiera się na następujących założeniach.

1. Rząd jest bezwzględnie za zachowaniem dotychczasowej linii wolnego handlu.

2. Rząd będzie w ramach możliwości ułatwiał mniej zamożnej części ludności (konsumentom) dostawę towarów pierwszej potrzeby po cenach najbardziej dogodnych.

3. Rząd będzie zwalczał tworzenie w Finlandii przemysłów nie posiadających żadnej podstawy bytu.

4. Rząd będzie się starał za pomocą obniżenia ceł ochronnych wyrównać różnicę istniejącą między cenami na rynku wewnętrznym, a cenami na rynkach zagranicznych.

To stanowisko Rządu znajduje umotywowanie w sytuacji ekonomicznej Finlandii, stwarza-

jącej podstawę do rozwoju całego szeregu gałęzi życia gospodarczego.

W poszczególnych działach tendencje te są jednak różne. Tak n. p. przemysł celulozy już osiągnął swoją maksymalną (w dzisiejszych warunkach konsumcyjnych) wydajność produkcyjną, wyrabiając około 1.200.000 tonn celulozy na eksport.

Istnieje natomiast wyraźna tendencja dokonania inwestycji w przemyśle papierniczym, a to w celu zwiększenia konsumpcji celulozy. Chodzi tu głównie o rozszerzenie już istniejących fabryk i o wzmożenie ich produktywności, względnie budowy mniejszych piapierni przy fabrykach celulozy. Jest to wynikiem poglądów sfer przemysłowych, które uważają, że rynek europejski nie osiągnął jeszcze maksymalnej granicy konsumpcji papieru. Nie tylko jednak względy eksportowe będą dyktowały politykę przemysłu papierniczego, bo równolegle ze wzrostem siły kupna rynku wewnętrznego i podniesienia się standardu życiowego ludności, przemysł papierniczy Finlandii znajduje na rynku wewnętrznym coraz większy zbyt. Należy przeto przewidywać dalszy rozwój tego przemysłu, powstawanie całego szeregu przedsiębiorstw przemysłowych, których zadaniem będzie dalsze uszlachetnienie papieru, tektury, kartonu i t. p.

Identyczną tendencję rozbudowy można wy-czuć również w dziedzinie przemysłu dykt i for-nierów, który ma przed sobą tak pomyślnie warunki dla eksportu, jak i dla zbytu na rynku wewnętrznym.

W przemyśle włókienniczym panuje natomiast pewna dezorientacja, spowodowana polityką cel-ną Rządu, która nie stwarza protekcyjnej o-chrony i dąży do tego, by zdrowa konkuren-cja pomiędzy importerami a producentami spowodowała niżkę cen artykułów konsumcyj-nych przy jednoczesnym podniesieniu ich jako-ści. W branży wełnianej (trykotaży i tkanin) oraz w branży odzieżowej oczekiwane są dalsze inwestycje, ze względu na spodziewany wzrost popytu ze strony ludności wiejskiej i miejskiej. Natomiast w przemyśle bawełnianym nie są przewidziane w r. 1938 nowe inwestycje.

W dziedzinie młynarstwa i składów zbożo-wych oczekiwana jest dalsza rozbudowa. Spół-dzielnie rolnicze noszą się z zamiarem budowy młynów dla przemiału zbóż importowych w por-

cie Oulu i Hangö. Cały szereg młynów większych ma być zmontowanych dla potrzeb lokalnych w różnych dzielnicach kraju. Budowa silosów dla potrzeb wojskowych będzie w dalszym ciągu realizowana, zwłaszcza w południowo-zachodniej i północno-zachodniej Finlandii.

W dziale produktów żywnościowych oczekiwane są między innymi inwestycje w zakresie przetwórci owoców (soki, wino, marmelada, konserwy itp.), piekarni, fabryk mąki ziemniaczanej, produktów mięsnych (wędliny), produktów rybnych, wyrobów cukierniczych i t. p.

Najważniejszym jednak terenem dla nowych inwestycji ma być w roku 1938 branza metalowa, która na skutek uruchomienia wielkiej fabryki metalurgicznej w Imatra (odlewnia, walcownia i t. p.) wejdzie w fazę bardzo poważnej ewolucji. Produkty tej fabryki, opartej w całości na kapitałach i surowcach fińskich, znajdą wszędzie zastosowanie na rynku wewnętrznym: w kolejnictwie (szyny), w budowie mostów i konstrukcji betonowych wszelkich rodzajów, oraz we wszystkich możliwych branżach przemysłu metalowego. Produkty te będą w dużej mierze zastępowały dotychczasowe zagraniczne, co odbija się bezwzględnie na kształtowaniu się importu wyrobów metalowych w ogóle, a półfabrykatów szczególnie.

Bilans handlowy Finlandii w roku 1937 wzrósł wydatnie tak po stronie importu, jak i po stronie eksportu. Handel zagraniczny Finlandii rozwinął się w latach 1931—1937 następująco: (w milionach marek fińskich—1 zł. = 8,7 Fmk).

Rok	Eksport	Import	Saldo
1931	3.465	4.457	— 992
1932	3.502	4.631	— 1.129
1933	3.928	5.298	— 1.370
1934	4.777	6.226	— 1.449
1935	5.344	6.240	— 896
1936	6.343	7.215	— 872
1937	9.277	9.368	— 91

Ustrój gospodarczy Finlandii, charakteryzujący się brakiem zasadniczych surowców, wywołał silny rozwój importu artykułów o charakterze produkcyjnym. Obecnie jednak Finlandia znajduje się w sytuacji nasycenia rynku importem inwestycyjnym, zaś eksport wykazuje tendencje dalszej zwyżki, wskutek czego dzisiejszy stan bilansu handlowego uważany jest za zjawisko przejściowe.

Import najważniejszych artykułów kształtował się następująco (w milionach Fmk.):

Nazwa towaru:	r. 1931	r. 1936	r. 1937
Zboże	264	435	530
Pasze	165	201	183
Owoce, warzywa	109	141	172

Towary kolonialne	282	458	495
Przędza surowa	145	400	508
Nici, powrozy i t. p.	99	168	235
Tkaniny	212	298	433
Różne artykuły włókien.	117	137	181
Skóry	107	157	258
Metale	395	1.058	1.677
Maszyny	255	600	1.054
Samoch., rowery, podwozia	90	344	586
Węgiel, koks	240	501	825
Asfalt, guma i t. p.	109	152	261
Oleje, smary, benz., ropa	210	373	522
Chemikalia	174	249	325
Nawozy sztuczne	79	132	225

Powyższe cyfry wykazują znaczny wzrost importu artykułów związanych z uprzemysłowieniem kraju, motoryzacją i t. p. Najpoważniej wzrasta import metali, maszyn oraz samochodów. Podniesienie standardu życiowego i związane z tym wzrost siły kupna ludności widoczne są ze wzmożonego przywozu zboża, owoców, nici, przędzy surowej, tkanin, i t. p. artykułów konsumcyjnych. Intensyfikację rolnictwa ilustruje wzrost importu nawozów sztucznych przy jednoczesnym zmniejszeniu importu pasz.

Eksport kształtował się następująco: (najważniejsze grupy wywozowe w milionach Fmk.)

Nazwa towaru	r. 1931	r. 1936	r. 1937
Produkty pochodzenia zwierzęcego (jak: masło, sery, jaja, mięso itp.)	512	538	612
Drzewo, prod. drzewne	1.772	3.037	4.159
Celuloza, pap. tektura	1.830	2.900	3.630

Wzrost importu o ca. 2 miliardy w porównaniu do r. 1936 — musi odbić się bezwarunkowo na życiu gospodarczym Finlandii, gdyż stoi on wyraźnie w związku z dużym importem przede wszystkim maszyn, żelaza i innych środków produkcyjnych o charakterze inwestycyjnym. Import ten będzie oddziaływał w niedalekiej przyszłości na wzmożenie się eksportu, gdyż rynek wewnętrzny będzie mógł w znacznej mierze pokrywać swe zapotrzebowania własnymi wyrobami.

Finlandia będzie rozwijała się gospodarczo niewątpliwie w bardzo szybkim tempie. Zdaniem ekonomistów import osiągnął w r. 1937 swą maksymalną granicę. Eksport natomiast musi bezwzględnie dalej wrastać nie tylko w dziedzinie drzewa, papieru, celulozy i nabału, jako standartowych artykułów fińskich, lecz i w nowych — w ostatnich latach rozbudowanych dziedzinach — jak np. w dziedzinie włókiennictwa, wyrobów metalowych, skórzanych i t. p.

Wśród dostawców rynku fińskiego zajmujemy 10 miejsce po Anglii, Niemczech, Szwecji,

U. S. A., Belgii, Danii, Holandii, Argentynie i Francji.

Mimo, że Polska powiększyła swe dostawy, jednak wyzyskała tylko w ograniczonym zakresie pomyślną sytuację gospodarczą w Finlandii, gdyż w porównaniu z innymi krajami wzrost wartości importu z Polski jest bardzo niewielki i w dużej mierze należy go przypisać ogólnemu wzrostowi cen rynkowych. Tak n. p. Anglia zwiększyła swój import o 527 milionów Fmk., Niemcy o 499 mil. Fmk., Szwecja o 274 mil. Fmk. i t. d., podczas gdy Polska zaledwie o 28 mil. Fmk. W dzisiejszych warunkach rozwoju życia gospodarczego Finlandii, jej uprzemysłowienia i jej reorganizacji ekonomicznej należy przypuszczać, że nasz wywóz do Finlandii ustabilizuje się w przyszłości na obecnym poziomie i obejmować będzie wg. wszelkiego prawdopodobieństwa surowce i półfabrykaty, zwłaszcza w dziedzinie włókienniczej, produktów rolnych i wyrobów metalowych oraz żelaza.

Na tle tej sytuacji gospodarczej obroty wzajemne w roku 1937 między Polską a Finlandią (wg. polskich danych statystycznych) wyniosły 23.192.000 zł. wykazując pewien wzrost w porównaniu z rokiem 1936, w którym równały się 18.912.000 zł.—Jednakże ukształtowanie ich zmieniło się dla Polski w sposób korzystny. Podczas gdy w roku 1936 nasz eksport do Finlandii wynosił 17.289.000 zł., a import 1.623.000 zł i rozporządzaliśmy saldem czynnym w wysokości 15.666.000 zł., to w roku 1937 sytuacja ta uległa nieznacznej zmianie i bilans handlowy wykazał nasze saldo czynne w wysokości 17. 604.000 zł przy eksporcie w wys. 20.398.000 i imporcie w wysokości 2. 794.000 zł.

Różnicę obrotów towarowych z rok 1936 i 37 ilustruje poniższe zestawienie. (drobne pozycje nie wymienione).

PRZYWÓZ Z FINLANDII (w tys. zł.)

Nazwa towaru	roku 1936	1937
Wytwory pochodzenia roślinnego	17	22
w tym głównie ściółka: leśna, mech, liście.		
Zwierzęta żywe i wytwory pochodzenia zwierzęcego	113	264
w tym: leszcze, śledzie, tłuszcze zwierzęce, sery i jelita surowe.		
Wytwory pochodzenia mineralnego.	18	384
w tym prawie wyłącznie: wypałki pirytowe i rudy żelazne		
Woski, oleje, tłuszcze pochodz. roślinnego i zwierzęcego.	53	531
w tym: wyłącznie: tłuszcze, oleje roślinne, oprócz uwodornionych.		
Skóra, futra, wyroby z nich	48	411
w tym głównie: skunksy, szopy, lisy, bobry morskie, gronostaje.		

Drewno, korek, wyroby z nich	71	93
w tym wyłącznie: szpulki do nici		
Papier i wyroby z niego	1.031	816
w tym głównie: celulozo bielona, papier gazetowy w rolach, skrawki papieru-makulatura, papier pakowy nie barwiony z niebielonej celulozy.		
Metale nieszlachetne i wyroby z nich	185	140
w tym głównie: wszelkie żelastwo, pilniki, tarniki, żelazo-chrom.		
Broń i amunicja	31	42
w tym wyłącznie broń biała.		

Wywóz do Finlandii w tys. zł.

Wytwory pochodzenia roślinnego	6.461	3.816
w tym głównie: żyto, mąka żytnia, mąka pszenna, ryż.		
Wytwory pochodzenia mineralnego	3.420	4.366
w tym prawie wyłącznie: węgiel kamienny.		
Przetwory spożywcze	1.268	3.672
w tym prawie wyłącznie cukier-kryształ biały.		
Przetwory chemiczne i farmaceutyczne	3.535	3.395
w tym głównie: wegłan sodu, sole potasowe, siarczan amonu, biel cynkowa.		
Surowce włókiennicze i wyroby z nich	493	1.487
w tym głównie: szmaty, pakuły lniane, przędza wełniana czesankowa, pojedyncza niebarwiona.		
Drewno, korek i wyroby z nich	325	708
w tym głównie: deski i łaty, dębowe, slipry ciosane tarte igł.		
Metale nieszlachetne i wyroby z nich	1.580	2.654
w tym głównie: żelazo, zwykła stal walcowana: okrągłe, kształtowe w prętach, płaskie rury żelazne i stalowe, rury i kształtki żeliwne, drut i blacha żelazna i stalowa.		
Kapelusze, parasole i laski	140	136
w tym głównie berety.		

Rozpatrując nie podane tutaj dane statystyczne bardziej szczegółowe odnośnie każdego artykułu, należy skonstatować, że nastąpił przede wszystkim wzrost importu tłuszczów i olejów roślinnych, celulozy bielonej oraz pojawił się cały szereg nowych artykułów przywózowych, przy czym na dość poważne sumy sprowadzono jelił surowych i solonych, rud żelaznych, wypałków pirytowych, skór bobrów morskich, gronostajów, lisów, skunksów, szop i t. p., wszelkiego żelastwa i t. d. Natomiast spadł dość poważnie przywóz papieru gazetowego w rolach, niebielonej celulozy oraz żelaza i jego stopów, molibdenu niklu, kobaltu i t. p.

Po stronie eksportu zaznaczył się poważny wzrost wywozu żyta, węgla kamiennego, cukru - kryształu, wegłanu sodu, soli potasowych, przędzy wełnianej czesankowej pojedynczej niebarwionej, szmat, desek i łat dębowych, rur i kształtek żeliwnych, rur żelaznych stalowych

oraz cynku w gąskach, prętach lanych. Natomiast spadł wywóz pszenicy, owsa, wyki, peluski, mąki pszennej, żytniej, azotanu wapnia, fornierów nie klejonych i beretów.

Porównanie cyfr obrotów w dziedzinie artykułów o charakterze inwestycyjnym, importowanych z Polski z odpowiednikami pochodzącymi z innych krajów, wypada dla nas bardzo niekorzystnie i stwierdzić należy, że nasze obroty z Finlandią w tej dziedzinie są bardzo niskie.

Jednakże, uwzględniając fakt, że ostatnie uprzemysłowienie Finlandii wpłynie w ogóle na zmniejszenie się importu pewnych koniunkturalnych artykułów (z których część należy do specjalności naszego wywozu do Finlandii) oraz na skutek tendencji ze strony Finlandii do bilansowania obrotów zagranicznych przez zmniejszanie importu z krajów posiadających z Finlandią aktywny bilans handlowy (t. j. Czechosłowacji, Z. S. R. R., Polski i Szwecji, należy się liczyć z możliwością pewnego ograniczenia importu z Polski.

Natomiast przy takim postawieniu kwestii Anglia, Belgia, Holandia i U. S. A. korzystałyby z fińskiej koniunktury rynkowej, jako kraje

będące poważnymi odbiorcami produktów fińskich.

Charakteryzując pokrótce eksport fiński do Polski, należy podkreślić pewne różniczkowanie artykułów wywozowych i pojawienie się szeregu „nowych“ produktów fińskich na rynku polskim. Należy zaznaczyć, że eksporterzy fińscy mają nadzieję, że celuloza, papier, sery, dykty, skóry i wyroby skórzane, smary i ruda, będące standartowymi artykułami eksportowymi do Polski, mogą w przyszłości liczyć na zwiększony wywóz.

Naturalnie możliwości dalszego wzrostu obustronnych obrotów towarowych będą w pierwszym rzędzie uwarunkowane inicjatywą i przedsiębiorczością sfer handlowych obu krajów.

Ułatwieniem nawiązywania tych kontaktów handlowych zajmuje się Izba Handlowa Bałtycko-Skandynawska w Warszawie, która dokłada starań, aby umożliwić importerom i eksporterom obu krajów wymianę towarową, wyzykując nadarzające się możliwości w celu zwiększenia liczby artykułów, biorących udział w wymianie towarowej między obu krajami.

Dr L. FALL

Sekretarz Generalny Unii Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego.

Polski przemysł węglowy i jego stan obecny

W obecnych granicach Polska posiada geologicznie jedno zagłębienie węgla kamiennego, które znajduje się w południowo - zachodniej części państwa na pograniczu z Niemcami i z Czechosłowacją, dokąd sięgają niewielkie części tego zagłębienia. Powierzchnia części zagłębienia, położonej w Polsce, wynosi około 3.000 km². Przedzielone przed odzyskaniem niepodległości granicami politycznymi państw zaborczych, Polskie Zagłębienie Węglowe dotychczas zachowało podział na t. zw. zagłębienia: Śląskie, Dąbrowskie i Krakowskie.

Zasoby węgla kamiennego w Polskim Zagłębieniu w pokładach zdalnych do odbudowy, obliczone do głębokości 1000 m, wynoszą około 62 miliardów ton. Pod względem zasobów węgla Polska zajmuje więc 3. miejsce w Europie, po Anglii, posiadającej zasoby węgla kamiennego w ilości około 189 miliardów ton, i po Niemczech, których zasoby wynoszą około 115 miliardów ton. Pod względem wartości kalorycznej węgiel śląski odpowiada węglom angielskim z Północnej Walii i Południowego

Yorkshire'u, a przewyższa węgiel z Derbyshire, Northumberland i szkocki.

Węgiel polski jest jednak bardziej czysty od odpowiadających mu gatunków węgla angielskiego. Zawiera on mniej popiołu i znacznie mniej szkodliwej pod każdym względem siarki. Węgiel polski jest odporny na wpływy atmosferyczne, wietrzeje nieznacznie, a grube jego sortymenty mogą być składane w względnie wysokie stosy bez obawy samozapalania. Nadaje się wszędzie tam, gdzie zachodzi potrzeba węgla łatwopalnego o dużym płomieniu i dużym działaniu cieplnym i jest pierwszorzędnym paliwem dla pędzenia kotłów i opału domowego.

Naturalne geologiczno-górnice warunki eksploatacji w Polskim Zagłębieniu Węglowym są bardzo dogodne. Stwarza to możliwość konkurencji z węglem innego pochodzenia na bardzo nawet odległych rynkach zbytu, pomimo niedogodnego położenia geograficznego, którego ujemny wpływ został częściowo zmniejszony przez odpowiednią politykę taryfową Państwa.

Obecnie w Polsce czynnych jest ogółem 63 kopalnie, z czego 57 głębokich i 6 płytkich. Kapitał zainwestowany w polskim przemyśle węglowym wynosi w przybliżeniu około 1.200 milionów złotych.

Pod względem produkcji Polska zajmuje czwarte miejsce w Europie — po Anglii, Niemczech i Francji, wzgl. piąte — po uwzględnieniu Rosji Sowieckiej.

Wydobycie węgla z kopalń, znajdujących się na obecnym obszarze Państwa Polskiego, osiągnęło już przed wojną poziom bardzo wysoki, dochodząc w 1913 r. prawie do 41 milionów tonn. W okresie powojennym wydobycie z różnych powodów, a m. in. z powodu długoletniego kryzysu, utrzymało się na poziomie znacznie niższym, a tylko w roku 1929 przekroczyło znacznie poziom przedwojenny, dochodząc do 46,2 milionów tonn.

Rok 1937 był dla polskiego górnictwa węglowego rokiem do pewnego stopnia przełomowym. Gdy bowiem w okresie 1932 — 1936 wydobywanie węgla w Polsce wahało się w granicach od 27 do niespełna 30 mil. t., rok 1937 przyniósł po raz pierwszy od początku wielkiego kryzysu gospodarczego bardzo poważny wzrost wydobywania. Wyniosło ono w 1937 r. 36,2 mil. t wobec 29,7 mil. t w 1936 r., zwiększyło się zatem w porównaniu z rokiem poprzednim o 6,5 mil. t t. j. o 21,7%.

Wzrost wydobywania pozostawał oczywiście w ścisłym związku ze wzrostem zbytu ogólnego, który zwiększył się z 27,4 mil. t. w 1936 r. do 33,3 mil. t w 1937 r. Wzrost zbytu wynosił zatem 5,9 mil. t czyli 21,6%. Na ten tak znaczny wzrost zbytu ogólnego złożył się zarówno wzrost zbytu w kraju jak i wzrost eksportu.

Przed wojną i po wojnie do roku 1925 kopalnie, znajdujące się na obszarze obecnego Państwa Polskiego, eksportowały swój węgiel prawie wyłącznie do Niemiec i do krajów środkowo-europejskich oraz częściowo do Rosji. Dopiero od chwili wybuchu wojny celnej z Niemcami w 1925 r. zaczęła Polska po zupełnej utracie rynku niemieckiego i rosyjskiego szukać nowych rynków zbytu w krajach zamorskich. Dzięki doskonałej jakości węgla polskiego i solidności polskich eksporterów wywóz węgla szybko wzrastał, osiągając w 1929 i 1931 r. rekordowy poziom ponad 14 milionów tonn. W ostatnich latach skutkiem ciężkiego ogólno-światowego kryzysu eksport węgla z Polski zmniejszył się poważnie i dopiero w roku 1937 wykazał — pod wpływem zwiększenia się ogólnego zapotrzebowania na węgiel w krajach północno- i zachodnio-europejskich — ponowny

wzrost. W r. 1937 kopalnie eksportowały swój węgiel do 31 krajów.

Niestety jednak eksport węgla z Polski odbywać się musi z coraz mniejszym uwzględnieniem zasad logiki geograficznej i gospodarczej. Skutkiem nienormalnego kształtowania się międzynarodowej polityki handlowej Polska nie może obecnie prawie wcale eksportować swego węgla do sąsiadujących z nią krajów, a również i eksport do nieco dalszych sąsiadów, którzy byli zawsze głównymi odbiorcami polskiego węgla, natrafia na coraz większe trudności. Ani do Rosji, która przed wojną odbierała blisko 2 miliony tonn węgla z obecnych kopalń polskich, ani do Niemiec, do których w 3-letnim okresie przejściowym, ustanowionym przez Konwencję Genewską, eksportowano 6—8 milionów ton węgla rocznie, nie eksportuje się obecnie ani jednej tony. Czechosłowacja, która w 1929 r. konsumowała ponad 765.000 t polskiego węgla, odebrała w 1937 r. zaledwie 49.000 t, Węgry zamiast 643.000 t w 1929 r. zaledwie 16.000 w 1937 r. Do Austrii, która w ciągu wielu lat była największym zagranicznym odbiorcą węgla polskiego i w 1929 r. otrzymała z Polski przeszło 2,8 milionów ton, wywieziono w 1937 r. zaledwie 779 t. W wyniku tych zmian udział eksportu na rynki bliskie, który w 1929 roku wynosił blisko 40% całkowitego eksportu polskiego, spadł w 1937 r. na 1% całkowitego eksportu.

Równocześnie jednak w okresie tym zwiększył się bardzo poważnie eksport na europejskie rynki oddalone, przy czym do największych odbiorców polskiego węgla należą obecnie: Szwecja, do której wywieziono w 1937 r. prawie 2,6 milionów tonn t.j. 22,7% całkowitego eksportu, Włochy, które odebrały 1,6 milionów tonn tj. 14,2% całkowitego eksportu, oraz Francja, która w tymże roku odebrała przeszło 1,5 milionów tj. 13,5% całkowitego eksportu. Na dalszych miejscach znajdują się Belgia (772,4 tys t), Norwegia (406,7 tys. t), Holandia (328,1 tys. t), Dania (303,5 tys. t), Finlandia (294 tys. t).

Bardzo niepomysłnie natomiast kształtuje się eksport do niektórych naszych bezpośrednich lub bliskich sąsiadów na północy, jak np. do Łotwy, która odebrała w 1937 r. 124,4 tys. t, do Estonii, która odebrała zaledwie 11,8 tys. t i wreszcie do Litwy, do której już od lat ustał zupełnie eksport węgla polskiego.

Wśród innych rynków europejskich, które dotąd jeszcze mają charakter rynków pionierskich, na pierwszym miejscu znajduje się Szwajcaria, która w 1937 r. odebrała 200 tys. t, a na dalszych miejscach Grecja (95,4 tys. t) i Malta (47,5 tys. t), podczas, gdy bezpośredni nasz są-

siad, t. j. Rumunia nie dopuszcza do siebie prawie zupełnie węgla polskiego, gdyż cały eksport do tego kraju wynosił w 1937 r. zaledwie 0,4 tys. t. Również i Jugosławia, która była dawniej dość poważnym odbiorcą polskiego węgla, którego odebrała w 1929 r. 196 tys. t., stała się obecnie znowu trudno dostępnym rynkiem „pięskim“, na który w ciągu 1937 r. zdołaliśmy wywieźć zaledwie 5,5 tys. t.

W ostatnich latach coraz poważniejszą pozycję w eksporcie polskiego węgla zaczynają zajmować także rynki pozaeuropejskie, wśród których na pierwsze miejsce wysuwa się Argentyna. Odebrała ona w 1937 r. 252 tys. t. Do poważnych odbiorców należy również Algier, który w tymże roku odebrał 122 tys. t, Egipt, który odebrał 96,5 tys. ton, oraz Afryka Zachodnia, do której wywieziono 106,7 tys. ton. Z innych rynków pozaeuropejskich wymienić jeszcze należy Brazylię (21,6 tys. t), Wenezuelę (2,5 tys. t), Tunis (1,5 tys. t) i Syrię (4,8 tys. t).

Coraz poważniejszą pozycję w zbyciu węgla zaczyna zajmować zbyte węgla bunkrowego, który z 686 tys. t w 1936 r. zwiększył się do 1.188.000 t w 1937 r.

Wzrost zbytu w kraju, jakkolwiek dość poważny, utrzymał się w 1937 r. w granicach znacznie niższych, niż wzrost eksportu. Zbyte w kraju zwiększył się bowiem z 18,6 mil. t w 1936 r. na 22,0 mil. t w 1937 r. t. j. o 3,4 mil. t, czyli o 18,5%, podczas gdy eksport podniósł się z 8,8 mil. w 1936 r. na 11,3 mil. t w 1937 r. t. j. o 2,5 mil. t, czyli 28,2%.

Znaczny wzrost wydobycia musiał z natury rzeczy pociągnąć za sobą poprawę sytuacji finansowej górnictwa węglowego, gdyż zmniejszając udział kosztów stałych na jednostkę wy-

produkowanego towaru, obniżał równocześnie ogólne koszty produkcji.

Dalszym momentem, który wywarł korzystny wpływ na sytuację finansową górnictwa węglowego, był dość poważny wzrost cen węgla na rynkach eksportowych, łączący się ściśle z ogólnym wzrostem cen światowych, a w szczególności także surowców przemysłowych. Ceny węgla w kraju natomiast nie uległy w ciągu 1937 r., pomimo ogólnej tendencji zwykłej zarówno na rynkach światowych jak i na rynku krajowym, żadnej zmianie, a to skutkiem stanowiska czynników kierujących polityką gospodarczą, które przeciwstawiły się energicznie jakiegokolwiek zwwyżce cen towarów skartelizowanych.

Mimo to poprawa osiągnięta dzięki wzrostowi wydobycia oraz zwwyżce cen eksportowych byłaby dość znaczna, gdyby jej częściowo nie zniwelował wzrost kosztów własnych, spowodowany zwyczajną cen materiałów biegowych, podwyżką zarobków robotniczych oraz skróceniu czasu pracy o 1/2 godziny dla robotników, zatrudnionych pod ziemią.

W I kwartale 1938 r. wydobycie wykazało w porównaniu z tymże okresem 1937 r. dość poważny wzrost o 810 tys. t t. j. 9,75%. Z uwagi jednak na to, że ceny eksportowe węgla wykazują w ostatnich paru miesiącach coraz to wyraźniejsze osłabienie, z drugiej zaś strony skutki przyznanych robotnikom w jesieni ub. r. podwyżek płac i wprowadzonego z dniem 1 listopada ub. r. skrócenia czasu pracy dadzą się odczuć w całej pełni dopiero w roku bieżącym, nie da się jeszcze w tej chwili ocenić, jak się ukształtuje w ciągu tego roku sytuacja przemysłu węglowego pod względem wyników finansowych.

O. KUKKUR (Tallinn).

Bogactwo kopalniane Estonii

Istnienie znacznych pokładów łupka palnego w Estonii wiadome było oddawna, a najwcześniejsze wzmianki o tej kopalinie spotkać można w pracach topograficznych i geologicznych z ostatniej ćwierci XVIII stulecia (1777 r.—1791 r.). Zainteresowanie łupkiem palnym stopniowo wzrastało i wyraziło się w szeregu artykułów i prac naukowych, zwłaszcza w końcu XIX i początkach XX wieku. Jednakże praktyczne zastosowanie łupka palnego przez długi czas nie znalazło właściwego rozwiązania. Dopiero w końcu wojny światowej, gdy przerwany został dowóz węgla kamiennego z Anglii i Niemiec, a przeła-

dowane wojennymi transportami koleje rosyjskie nie były w stanie zaopatrzyć w węgiel doniecki północnych krajów Rosji, rozpoczęto stosować łupek palny z Estonii, jako środek opałowy. Pierwsze próby racjonalnego wydobywania łupka palnego poczynione zostały przez geologa N. F. Pogrebowa i prof. A. Łomzakowa w latach 1916—17, lecz zostały one zaniechane w okresie walk rewolucyjnych, a w czasie krótkiej okupacji niemieckiej nie zdołano należycie zorganizować wydobycia, mimo pewnych usiłowań Niemców w tym kierunku. W ten sposób, w początkach niepodległości estońskiej znaczenie łu-

łupka palnego, jako wartościowego bogactwa naturalnego, było w Estonii ogólnie niedoceniane i możliwości jego praktycznego zastosowania powszechnie były uważane za nierealne. Stopniowo jednak zorganizowany i wytrwały wysiłek pierwszych pionierów przemysłu łupka palnego dawał coraz lepsze rezultaty. Kilkuletnie badania i żmudne eksperymenty doprowadziły do wydobywania z łupka szeregu produktów i stały się podstawą rozwoju poważnego przemysłu estońskiego. Z początku z niedowierzaniem i z dziwieniem, a potem z coraz większym entuzjazmem społeczeństwo estońskie obserwowało, jak łupek palny jako materiał opałowy coraz bardziej zastępował drogie drzewo i importowany węgiel angielski na kolejach estońskich, w przemyśle i w domach prywatnych, a wydobywane z łupka oleje stawały się podstawowym surowcem w przemyśle naftowo-olejowym, który z czasem poza konsumentem krajowym zaczął zopatrzać się na produkty z łupka bliższy, a nawet dalszy rynek zagraniczny (Holandia, Czechosłowacja, Belgia, Bułgaria). Poza benzyną i ropą łupkową destylacja łupka dostarcza obecnie oleje opałowe, smary, bituminy, oleje do impregnowania drzewa i szereg innych produktów. Przemysł olejów łupkowych rozwinął się obecnie w Estonii do rozmiarów poważnego przemysłu, szukającego rynków zbytu, a jednocześnie w okręgu wydobywania łupka palnego odkryto w ostatnich czasach nadające się do użytku przemysłowego pokłady rudy żelaznej (typu szwedzkiego Kirunavaara) i powstała ewentualność stworzenia również krajowego przemysłu żelaznego.

Zapas nadającego się do wydobywania, przy obecnych możliwościach technicznych, łupka palnego oblicza się w Estonii na 4500 — 6000 milionów tonn, co równa się mniej więcej pod względem wartości użytkowej 2250 — 3000 milionów tonn węgla kamiennego. Wielkość obszaru, na którym znajdują się pokłady łupka, określa się na 3000 klm. kw., tak, że na każdy metr kw. przypada przeciętnie 1,05 — 2. — tonn łupka palnego.

Wydobyty z kopalni łupek zawiera 43% materiałów palnych, 43% popiołu (w czym 9 proc. dwutlenku węgla) i 14% wody. Jako materiał opałowy posiada wydajność 3250—3500 kalorii ciepła, a przy dystylacji laboratoryjnej daje 24% ropy. Wartość opałowa łupka równa się mniej więcej wartości drzewa opałowego pierwszego gatunku, albo dobrego torfu prasowanego, i z tego względu jako środek opałowy ma on zastosowanie raczej lokalne, gdyż przewóz jego opłaca się na odległość zaledwie do 200—

300 klm. Natomiast stosunkowo znaczna wartość w nim olejów asfaltowych (co już wykazały pierwsze badania) daje możliwość użycia łupka jako surowca dla produkcji olejów opałowych i innych, benzyny, smarów oraz bituminy i już obecnie, mimo, iż znajduje się dotychczas w stadium eksperymentalnym, olejowy przemysł estoński dostarcza fabrykom od 18 — 20% olejów. W r. 1936, jak wykazuje niżej zamieszczone zestawienie, około 50% ogólnego wydobycia łupka przeznaczone zostało na produkcję olejów. Wzrost wydobycia łupka w latach 1930—1936 i sposób jego zużycia przedstawiają się następująco:

Rok	Całkowita produkcja łupka palnego	w t o n n a c h				
		Na opał	Na oleje	Produkcja ropy	Produkcja benzyny	
1930	497.955	440.474	57.481	10.006	384	
1931	499.395	392.477	106.919	17.052	1.223	
1932	492.595	249.344	198.251	36.395	4.209	
1933	499.693	297.595	202.098	37.617	4.992	
1934	588.959	336.959	252.000	46.887	5.899	
1935	604.288	353.422	250.866	47.273	6.216	
1936	765.510	422.131	343.379	63.457	7.739	
		3.943.365	2.637.402	1.410.994	258.887	30.662

Przemysł łupkowy istnieje również poza Estonią (w Anglii, Niemczech, Rosji itd.), ale wskutek specjalnych właściwości łupka estońskiego oraz odrębnych warunków wydobycia i dystylacji trzeba było wytworzyć w Estonii własne, przystosowane do miejscowych warunków metody pracy i techniki, tak, że przemysł estoński nosi obecnie narodowe estońskie piętno. Estończycy wypracowali najskuteczniejsze metody wydobycia łupka ze złóż odkrytych i podziemnych oraz zmontowali odpowiednie urządzenia, które są niekiedy brane za przykład i zagranicą. Użycie łupka, jako środka opałowego, wymagało przystosowania paleńsk lokomotyw i fabryk do tego celu, co zaś do dystylacji, należało wypracować odpowiednie retorty i aparaturę urządzeń technicznych, ustalić najwłaściwsze metody dystylacji dla otrzymania pożądaných produktów, dostosowanych do wymagań rynku. Obecnie przemysł łupka dostarcza aż 85 specjalnych gatunków olejów lekkich i truciźn przeciwko robakom (truciźna „Puttoxin“). Wśród produktów, otrzymywanych z łupka, godne są wymienienia, poza różnymi gatunkami nafty i benzyny, oleje służące do impregnowania papy dachowej, podkładów kolejowych, słupów telefonicznych itp. oraz dezynfekcji np. drzew owocowych. Specjalnych fabryk, zajmujących się wydobyciem olejów z łupka, jest obecnie 5, nie licząc zakładów

przetwórczych przy kopalniach. W r. 1936 zainwestowane było w przemyśle łupkowym ogółem około 30 milionów koron estońskich (ok. 45 milionów zł.). W kopalniach i zakładach przetwórczych łupka ilość zatrudnionych górników jest stosunkowo niewielka (razem 3200 robotników) z powodu nowoczesnych urządzeń i maszyn, jakie zastosowano¹⁾. Za wzór, zarówno w zakresie organizacji pracy, jak i stałych badań nad ulepszeniem metod ekonomicznego wydobycia i przeróbki łupka, służy przedsiębiorstwom prywatnym (koncesjonowanym) — państwowy przemysł łupkowy, pracujący na warunkach przedsiębiorstw prywatnych (posiada formę spółki akcyjnej, której 51% akcji znajduje się w rękach państwa).

Z pośród przedsiębiorstw koncesjonowanych najpoważniejsza jest tak pod względem kapitałowym jak i produkcyjnym spółka akcyjna „Eesti Kiviõli“ (estoński olej kamienny) — z kapitałem zakładowym 13 milionów koron estońskich. Dyrektorem tego przedsiębiorstwa jest p. A. Merits, konsul honorowy R. P. Na drugim miejscu stoją „Consolidated Gold Fields Ltd“ (z kapitałem zakładowym 4½ mil. koron estońskich), na-

stępnie „Estlandska Öljeshifferkonsortiet“ (z kapitałem zakładowym 3½ milionów koron). Na tomiast estoński państwowy przemysł łupka palnego i olejów posiada kapitał zakładowy w wysokości 6 mil. koron estońskich.

Poza wyżej wymienionymi przedsiębiorstwami, zajmującymi się destylacją olejów, istnieją jeszcze zakłady wydobywające i przerabiające łupek palny na opał, jak „Vanamõisa“, „Kütte-Jõud“ („Siła opału“), Port Kunda“. Zainwestowany w nich kapitał sięga 3 milionów koron est.

Porównując pod względem energetycznym łupek palny z innymi bogactwami naturalnymi Estonii, któreby go mogły ewentualnie zastąpić, stwierdzić, można, że istniejące zapasy łupka, obliczone na 6 miliardów tonn, i odpowiadające 2.25—3 miliardom tonn węgla kamiennego, przewyższają trzykrotnie cały zapas torfu palnego Estonii (2.03 miliardów tonn), wartością ukrytej w nich energii przekraczają 50-krotnie coroczny przyrost lasów w Estonii (1.08 milionów tonn na 900.000 ha) i wielokroć razy przekraczają możliwą do uzyskania energię wodną wodospadów Estonii (170.000 koni parowych w ciągu 5 tysięcy godzin pracy).

G. TIGERSTEDT.

Młynarstwo Finlandii

Po osiągnięciu pełnej gospodarczej i politycznej niezależności przystąpiła Finlandia energicznie do wszechstronnej sanacji swego życia gospodarczego, starając się przede wszystkim uniezależnić swój rynek od wpływów zagranicznych. Jak to się odbywało w najogólniejszych zarysach, starałem się pokrótce przedstawić w jednym z poprzednich numerów. Dzisiaj jako uzupełnienie chcę zobrazować rozwój jednego z działów samodzielnej gospodarki fińskiej, mianowicie zorganizowanie polityki przemiału zboża na mąkę.

Przed wojną światową i bezpośrednio po niej, mniej więcej do r. 1925, miała Finlandia właściwie tylko jeden na większą skalę zaprojektowany młyn, który swym zasięgiem daleko wykraczał poza obręb swego najbliższego terytorium, opanowując nawet rynki mączne południowej Finlandii. Był to wielki młyn parowy w Vaasa,

założony jeszcze w r. 1849. Wszystkie istniejące przedsiębiorstwa służyły prawie wyłącznie potrzebom konsumpcji lokalnej. Zresztą ilość tych młynów o charakterze lokalnym nie przekraczała chyba w ogólnej sumie liczby 100.

Stan ten jednak, siłą rzeczy, zbyt długo utrzymywać się nie mógł. Skoro tylko rolnictwo fińskie uniezależniło się od rynków zagranicznych i stanęło mocno na nogach, osiągając w wielu gałęziach prawie całkowitą samowystarczalność, przyszła kolej na sanację gospodarki zbożowej i na rozbudowę sieci młynów. Powstawały one przeważnie w miastach portowych. Sam system dowozu ziarna z centralnych części kraju nie był utrudniony. Został on nawet zorganizowany z zapewnieniem producentowi najwyższych korzyści. Chłop, mieszkający w głębi kraju, sprzedaje swe zboże przedstawicielom poszczególnych młynów, którzy płacą mu ceny ustalone przez Państwowe Zakłady Zbożowe, skupujące zboże dla potrzeb państwowych według najwyższych notowań. Z tego można wywnioskować, że chłop wcale nie traci na pośrednictwie. Duże gospodarstwa rolne zawierają nawet z poszczególnymi młynami całoroczne kontrakty.

^{*)} Sprowadzeni w roku ubiegłym z Polski w liczbie około 200 wykwalifikowani górnicy mają być użyty też przy projektowanym wydobywaniu w Estonii rudy żelaznej (znajdującej się przeważnie w głębszych pokładach niż łupek). Przyp. red.

Jeśli chodzi o pracę młynów użytkowych, to chłop bądź to dowozi do nich ziarno osobiście, płacąc 5 penni (0,6 grosza) za przemiał jednego kilo, bądź też wymienia je od razu na mąkę w odpowiednim umówionym stosunku.

Obecnie posiada Finlandia przeszło 50 wielkich młynów handlowych oraz kilkaset młynów użytkowych. Najlepiej oczywiście prezentują się młyny handlowe, zwłaszcza te, które stanowią własność fińskiej spółdzielni hurtowej zwanej SOK (Centrala Spółdzielcza Finlandii), kapitał własny której wynosi 150 milionów fmk. Młyny te są wzorowo urządzone i stanowią nie raz ostatni wyraz techniki (maksymalna mechanizacja, napęd elektryczny, minimalna ilość ludzkiej obsługi, stuprocentowa higieniczność i t. d.). Inną rzeczą, dla tutejszego młynarstwa charakterystyczną, jest to, że prawie wszystkie te młyny opierają się na bardzo poważnych kapitałach prywatnych, z czego można wnioskować, że działalność ich opiera się na naturalnych, zdrowych i szerokich możliwościach gospodarczych.

Rozbudowa młynów od roku przełomowego 1925 oraz wartość ich produkcji da się zobrazować w następującej tabeli, która zresztą uwzględniła tylko młyny czołowe:

Rok	ilość młynów	il. rob.	wart. prod. w fmk.
1925	50	451	373.794.200
1926	43	393	310.343.500
1927	44	386	341.912.000
1928	47	437	438.429.400

(w roku 1928 rozpoczyna się kryzys gospodarczy, który trwał do r. 1931 włącznie. Z tym rokiem nastaje trwający po dziś dzień okres „prosperity“).

1929	41	399	388.689.500
1930	43	401	284.817.900
1931	39	388	253.553.700

(koniec kryzysu, początek prosperity)

1932	43	505	404.391.600
1933	46	623	447.802.800
1934	50	707	463.120.400
1935	54	836	581.938.200
1936	—	—	781.200.000

(w przybl.)

Statystyka ta wykazuje, że wartość produkcji brutto wzrosła od r. 1925 prawie w dwójnasób.

Kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w r. 1928, polegał na tym, że na skutek katastrofalnych nieurodzajów musiała Finlandia importować prawie całe swe zapotrzebowanie.

Brak mi co prawda danych statystycznych co do r. 1937, własne jednak moje spostrzeżenia pozwalają mi stwierdzić, że w roku bieżącym

rozwój młynarstwa posunął się jeszcze bardziej naprzód, bijąc wszelkie dotychczasowe rekordy tak pod względem wartości produkcji brutto, jak i ilości młynów i zatrudnionych w nich robotników.

Ta poniższa tabela unaoczni wzrost produkcji młynów w ostatnim objętym statystyką roku w porównaniu z rokiem wyjściowym 1925 według rodzajów przemiału:

rok 1936 a) z własnych surowców:

Mąka żytnia	76.967.540 klgr.
Mąka żytnia pytl.	2.784.300
Mąka pszenna	61.283.980
Mąka graham	527.700
Mąka jęczmienna	1.449.410
Mąka kukurydziana	5.885.480
Kasza i płatki ryżowe	121.990
Kasza pszenna	920.630
Kasza jęczmienna	665.920
Kasza owsiana (herkulo)	11.979.070
Kasza ryżowa	10.360.860
Mąki pastewne i otręby	11.263.960
różne	4.477.780

b) Z surowców klienteli:

Mąka żytnia	14.653.600 kgr.
Mąka pszenna	5.831.700
Mąka jęczmienna	4.058.700
Kasza owsiana	1.400.100
Kasza pszenna	19.168.700
Mąka kukurydziana	3.124.000
Otręby	3.646.300
różne	140.000

Razem 240.638.060

Rok 1925

Mąki i kasze razem	119.562.861
Mąki pastewne razem	9.898.325
różne	655.000

Razem 130.116.186

Z powyższego zestawienia widzimy, jak ważną rolę odgrywa obecnie w statystyce przemysłowej przemysł młynarski. Początkowo podawano ją tylko ogólnikowo, nie wymieniając wogóle gatunków przemiału. Dziś dane statystyczne są bardzo szczegółowe, a nawet rozdrabnia się je ze względu na „pochodzenie“ surowca.

A teraz przyjrzyjmy się, jaki przewrót w dziedzinie samowystarczalności gospodarczej wywołała rozbudowa i udoskonalenie sieci młynów w Finlandii, Stan ten najlepiej nam zobrazuje następująca tabela, przedstawiająca import ważniejszych zbóż, mąk i kasz w latach krańcowych 1927 i 1937:

	1927	1937
Zboże:		
Żyto	111.940.5 tonn.	71.594.1 tonn.
Jęczmień	494.2	1.436.5
Owies	11.277.2	6.404.8
Pszenica	44.5	60.013.3
Kukurydza	5.415.4	82.002.9
Ryż	0.1	15.330.9
Mąki:		
Żytnia	1.690.8	819.5
Pszenna	80.854.2	20.854.2
Kaszy:		
Owsiana herkulo	5.443.4	69.3
Pszenna	3.861.5	374.6
Ryżowa	13.900.3	1.790.9

Jak z powyższego widać, import kasz nie odgrywa właściwie żadnej roli, import mąki w porównaniu z rokiem 1927 jest mały, wzrósł natomiast import wszelkich zbóż z wyjątkiem żyta.

Wartościowo import ten doznał jeszcze większych przekształceń:

	1927	1937
Zboże:		
Żyto	224.4 milj. fmk.	136.6 milj. fmk.
Jęczmień	1.1	3.2
Owies	2.7	9.2
Pszenica	0.1	145.0
Kukurydza	7.8	109.8
Ryż	0.0	29.2
Mąki:		
Żytnia	4.2	1.9
Pszenna	292.3	66.0
Kaszy:	86.0	8.9
	z czego m. inn.	
Owsiana	17.0	0.2
Pszenna	15.2	0.4
Ryżowa	48.1	4.8

Wszystkie omawiane młyny posiadają napęd turbinowy lub elektryczny, wybudowane bowiem są albo przy większych lub mniejszych wodospadach albo też w ich pobliżu. O napędzie parowym istnieje zaledwie jeden, właśnie

wyżej wymieniony, w Vaasa. W ogóle w dzisiejszych czasach panuje tendencja do likwidowania młynów starych, niehigienicznych i deficytowych i zastąpienia ich nowoczesnymi. Ma to miejsce zwłaszcza w bogatszych częściach kraju, a więc w okręgach północno-zachodnich, południowo-zachodnich oraz południowych, gdzie można dziś znaleźć młyn niemal w każdej gminie. Takie unowocześnienie młynarstwa nie tylko handlowego lecz również użytkowego pociągnie za sobą niewątpliwie w najbliższej przyszłości poważne podniesienie rentowności młynów oraz dalsze wzbogacenie tego działu wytwórczości rolnej Finlandii.

I jeszcze jeden ważny szczegół. Młyny handlowe przetwarzają przede wszystkim zboże importowane, są jednak zobowiązane do przemiału w pewnym stosunku również zbóż krajowych. Młyny te, jak już o tym była mowa, znajdują się we wszystkich większych miastach portowych, oraz wewnątrz kraju, np. nad basenem jeziora Saima, które przy pomocy ostatnio poważnie rozszerzonego kanału ma połączenie przez Viipuri (Wyborg) z morzem. Młyny użytkowe przerabiają wyłącznie zboże krajowe i służą tylko potrzebom lokalnym.

Wreszcie na zakończenie kilka luźnych uwag. Rozwój młynarstwa fińskiego poważnie wpłynął na podniesienie standardu życiowego, udostępnił bowiem miejscowej ludności bezpośrednio korzystanie z najlepszych gatunków mąki wyrobionej z najlepszego ziarna. Ludność fińska dopiero teraz zaczęła się uczyć jeść chleb biały z własnego odpowiednio dopasowanego do miejscowych warunków klimatycznych gatunku pszenicy. Dwadzieścia lat temu istniały jeszcze w Finlandii gminy, gdzie ludność żywiła się chlebem z kory drzewnej. Dziś stan ten należy do bezpowrotnej przeszłości. I jeszcze jedna rzecz. Doskonale rozbudowana sieć komunikacyjna przyczynia się do tego, że na wypadek nieurodzaju zboże może być w najszybszym czasie dostarczone nawet do najodleglejszych zakątków kraju, zapobiegając w ten sposób klęsce głodowej.

Lotnicza sieć łączy Finlandię i Estonię z całą Europą

Tegoroczny letni rozkład lotów na linii Północnej stoi pod znakiem połączeń międzynarodowych. Już drugi rok P. L. L. „LOT“ utrzymują na szlaku Helsinki-Warszawa ruch codzienny (prócz niedziel). Jest to widomym znakiem, że linia ta cieszy się dużym wykorzystaniem.

Korzystają z niej nie tylko pasażerowie, odbywający podróż do stolic, leżących na tym szlaku, lecz i pasażerowie tranzytowi. W roku bieżącym stolice państw północnych, leżące na szlaku LOTU, po raz pierwszy otrzymały codzienne pośrednie połączenie z zachodem przez

Warszawę w Berlinie. Do Berlina odchodzi bowiem samolot z Warszawy po lądowaniu maszyny, przychodzącej z Północy. W ten sposób pasażerowie tranzytowi mają codzienne połączenie via Berlin z Amsterdamem, Londynem i Paryżem, jak również z całym szeregiem większych miast zach. europejskich. W sieci wewnętrznej LOTU pasażerowie, przybywający do Warszawy, mają tego samego dnia połączenie do Poznania, Gdyni, Katowic i Lwowa. Ze Lwowa dalsze codzienne bezpośrednie połączenie do Czerniowiec i Bukaresztu, skąd trzy razy w tygodniu linią LOTU do Sofii, Salonik, Aten, Rodosu i Lyddy (Palestyna).

Również pasażerowie lecący na Północ z Warszawy mają cały szereg dogodnych jednodniowych i dwudniowych połączeń do Turku, Sztokholmu i Petsamo.

Z linii lotniczej LOTU korzystają często wysocy dygnitarze państwowi, udający się oficjalnie za granicę, kupcy i przemysłowcy oraz całe grupy sportowców. Największą frekwencję zauważyć można na odcinku Tallinn-Helsinki. Jest to linia krótka, licząca 106 klm., przynosząca jednak ogromny zysk na czasie w porównaniu z podróżą pociągiem i okrętem.

1 lipca 1938 r. otwarta została linia lotnicza Warszawa-Budapeszt. Linia ta jest naturalnym przedłużeniem linii Północnej na poł.-zach., a szczególne znaczenie miała dla Finlandii, którą z Węgrami łączą nie tylko bardzo ścisłe węzły uczuciowe, lecz też i ożywione interesy gospodarcze. Odloty z Warszawy i przyloty do Warszawy są przygotowane do ruchu lotniczego na linii Warszawa-Helsinki. W ten sposób mieszkańcy Finlandii i Estonii w ciągu ośmiu godzin będą mogli odbyć podróż Helsinki-Buda-

peszt, na co — podróżując pociągiem pospiesznym — trzeba zużyć ponad 40 godzin.

Zapowiedź otwarcia tej linii znalazła już swój wyraz na wystawie lotniczej, urządzonej w Helsinkach. Na pięknym stoisku Lotu widniały już kontury tej linii, jak również i na stoisku węgierskim.

Wraz z wizytą delegacji polskiego lotnictwa komunikacyjnego, która przyleciała na otwarcie wystawy do Helsinek najnowocześniejszym samolotem „Lockheed 14“, przybyli też przedstawiciele lotnictwa węgierskiego i byli gościnnie podejmowani przez tamtejsze władze lotnicze.

Z chwilą rozgałęzienia sieci P. L. L. „LOT“ i sprowadzeniu na teren Polski innych towarzystw, utrzymujących komunikację lotniczą linia Północ-Południe zyskuje coraz więcej na znaczeniu dzięki najdogodniejszym połączeniom międzynarodowym, które sprawiają, że Finlandia i Estonia leżą tylko o jeden krok od państw południowych i zachodnich.

Ale celem lotnictwa jest już dziś nie tylko zbliżenie do siebie krajów, które dzielą granice polityczne, ale w pierwszym rzędzie nawiązanie komunikacji transkontynentalnej i transoceanicznej. Wspaniały przelot samolotu P. L. L. LOT na trasie Los Angeles-Warszawa liczącej 26.000 km. dowiódł, że polskie lotnictwo komunikacyjne, które w Europie zajmuje poczesne miejsce, przygotowane jest do wkroczenia na szlaki światowe.

Nawiązania transoceanicznej linii lotniczej oczekiwac będzie nie tylko Polska ale też i wszystkie kraje, przez które przechodzi linia lotnicza „Lotu“, gdyż dziś każdy już zdaje sobie sprawę z tego, jakie ona będzie miała znaczenie gospodarcze.

K r o n i k a f i Ń s k a

STUDENCI FIŃSCY ŻĄDAJĄ UFORTYFIKOWANIA WYSP AHVENANMAA (ALANDSKICH)

Na wiecu w sprawie obrony kraju, zorganizowanym w Helsinkach przez fińskich studentów, wypowiedziane zostało szereg przemówień, w których podkreślano, że cały fiński naród, bez różnicy przekonań politycznych, opowiada się za koniecznością wzmocnienia sił obronnych Finlandii. Podnoszono przy tym strategiczną konieczność fortyfikacji Wysp Ahvenanmaa (Alandzkich), zwiększenia kredytów na brojenie, szybszej realizacji ustalonego programu zbrojeń, zwiększenia floty i wzmocnienia sił lądowych. Studenci powzięli rezolucję, polecając młodzieży akademickiej wzięcie czynnego udziału w przygotowaniach obronnych. Natychmiast po wiecu specjalna delegacja przedłożyła powzięte rezolucje Prezydentowi Republiki, który wyraził zadowolenie z zainteresowania młodzieży akademickiej zagadnieniami obrony państwa.

MIĘDZYNARODOWE ZAWODY LOTNICZE W HELSINKACH

Liga Obrony powietrznej Finlandii zorganizowała w stolicy państwa w Helsinkach w dniach 14-22 maja b. r. Międzynarodową Wystawę Lotniczą. Była to druga wystawa tego rodzaju w Finlandii od r. 1929. Od tego czasu lotnictwo fińskie i zainteresowanie społeczeństwa jego rozwojem ogromnie wzrosły. Finlandia posiada obecnie lotniczą komunikację z południem i zachodem Europy, a do najważniejszych stolic europejskich można dojechać drogą powietrzną w ciągu kilkunastu godzin. Na lotnisku w Helsinkach codziennie lądują samoloty fińskich i cudzoziemskich linii lotniczych. Również lotnictwo wojskowe zrobiło ostatnio ogromne postępy, Państwowe Fabryki Lotnicze budują maszyny lotnicze niejednokrotnie na zamówienie zagranicy.

MIĘDZYNARODOWE ZAWODY GIMNASTYCZNE W FINLANDII.

W dniach od 6—19 czerwca br. organizowane są w Helsinkach na nowym stadionie zawody gimnastyczne. Zawody organizuje Fińska Liga Gimnastyczna i Kobięca Liga Sportów przy współudziale innych sportowych organizacyj. W zawodach weźmie udział około 20.000 Finnów i szereg drużyn zagranicznych z Estonii, Danii i Szwecji. Poza tym przewidziany jest udział zawodników z Norwegii, Niemiec, Węgier, Włoch i Polski. Zawody trwać będą 4 dni, przy czym pierwszy dzień poświęcony jest sportom szkolnym, w drugim zaś dniu poza popisami seniorów odbyć się mają pokazy estońskich i fińskich tańców ludowych. Trzeci dzień ma być poświęcony właściwym zawodom, w ostatnim zaś dniu odbędzie się uroczysty obchód 40-tej rocznicy istnienia Kobięcej Ligi Sportu. Zawody poprzedzi Kongres wychowania fizycznego dzieci szkolnych krajów północnych, który będzie miał miejsce w Helsinkach od 14 do 16 czerwca.

NOWA FIŃSKA TARYFA CELNA

Fiński minister finansów p. Tanner (wódz socjalistów fińskich) wygłosił przez radio przemówienie na temat nowej taryfy celnej, opracowanej ostatnio przez rząd. Mówca podkreślił, że nowa taryfa została tak opracowana, aby stawki nie potrzebowały być często zmieniane, a jednocześnie położony został silny nacisk na rewizję taryf. Surowce nieprodukowane w kraju zostały na ogół zwolnione od cła. Stawki celne dla większości produktów rolniczych pozostały w wysokości z ubiegłej jesieni. Natomiast w zakresie produktów przemysłowych dokonano daleko idących zmian stawek w celu obrony przemysłu krajowego.

K r o n i k a e s t o Ń s k a

WYBORY W ESTONII I POCZĄTEK PRAC NOWEGO PARLAMENTU

W dniach 24 i 25 lutego r. b. odbyły się już na podstawie nowej Konstytucji Estońskiej wybory do Pierwszej Izby weszli przywódca opozycji, b. Zgodnie z nową ordynacją wyborczą, kraj był podzielony na 80 okręgów wyborczych, przy czym tylko w 72 okręgach odbyły się wybory, gdyż w 8 okręgach było po 1 kandydacie. Na 208 kandydatów oddano ogółem 446.147 głosów. Front Narodowy uzyskał 47 mandatów czyli 63,3 procent, a ponadto w okręgach jednokandydatowych — 8 mandatów czyli razem 55 mandatów (opozycja 25 mandatów). Przed samą sesją parlamentu przeszło do Frontu Narodowego jeszcze kilku posłów, tak że w opozycji pozostało tylko 16 posłów.

Z pośród wybitniejszych działaczy estońskich do Pierwszej Izby weszli ponadto przywódca opozycji, b. kilkakrotny Naczelnik Państwa i premier Jaan Tõnnisson, b. Naczelnik Państwa i premier K. Eenpalu prof. A. Piip, długoletni kierownik polityki zagranicznej Estonii, b. Naczelnik Państwa oraz prof. J. Uluots, przewodniczący Zgromadzenia Narodowego.

W skład Pierwszej Izby weszło 26 posłów z poprzednich parlamentów. Obecnie 45 posłów do Parlamentu posiada wyższe wykształcenie. Pod względem zawodem Pierwsza Izba składa się z 30 prawników, 3-ch

Przy tej okazji dawne zagadnienie uregulowania eksportu papieru, budulca i słupów zostało ponownie rozważone, przyczym oparto się na zasadach z przed roku 1932. Jako końcowy rezultat zmiany taryf spodziewane jest zmniejszenie dochodu państwa z tego tytułu na około 40 milionów marek fińskich, lecz spodziewać się należy, że nowa taryfa będzie miała skutki dodatnie dla krajowego poziomu cen.

FINLANDIA PRZYGOTOWANA DO KRYZYSU

Według informacji prasy fińskiej rząd fiński opracowuje szeroki program walki z bezrobociem na wypadek nowego kryzysu. Program ten przewiduje budowę szos, kolei, mostów, szkół, szpitali i innych gmachów publicznych. Na wykonanie powyższego programu potrzeba według przeprowadzonych obliczeń około 3 miliardów marek.

TARGI WIOSENNE W HELSINKACH

W kwietniu zostały otwarte w Helsinkach w Gmachu Wystaw Fińskie Targi Przemysłowo-Handlowe, na których są reprezentowane wszystkie gałęzie krajowego handlu i przemysłu, a zwłaszcza przemysłów metalowego, szklanego, porcelanowego, ceramicznego, drzewnego i włókienniczego.

FIŃSKI EKSPORT DO NIEMIEC

Od chwili zawarcia przez Finlandię traktatu handlowego z Niemcami zanotowano wybitny wzrost eksportu fińskich produktów rolnych do Niemiec. W ciągu 10 miesięcy ub. r. eksport ten osiągnął 945 mil. fińsk. marek w porównaniu z 599 mil. f. mk. w roku poprzedzającym. W tym czasie import z Niemiec osiągnął cyfrę 1472 mil. f. mk. wobec 962 mil. f. mk. w roku poprzedzającym.

profesorów, 1 lekarza, 2 pastorów, 7 dziennikarzy, 8 przedstawicieli zarządów powiatowych, 2 sekretarzy gminnych, 5 wójtów, 1 burmistrza, 1 radcy miejskiego, 1 aptekarza, 2 literatów, poza tym kilku techników, urzędników, działaczy społeczno - gospodarczych i oświatowych.

Druga Izba Parlamentu, licząca 40 członków, składa się: 1) z członków wchodzących do izby z urzędu: głównodowodzącego armią, gen. J. Laidonera, naczelnika Kaitseliitu gen. J. Orasmaa, biskupa luterańskiego prof. dr. H. B. Rahamägi, metropolity prawosławnego Aleksandra Paulusa, prezesa Banku Estońskiego J. Jaaksona, rektora Uniwersytetu w Tartu prof. dr. H. Kaho i rektora Uniwersytetu Technicznego w Tallinnie prof. dr. P. Kogermana; 2) z przedstawicieli samorządów terytorialnych, gospodarczych i mniejszościowych, wśród nich zaś jedyna kobieta w obu Izbach p. Linda Eenpalu, małżonka premiera, jako przedstawicielka Izby Gospodyń Domowych; 3) z 10 członków powołanych przez Prezydenta, m. in. b. ministra sprawiedliwości, prezesa Tow. Estońsko - Polskiego w Tallinnie J. Müllera, członka Zarządu Tow. Polsko-Estońskiego w Tartu i Prezydenta tegoż miasta gen. Aleksandra Tõnnissona, b. ministra spraw wojskowych.

Najstarszy członek parlamentu liczy 70 lat, najmłodszy 26.

W dniu 21 kwietnia r. b. odbyło się pierwsze posiedzenie obu Izb parlamentu. Prezesem Pierwszej Izby i jednocześnie Prezesem Parlamentu został wybrany prof. J. Uluots, przewodniczący Zgromadzenia Narodowego, prezesem II-ej Izby M. Pung, b. przewodniczący II-ej Izby Zgromadzenia Narodowego.

Prócz Koła Parlamentarnego Frontu Narodowego, liczącego 64 członków, powstały w pierwszej Izbie następujące Koła poselskie: Klub Demokratyczny, liczący 6 członków, Klub Robotniczy, również 6 członków, oraz Klub Rosyjski — 3 członków. Pozostało niezrzeszonych 2 przedstawicieli pracowników.

KONSTANTYN PÄTS WYBRANY PONOWNIE PREZYDENTEM REPUBLIKI.

W związku z wejściem w życie nowej konstytucji estońskiej odbyły się w Estonii w dniu 9 kwietnia wybory elektorów, mających z kolei wybrać Prezydenta Republiki. Wybrano z miast 40, ze wsi 80 elektorów.

W dniu 23 kwietnia dokonano w obu Izbach Parlamentu oraz na zebraniu elektorów wyboru kandydatów na Prezydenta Republiki. Wszędzie wystawiono niemal jednogłośnie kandydaturę K. Pätsa (kontrkandydat J. Tõnisson otrzymał tylko w Pierwszej Izbie Parlamentu kilkanaście głosów).

W ten sposób w dniu 24 kwietnia pełniący obowiązki Prezydenta - Regenta na mocy świeżo uchwalonej Konstytucji Estońskiej, Konstantin Päts został wybrany ponownie przez specjalne Zgromadzenie Narodowe Prezydentem Republiki. Zgromadzenie Narodowe składało się z członków Pierwszej i Drugiej Izby Parlamentu i przedstawicieli samorządu terytorialnego. Prezydent Päts otrzymał 219 głosów na 238.

Tegoż dnia o godzinie 5-ej po południu nowoobрани Prezydent przybył na uroczyste posiedzenie Zgromadzenia Narodowego, na którym obecni byli również członkowie korpusu dyplomatycznego i wszyscy wyżsi dygnitarze państwowi. Przewodniczący Parlamentu prof. Uluots wygłosił krótkie przemówienie powitalne pod adresem Prezydenta i prosił go o złożenie przysięgi. Wszyscy obecni powstali, a Prezydent Päts odczytał i podpisał akt przysięgi. W tej chwili artyleria oddała salut z 21 strzałów. Po życzeniach, złożonych imieniem Zgromadzenia Narodowego przez jego Przewodniczącego prof. Uluotsa, Prezydent Päts wygłosił krótkie przemówienie, w którym między innymi powiedział: „Dołożę wszelkich starań i zabiegów, aby zapewnić rozwój instytucjom demokratycznym, powołanym do życia przez nasz naród i umożliwić im spełnienie zadań, które im zostały postawione. Pragnę całkowicie poświęcić tej pracy pozostałe dni mego życia i mam nadzieję, że cały naród przyjdzie mi w tym z pomocą z prawdziwym patriotyzmem“.

Dzień 24 kwietnia obchodzony był w Estonii, jako święto Narodowe, a powracającego z gmachu Parlamentu Prezydenta Republiki zgromadzona na ulicach ludność Tallinna witała entuzjastycznymi okrzykami, dając tym wyraz powszechnej miłości, jaką Prezydent Päts cieszy się w swej ojczyźnie.

K. EENPALU NOWYM PREMIEREM ESTONII.

Prezydent Republiki, w porozumieniu z Parlamentem i Radą Narodową, powierzył obecnemu premie-

rowi p. K. Eenpalu stanowisko Prezesa Rady Ministrów w nowym gabinecie, który został utworzony w pierwszych dniach maja r. b.

Większość ministrów pozostała na zajmowanych dotychczas stanowiskach. Ustąpił minister spraw zagranicznych Akel i resort ten objął dotychczasowy minister gospodarki narodowej Selter; ustąpił też dotychczasowy minister sprawiedliwości J. Müller, który ma objąć nowo - utworzone stanowisko Kanclerza Prawa. Nowym ministrem sprawiedliwości został prokurator Assor. Nowym ministrem gospodarki narodowej został Leo Sepp, znany ekonomista i wielokrotny minister. Ponieważ premier zrezygnował z teki ministra spraw wewnętrznych, resort ów objął R. Veermaa, b. naczelnik departamentu policji.

AMNESTIA W ESTONII.

Z okazji uchwalenia nowej Konstytucji i wyboru Prezydenta Republiki ogłoszoną została w Estonii amnestia dla więźniów politycznych. W dniu 5 maja Prezydent K. Päts podpisał odnośny akt, uchwalony poprzednio przez Zgromadzenie Narodowe. Na mocy aktu amnestyjnego, ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym w dniu 6 maja r. b. z natychmiastową ważnością, uwolnionych zostało ogółem ok. 300 więźniów politycznych. Wśród zwolnionych znajduje się 30 komunistów i 8 t. zw. „wapsów“ (faszystów estońskich, ze związku b. kombatantów), skazanych na 20 lat robót przymusowych, za udział w nieudanym zamachu stanu.

OBCHODY W POLSCE Z OKAZJI 20-ej ROCZNICY NIEPODLEGŁOŚCI ESTONII.

Obchód 20-tej rocznicy niepodległości Estonii był święcony w roku bieżącym w Polsce w sposób wyjątkowo okazały. Towarzystwo Polsko - Estońskie już na kilka tygodni przed świętem rozwinęło szeroką propagandę prasową i radiową. Rozesłane zostały odpowiednie materiały propagandowe do 100 pism codziennych w stolicy i w miastach prowincjonalnych Polski oraz ustalony został w Polskim Radio program propagandowy, wyjątkowo bogaty, nawet w porównaniu z obchodami świąt krajów, z którymi łączy Polskę sojusze: Francji i Rumunii.

W myśl tego programu Radio Polskie przez cały tydzień poprzedzający święto nadawało komunikaty o zbliżającej się rocznicy niepodległości Estonii i organizowanych uroczystościach. W dniu 22 lutego wygłoszony został radiowy felieton o Estonii. W dniu Święta w porannej audycji dla dzieci szkolnych zapoznano słuchaczy z Estonią, podkreślając niezłomną przyjaźń, jaka łączy nasze dwa kraje, oraz wyjątkowy charakter tegorocznego święta Estonii. Wieczorem tegoż dnia przemówił przez Radio Minister Pełnomocny Estonii, p. Hans Markus, a bezpośrednio po jego przemówieniu transmitowany został specjalny koncert z Tallinna. Tegoż dnia o godzinie 12-ej Zarząd Główny Towarzystwa Polsko - Estońskiego złożył in corpore wizytę gratulacyjną p. Ministrowi Markusowi, ofiarując Mu artystycznie wykonany herb Estonii w ozdobnych ramach. Podczas przyjęcia urządzonego przez p. Ministra Markusa dla kolonii estońskiej i zaproszonych gości w salonach Poselstwa podziwiano ofiarowany przez Polaków piękny kilim, którego motywem jest herb Estonii. W dniu 26-ym

lutego Polska YMCA zorganizowała w swoim gmachu Wieczór Estoński, na który przybył p. Minister Markus z córką oraz pp.: radca Krasicki w imieniu M. S. Z., mgr. H. Olsienkiewicz i dr. Sklenarz w imieniu Zarządu Głównego Towarzystwa Polsko - Estońskiego oraz docent mgr. V. Ernits i red. G. Drozdowski w imieniu Przeglądu Polsko - Fińsko - Estońskiego. Na wieczorze tym prelekcję o Estonii wygłosił członek Zarządu Głównego Towarzystwa Polsko - Estońskiego prof. dr Jerzy Loth. W hallu gmachu Polskiej YMCA, w którym zamieszkuje około 2.000 studentów, ustawione zostały na okres jednego tygodnia pokazowe plansze o Estonii, na których ilustrowano graficznie i fotografiami różne gałęzie wytwórczości estońskiej i krajobrazy Estonii. W dn. 27 lutego w Sali Kolumnowej Rady Miejskiej miasta stołecznego Warszawy odbyła się Akademia ku czci Estonii, na której przemówienia wygłosili p. Minister Markus i prezes Towarzystwa Polsko - Estońskiego senator W. Rostworowski. W części koncertowej łaskawy udział wzięli wybitni artyści polscy pp.: świątowej ślawy śpiewaczka Aniela Szlemińska, sławny pianista prof. J. Smidowicz, znany skrzypek Stefan Rachoń oraz popularny w Polsce i zagranicą ze swych występów w Radio akompaniator prof. Ludwik Urstein. Poza tym na koncercie wystąpił znany zagranicą a zwłaszcza w Estonii chór męski „Harfa“ pod dyrekcją prof. Lachmana. Hymny oraz utwory kompozytorów estońskich odegrała orkiestra Kolejowego Przysposobienia Wojskowego pod batutą dyr. Zakrzewskiego. Ogromna sala nie mogła pomieścić licznie przybyłej doborowej publiczności z przedstawicielami Rządu Polskiego, wojskowości i władz miejskich na czele. Ilość obecnych obliczać można na przeszło 1.000 osób.

Uroczystości w Warszawie zakończyła Akademia, zorganizowana w dniu 3 marca przez Sekcję Estońską Polskiego Akademickiego Związku Zbliżenia Międzynarodowego „Liga“, na której lektor V. Ernits dał przegląd historyczny powstania niepodległej Estonii, zaś słuchaczka lektoratu estońskiego, p. Kira Higier, zadeklamowała wiersze estońskie w oryginale i w tłumaczeniu p. V. Ernitsa. Muzykę estońską nadano na płytach gramofonowych.

Uroczystość tę zaszczylicili swą obecnością p. Minister Markus z Córką, pp. B. Kościalkowski i L. Bartel z MSZ, red. H. Olsienkiewicz i inni.

Obchody niepodległości Estonii zorganizowane zostały w dniu Święta w wielu miastach prowincjonalnych, zwłaszcza zaś w tych, gdzie istnieją Koła Towarzystwa Polsko - Estońskiego. Na wzmiankę zasługują Akademe w Krakowie (w sali Starego Teatru), w Gdyni (w Urzędzie Morskim), w Katowicach. Łodzi i Poznaniu.

UROCZYSTOŚCI JUBILEUSZOWE W ESTONII

Rok 1938, jako rok jubileuszowy, wobec przypadającego w dniu 24 lutego 20-lecia niepodległości Estonii uświetniony ma być w Estonii całym szeregiem uroczystości w najrozmaitszych dziedzinach życia gospodarczego i społecznego. Poza zorganizowaną w Tallinnie w końcu lutego wystawą pod nazwą „Narodziny Niepodległości Estońskiej w dokumentach i obrazach“, lokalnymi wystawami przemysłowymi, rolniczymi, i architektonicznymi w Tartu, ma mieć miejsce w Tallinnie w okresie od kwietnia do lipca

ugro-fińska wystawa kulturalno-historyczna. Organizacje młodzieżowe w całym kraju zapowiedziały swe kongresy. Spodziewane jest też w roku jubileuszowym zwiększenie ilości wydawnictw o Estonii, przy czym na podkreślenie zasługuje 200 stronicowa książka w języku niemieckim, wydana przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych p. t. „20 lat Republiki Estońskiej“. Przekład tej pracy na język angielski spodziewany jest jeszcze w roku bieżącym. Ponadto w roku 1938 rozpoczęta ma być budowa całego szeregu gmachów publicznych, jak: nowego pałacu sportów z jednoczesną przebudową stadionu sportowego w Tallinnie, Muzeum Wojsk i Muzeum Sztuki. Na Placu Zwycięstwa w Tallinnie stanąć ma Pomnik Niepodległości. Ostatnio odbyło się otwarcie Estońskiej Akademii Nauk w Tallinnie. Na wiosnę zapowiedziany został „miesiąc propagandy sztuki“. Najwięcej jednak uroczystości przewidzianych jest na koniec czerwca. W dniach 21—25 czerwca odbędzie się w Tallinnie wielki Narodowy Festival Śpiewaczy z udziałem około 20.000 śpiewaków i muzyków. W dniu 23 czerwca przypada Dzień Zwycięstwa i odbędzie się z tej okazji defilada Związku Obrony Narodowej. a wieczorem tegóż dnia, wielkie widowisko artystyczne pod gołym niebem, zakończone zapaleniem „Znacza Wolności“. W dniach 25—26 czerwca odbędzie się w Tallinnie Kongres Estończyków z zagranicy i związane z tych uroczystości. W dniu Zwycięstwa wszystkim zasłużonym obywatelom wręczone zostaną t. zw. „medale za służbę publiczną“, będące odpowiednikiem ostatnio ustanowionego w Polsce medalu za długoletnią służbę.

WIELKIE ŚWIĘTO ŚPIEWACZE W ESTONII

Co 5 lat odbywa się w starym historycznym Tallinnie Festival Śpiewaczy, na który przybywają dziesiątki tysięcy śpiewaków z kraju i zagranicy. Tradycje tych festiwalów i ich specjalne znaczenie dla Estończyków tłumaczą się ścisłym powiązaniem działalności towarzystw śpiewaczych w okresie niewoli z estońskimi dążeniami patriotycznymi.

Pierwsze święto śpiewacze zostało zorganizowane w 1869 r. jako 50-letni jubileusz zniesienia pańszczyzny i uwolnienia w ten sposób chłopów estońskich z niewoli magnatów niemieckich, i z tego względu stało się odrazu wielką manifestacją uczuć narodowych Estończyków. Od tego czasu Święta Śpiewacze są ostoją ducha narodowego i tendencyj wolnościowych w narodzie estońskim i rozwinęły się z czasem w wielkie narodowe święta, z dużym nakładem pracy i przez dłuższy okres czasu przygotowywane. Ze względu na swój wyjątkowy charakter, wysoki poziom artystyczny, i powiązanie z demonstracją narodowych kostiumów, zwyczajów i odwiecznych pieśni ludowych estońskie święta śpiewacze budziły zawsze wielkie zainteresowanie w krajach sąsiednich. Pieśni czołowych estońskich kompozytorów, osnute zazwyczaj na starych ludowych motywach, są przygotowywane w okresie 5 lat poprzedzających Święto, w poszczególnych miastach i wsiach Estonii. Śpiewacy wiejscy uczą się ich pod kierunkiem rutynowanych dyrygentów, zaliczających się nie rzadko do najwybitniejszych muzyków estońskich. Następnie wybierani są w poszczególnych chórach najlepsi z pośród wyszkolonych śpiewaków, odbywający następnie kilka większych repetycyj okreegowych i powia-

towych, przed samym zaś Świętem Śpiewaczym urządzone są jeszcze wspólne repetycje w Tallinie z udziałem już ok. 20000 śpiewaków i orkiestrantów. Dopiero po tym następują oficjalne występy w obliczu 100 tysięcznej rzeszy widzów przybyłych na uroczystości.

W pierwszym dniu Święta Śpiewaczego olbrzymi pochód śpiewaków w regionalnych strojach ludowych defiluje ulicami stolicy, przede wszystkim przed pałacem Prezydenta, udając się następnie na specjalną arenę, zbudowaną poza Tallinnem nad brzegiem morza. Potężne akordy pieśni, wykonywanych jednocześnie przez 20 tys. tłum śpiewaków są najlepiej słyszane na morzu, toteż część widzów udaje się łodziami lub statkami na morze.

Organizowane w Tallinnie w dniach 23—25 czerwca br. „Wielkie Święto Śpiewacze“ jest 11-ą z kolei tego rodzaju uroczystością w Estonii. Ma w nim wziąć udział 19.235 śpiewaków i muzyków estońskich, w czym 472 chóry mieszane, 52 chóry męskie, 27 żeńskich i 85 orkiestr. Ponad to spodziewane są chóry z Finlandii (ok. 300 śpiewaków), Łotwy, Litwy, Szwecji, Danii, Norwegii, Polski, Węgier, a nawet męski chór studentów Uniwersytetu Bostońskiego ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Cudowne i oryginalne widowisko, w którym weźmie udział, obok mieszkańców Tallinna, przypuszczalnie ok. 100 tys. przyjezdnych, w tej liczbie tysiące gości z państw i narodów zaprzyjaźnionych oraz Estończyków z zagranicy (zwłaszcza z Ameryki Północnej), ma być urozmaicone tańcami narodowymi pod gołym niebem, oraz popisami chórów w salach koncertowych Tallinna (przede wszystkim najbardziej jakoby akustycznej sali w Europie w teatrze „Estonia“). Uroczystości śpiewacze połączone będą z obchodami „Dnia Zwycięstwa“ w dniu 23 czerwca. Odbędzie się wówczas olbrzymie widowisko teatralne pod gołym niebem, zakończone zapaleniem „znicza wolności“ oraz wspianą defiladą męskich i żeńskich batalionów „Kaitseliitu“ („Krajowej Ligi Obrony“), organizacji młodzieżowych, kobiecych i harcerskich.

Naturalnego czaru tym uroczystościom dodadzą pełne niezwykłego uroku „białe noce tallińskie“.

Organizatorzy Święta Śpiewaczego Estonii przygotowują ponadto dla wycieczek zagranicznych cały szereg turystycznych atrakcyj przy zwiedzaniu ciekawszych miast i okolic Estonii.

KONWENCJA KULTURALNA ESTOŃSKO-FIŃSKA

Konwencja Kulturalna między Estonią i Finlandią podpisana w r. ub. wchodzi w życie w maju b. r. Już w r. b. w związku z powyższą konwencją wybitnie ożywiły się stosunki kulturalne między obu krajami, a w pierwszym rzędzie między młodzieżą. Uczniowie wyższych klas szkół średnich i powszechnych wzięli udział w „Dniu Szkolnym“, organizowanym w Helsinkach i w Tampere 5 maja b. r. Od dnia 3 czerwca b. r. rozpocznie się wymiana uczniów, którzy wyjadą na 3-tygodniowy pobyt do zaprzyjaźnionego kraju, aby poznać jego życie i język. Liga Fińskiej ufundowała 5 stypendiów dla uczniów estońskich, którzy zechcą kontynuować swoją naukę w Helsinkach, albo gdzie indziej w Finlandii. Dwa podobne stypendia dla uczniów fińskich ufundował Estoński Minister Oświaty.

DYNAMIKA WZROSTU LUDNOŚCI W ESTONII W 1937 R.

Według danych statystycznych stan urodzeń w Estonii w roku ubiegłym prawie nie zmienił się w stosunku do roku poprzedzającego: w 1936 r. urodziło się 18.222 dzieci, w r. 1937 — 18.200. Śmiertelność zaś uległa znacznemu zmniejszeniu: w 1936 r. zmarło 17.598 osób, zaś w r. 1937 — 16.660 osób, czyli niemal o 1.000 osób mniej. Zjawisko to ma swe źródło, poza innymi przyczynami, również w pewnej poprawie stosunków gospodarczych w kraju, umożliwiającej lepsze odżywianie i bardziej higieniczne warunki bytowania ludności. Przyrost naturalny wynosił więc 1.540 osób, z czego należy odliczyć pewną liczbę emigrantów, tak że pozostanie przyrost absolutny, wynoszący przeszło 1.000 osób, co w stosunku do ogółu ludności kraju, wynoszącej ponad 1.130.000, stanowi około 0,09 proc., gdy, jak wiadomo, w Polsce przyrost naturalny wynosi 1,21 proc.

ANTROPOLOGIA ESTOŃCZYKÓW

Dnia 19 marca r. b. na uniwersytecie w Tartu dr Juhan Aul bronił swej tezy o składzie antropologicznym zachodniej Estonii. Przy tej okazji pisma estońskie przytaczają główne wyniki badań tego uczonego, które być może okażą się ciekawe również dla czytelnika polskiego.

Główną tezę dra Aula jest, że naród estoński przedstawia rasowo podwójny kompleks rasy nordycznej i wschodnio-europejskiej.

Zdaniem uczonego rasa wschodnio-europejska przeważna na ogół, zwłaszcza na wschodzie Estonii. Na zachodzie Estonii zaś przeważa rasa nordycka, natomiast południowo-środkowa część kraju, na pograniczu z Łotwą, a także na wyspie Saaremaa (Ozylia) odznacza się największą pod względem rasowym mieszaniną typu.

Jako średni wzrost Estończyków, podaje Aul 172 cm., co uznać należy za jeden z najwyższych wzrostów w Europie Północnej. Tylko Szwedzi, Norwegowie oraz Liwowie mają wzrost wyższy: 172,2 172,4 i 174 cm.

Poniżej Estończyków stoją Finnowie (Suomi), Rosjanie, Niemcy, Polacy itd. Naogół przyjmuje się, że średni wzrost Europejczyka wynosi 165 cm., lecz zdaniem dra Aula wzrost ten jest raczej nieco wyższy, ok. 167 cm. Dr Aul twierdzi, iż rozwój życia kulturalnego sprzyja podnoszeniu się przeciętnej wzrostu, na co wskazują wyższe cyfry dla Tallinna i większości miast estońskich, a także dla inteligencji, a nawet inteligentnych pracowników.

Ponadto zaznacza dr Aul, że Estończycy należą do najcięższych ludzi w Europie Północnej, i cięższymi i grubszymi od Estończyków są tylko Finnowie. Wg. dra Aula siła fizyczna i dzielność osobnika zależne są od stosunku jego wzrostu do ciężaru jego ciała, a właśnie ten stosunek wskazuje na to, że Estończycy wraz z Finnami należą do najsilniejszych i najdzielniejszych ludzi na świecie. Jako przykład dr Aul wskazuje, że Finnowie i Estończycy należą do narodów, wykazujących się stosunkowo największą liczbą sukcesów w sporcie, zwłaszcza Estończycy w zapasnictwie, a Finnowie w biegu.

Dr Aul opracował dotąd tylko jedną część Estonii i kontynuuje swe prace w odniesieniu do reszty kraju.

10-LETNI JUBILEUSZ ZWIĄZKU NARODOWEGO POLAKÓW „JUTRZENKA“ W TARTU.

W dniu 7 maja r. b. odbyła się w Tartu, w sali Domu Wojskowego, uroczystość 10-lecia istnienia Związku Nar. Polaków „Jutrzenka“. W uroczystości tej poza członkami kolonii polskiej w Tartu wzięli udział przedstawiciele miejscowych władz estońskich i Tow. Estońsko - Polskiego oraz liczne rzesze gości estońskich.

Uroczystość zagał prezes Związku p. E. Skomorowski, po czym znany w Polsce chór męski „Tartu Meeslaulu Selts“ wykonał hymny polski i estoński oraz kilka pieśni polskich i estońskich. Przemówienia powitalne wygłosili Poseł Rzeczypospolitej w Tallinnie Min. W. Przesmycki, konsul Rzplitej Polskiej w Tartu i Wice-prezes T-wa Estońsko - Polskiego p. Johan Sepp, Naczelnik powiatu H. Lauri oraz Prezydent Miasta gen. A. Tõnisson. W imieniu Przeglądu Polsko-Fińsko-Estońskiego i Lektoratu jęz. estońskiego na U. W. J. P. przemówił lektor V. Ernits, podkreślając, że „Jutrzenka“ jest jakby bazą dla słuchaczy lektoratu jęz. estońskiego, którzy przyjeżdżają do Estonii; dotąd niemal wszyscy praktykanci wygłosili tu odczyty o Polsce. Przemawiali również przedstawiciele organizacyj polskich w Tallinnie (ks. Dejns) i Narwie.

W części artystycznej uczennice p. Tiina Kapper odtańczyły mazura w oryginalnym układzie choreograficznym. Po przerwie odbyło się przedstawienie kukielkowe w języku polskim p. t. „Bajowe bajeczki“ M. Kownackiej. Przedstawienie reżyserowała i objaśniała widzów w jęz. estońskim p. L. Skomorowska, która w lecie ubiegłego roku brała udział w kursie teatrzyków kukielkowych, zorganizowanym przez Światowy Związek Polaków z Zagranicy.

Piękna i podniosła uroczystość zakończyła się obiadem oraz tańcami, do których przygrywała orkiestra wojskowa.

RUCH WYDAWNICZY W ESTONII W LATACH 1932 — 1936.

W latach 1932 — 1936 wydawano w Estonii średnio 1.437 druków rocznie, w czym przeciętnie 843 książki i 594 broszury. W 1936 r. ukazało się 1.708 druków, w

czym 1.034 książek i 674 broszur. Ponad 90 proc. druków wydano w Tallinnie i Tartu. Zmniejszyła się liczba utworów belletrystycznych, w związku z osłabieniem propagandy słowa drukowanego, wszczętej w okresie 400-letniego jubileuszu książki estońskiej (uroczyście obchodzonego w 1935 r.).

Liczba czasopism, wychodzących w Estonii wynosiła w 1934 r. — 194, zaś w 1936 — 217.

Ilość pism periodycznych zmniejszyła się znacznie w Estonii z przyczyn natury politycznej. W roku 1934, w okresie największego nasilenia agitacji politycznej w Estonii ukazywało się 101 gazet, w 1936 r. zaś, po zawieszeniu działalności partii, tylko 49 pism, w czym w języku estońskim 43. Dzienników było w tej liczbie — 11.

W 1936 r. wydano ogółem 6.586 numerów najrozmaitszych gazet, przy ogólnej liczbie nakładu rocznego 54.320.000 egz. Na każdego mieszkańca Estonii przypada więc rocznie 61 egz. gazet, na każdą zaś rodzinę, składającą się z 6 osób — 1 egz. gazet dziennie.

Średni nakład gazet wynosił 9.200 egz., dla pism codziennych zaś 14.000, w Tallinnie średnio 25.300 egz.

HANDEL ZAGRANICZNY ESTONII.

Pod względem cyfrowym handel zagraniczny Estonii wynosił w r. 1937: w eksporcie 106 mil. koron estońskich, w imporcie zaś 111 mil. koron est. Wynika stąd, że import przewyższa eksport o sumę koron est. 5,1 mil. To wzmoczenie importu jest raczej zjawiskiem dodatnim, wiąże się ono bowiem z przeprowadzanymi obecnie inwestycjami przemysłowymi na skutek tendencji do rozszerzenia estońskiej produkcji przemysłowej.

PRZERÓB CELLULOZY W ESTONII.

W początkach maja r. b. mają być uruchomione w Kehra nowe zakłady przerobu cellulozы, oparte na kapitałach państwowych. Obliczone początkowo na produkcję roczną około 20.000 tonn cellulozы, mają rozszerzyć swą produkcję do 35.000 tonn wobec tego, że ilość niezbędnego surowca przekracza zapotrzebowanie obecne, i przy dotychczasowym zużyciu wystarczyłoby na zaspokojenie produkcji do roku 1941.

Kronika P. A. Zw. Zbliż. Międzynar. „Liga“

Praktyki studentów polskich, fińskich i estońskich.
Harjoittelijoiden vaihto Puolan seka Suomen ja Eestin välillä kesällä 1938.

Praktikantide vahetus Poola ja Soome ning Eesti vahel suvoel 1938.

W lecie 1938 r. wyjechało z Polski do Finlandii na praktyki zawodowe 11 osób, do Estonii 17 osób. Z Finlandii przyjechało do Polski na praktyki 11 osób, z Estonii 25 osób.

Do Finlandii wyjeżdżają nast. słuchacze lektoratu fińskiego w Warszawie:

1. p. Jadwiga Kunińska udaje się do Helsinek do p. Kytönen z zamiarem zebrania materiałów do monografii twórczości literackiej słynnej pisarki i tłum. literatury fińskiej na język polski Maili Talvio.

2. Eugeniusz Jaczewski wyjechał do p. Tuominen w Harlu, z zamiarem zebrania materiałów do pracy ogólnej o Finlandii,

3. p. Eugenia Gadzińska wyjechała do p. Raatikainen w Maaninka, Haatala,

4. p. Maria Grzeszczak do p. Lahdenperä w Pitkäranta,

5. p. Aldona Skirgiełło do p. Rõneholm w Taipalsaari,

6. p. Stanisław Skotnicki do p. Kailio w Isokyrö,

7. p. Janusz Kosicki wyjedzie do p. Ikäheimo w Kuopio, Levämäki,

8. p. Władysław Jankowski do p. Kastarinen w Kiuruvesi, Rytky.

9. p. Stanisław Kwiatkowski do p. Niemelä w Viivala, Somerniemi,

10. p. Stefan Hornicki do p. prof. Eskola w Pyhäjärvi,

11. zaś p. Mieczysław Goldman do p. Vanhala w Ky-mi, Salola,

Na praktyki językowe do Estonii wyjechali nast. słuchacze lektoratu estońskiego:

1. p. Edyta Kotowska do p. Ennuksen w Pala-Jõe, Saunanõme,

2. p. Józef Fijałkowski do p. Kink w Sootaga, Timsa,

3. p. Michał Godlewski na praktykę mechaniczną do Estonii w fabryce Krulla w Tallinnie,

4. p. Francisz. Stasiak do p. Pärn w Piirikingu, Pala,

5. wyjedzie zaś wkrótce p. Henryk Targ do p. Hiie-tamm w Röpina oraz do p. Elmara Grünwalda w Mä-kaste, Pala-Jõe.

Dla wyjeżdżających praktykantów do Finlandii i Estonii zorganizowane zostały przez lektoraty fiński i estoński na U. J. P. krótkie kursy językowe przy-czym z kursu języka fińskiego korzystali również uczestnicy wycieczki harcerskiej do Finlandii.

Pobyt swój w Estonii i Finlandii opłacają studenci wyjeżdżając na praktyki językowe bądź lekcjami języków obcych, udzielanymi gospodarzom, bądź pra-cą fizyczną. Polskie Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. doceniając znaczenie wzajemnej wymiany stu-dentów dla zacieśnienia stosunków między zaprzyjaź-nionymi krajami przyznało p. Kunińskiej i p. Ja-czewskiemu po 200 zł subsydium, dla pozostałych zaś słuchaczy Min. Spr. Zagr. udzieliło na wyjazd łączne-go subsydium w sumie zł 1.000.

Kesäksi 1938 matkusti Puolasta Suomeen teknili-sille harjoittelupaikoille 11 ylioppilasta, saman ver-ran Suomesta Puolaan.

Suomen kielen lehtoraatin opiskelijoista matkus-taa Suomeen 11 henkilöä, joiden nimet sekä osoitteet Suomessa on mainittu ylempänä puolalaisessa teks-tissä.

Suomen kielen lehtoraatti järjesti Suomeen matkus-taville teknillisille harjoittelijoille lyhen Suomen kielen kurssin, johon ottivat osaa myös Suomeen mat-kustavan partiojärjestön retkeilyjokkueen jäsenet.

Puolan opetusministeriö on myöntänyt matkaa var-ten neiti Kunińskalle sekä herra Jaczewskille kum-mallekin 200 zlotya. Neiti Kunińska aikookerätä ai-neksia tutkimusta varten Maila Talviosta, sekä her-ra Jaczewski kirjaa varten Suomesta. Toisille Suo-meen ja Eestiin matkustaville on Puolan ulkoasiain-ministeriö myöntänyt matkaa varten tuhat zlotya.

Suveks 1938 sõitis Poolast Eestisse tehnilistele prak-tikakohtadele 17 üliõpilast, Eestist Poolasse aga 25.

Eestikeele lektoraadi õpilastest sõidab käesoleval suvel Eestisse 5 isikut. Nende nimed ja aadressid Eestis on toodud ülemal poolakeelse tekstis.

Eestisse sõitvatele tehnikapraktikantidele korraldas eestikeele lektoraat Varssavi ülikoolis lühikese eesti-keele kursuse.

Soome ja Eestisse keelepraktikale sõitvate üliõpi-laste sõidukuludeks andis Poola Välisministeerium kokku 1000 zlotti.

Kronika bałtycko-skandynawska

KURS DLA HISTORYKÓW SZTUKI W SZTOKHOLMIE.

Nowy przejaw współpracy Narodów Bałtycko-Skan-dynawskich.

Od 15 lutego do 15 maja r. b. odbywa się w Sztok-holmie zorganizowany na szeroką skalę kurs dla hi-storyków sztuki z krajów bałtyckich i skandynaw-skich. Kurs ten urządziła sztokholmski Instytut Bałtyc-ki, na którego czele stoi prof. Sigurd Curman. Prze-wodnictwem kursu objął znany szwedzki historyk sztu-ki, prof. Johnny Roosval.

Głównym zadaniem kursu jest zapoznanie uczestni-ków z przejawami życia artystycznego w kolejnych okresach historycznych regionu bałtyckiego. W po-szczególnych sekcjach kursu są przewidziane odczyty na temat rozwoju sztuk pięknych i oblicza ich za-bytków w każdym z krajów bałtyckich i skandynaw-skich. Odczyty takie wygłaszać będą również uczest-nicy kursu, pochodzący z krajów zainteresowanych. Udział biorą uczeni z Danii, Estonii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski i Szwecji. Z ramienia nauki polskiej i Instytutu Bałtyckiego w Gdyni wyjeżdża na kurs, jako przedstawiciel Polski — dr. Karol Estreicher z Krakowa, asystent Uniwersytetu Jagielloń-skiego, znający zagadnienia bałtyckie ze swych po-przednich studiów w Gdańsku i Królewcu. Dr. K. E-streicher wygłosi w Sztokholmie poza kursem dla

szerszej publiczności, dwa odczyty, na tematy: „Za-sługi Zygmunta III Wazy dla sztuki w Krakowie“ oraz „Sprawa św. Wojciecha w oświeceniu zabytków sztuki szwedzkiej“.

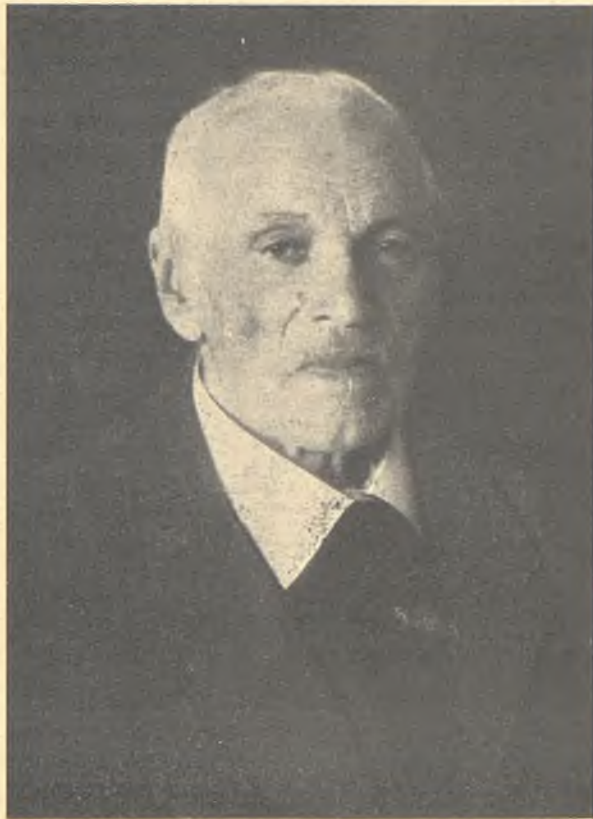
I. B.

KONFERENCJA MINISTRÓW PAŃSTW SKANDY- NAWSKICH W OSLO.

5 i 6 kwietnia r. b. miała miejsce w Oslo konfe-rencja Ministrów spraw zagranicznych Finlandii, Szwecji, Norwegii i Danii, na której dyskutowano sprawę neutralności państw skandynawskich. Podkre-ślano zgodnie konieczność ścisłej współpracy północ-nych państw w dziedzinie politycznej oraz zacieśnie-nia więzów gospodarczych. W stosunkach z wielkimi mocarstwami postanowiono utrzymać zasadę całkowi-tej neutralności wobec bloków ideologicznych. Zasady wspólnej neutralności postanowiono oprzeć na pod-stawie traktatu podpisanego w r. 1912, w którym pra-gnie wziąć udział i Islandia. Traktat ten podpisany w 1912 r. — t. zw. Traktat Neutralności Państw Skandy-nawskich — już obecnie ekspirował. Nie zawiera on postanowień, dotyczących aeroplanów i łodzi podwod-nych, na Konferencji postanowiono więc opracować odpowiednie uzupełnienia. Następna konferencja przedstawicieli tychże państw odbędzie się prawdopo-dobnie w Kopenhadze.

4 kwietnia r. 1936 zmarł w Tartu profesor języków słowiańskich w tamtejszym Uniwersytecie Leonard Masing, wielki przyjaciel Polski i osobisty znajomy wielu polskich uczonych.

L. Masing urodził się 21 listopada 1845 r., jako syn pastora na wyspie Saaremaa (Ozylia). Rodzina Masingów jest prawdopodobnie pochodzenia estońskiego, ale prof. Masing uważał się

ś. p. prof. Masing

za Niemca, chociaż znał dobrze język estoński i był wielkim przyjacielem Estończyków. Kształcił się w gimnazjum w Kuresaare (Arensburgu), a w latach 1863 — 1869 studiował teologię w Uniwersytecie w Tartu, poczym był kilka lat nauczycielem domowym w Petersburgu. W 1871 r. wyjechał do Niemiec, gdzie w Getyndze studiował filologię, słuchając m. in. wykładów Benfeya. W następnym roku przeniósł się do Lipska, gdzie był 3 lata uczniem sławnego sławisty Leskiena. Tam zaprzyjaźnił się z kilkoma studentami Serbami i Chorwatami, i na tych żywych przykładach oparł swą rozprawę doktorską o akcencie serbsko - chorwackim, która jeszcze teraz jest studiowana na uniwersytetach jugosłowiańskich.

Po powrocie z Niemiec był kilka lat nauczycielem najpierw w Petersburgu, a po tym w Viļjandi (Fellin). W roku 1879 wrócił do Tartu

i został wybrany docentem języka rosyjskiego i literatury rosyjskiej na tamtejszym uniwersytecie. W tym czasie nowoutworzoną katedrę języków słowiańskich w tym Uniwersytecie objął słynny filolog Polak, Jan Baudouin de Courtenay, wielki przyjaciel Estończyków, członek honorowy Estońskiego Towarzystwa Literackiego. Masing zaprzyjaźnił się z nim odrazu i wspólnie urządzali oni dla studentów ćwiczenia z zakresu najnowszej literatury filologicznej. Podobno przy pomocy Baudouin'a de Courtenay udało się Masingowi otrzymać stypendium uniwersyteckie dla dalszej pracy naukowej. Po naukowych badaniach w Moskwie i Berlinie zajął się badaniem języka nowobułgarskiego u studentów bułgarskich w Lipsku, a następnie w samej Bułgarii. Z tych czasów pochodzą jego prace o t. zw. izbiorniku Wielkiego Księcia Światosława Jarosławicza i gwarach macedońskich, które uważał za gwary bułgarskie wraz z wieloma innymi sławistami, nie zgadzającymi się z tendencyjnymi twierdzeniami sławistów serbskich, którzy uważają te gwary za serbskie. Po ustąpieniu ze stanowiska rektora Uniwersytetu w Tartu Budyłowicza i po przeniesieniu się prof. Baudouin'a de Courtenay do Petersburga został Masing profesorem gramatyki porównawczej gwar słowiańskich (terminologia, wprowadzona przez rusyfikatora Budyłowicza — Baudouin de Courtenay był profesorem języków słowiańskich).

Jako docent prywatny wykładał Masing rosyjski, starocerkiewno - słowiański i inne języki słowiańskie, kilkakrotnie również język litewski, a czas jakiś i język niemiecki. Jako profesor języków słowiańskich wykładał on zwykle fonetykę ogólną, gramatykę porównawczą języków słowiańskich (kurs kilkoletni), oraz czytanie tekstów słowiańskich, włączając naukę języka polskiego i czytanie tekstów polskich do ogólnego kursu języków słowiańskich. Tylko w niektórych latach organizował specjalne kursy języka polskiego, od jednej do dwóch godzin tygodniowo. Na tych kursach, gdzie m. in. i piszący te słowa po raz pierwszy zetknął się z językiem polskim, czytano „Bartka Zwycięzce“ Sienkiewicza i „Pana Tadeusza“ Mickiewicza.

Poza językami słowiańskimi interesował się też profesor Masing językiem litewskim i pozostawił olbrzymią ilość notatek słownikowych i gramatycznych, będących wynikiem badań językowych przeprowadzonych przez niego u studentów Litwinów w Tartu. Interesował się też językami celtyckimi i był zdania, podobnie zre-

sztą jak kiedyś akademik Szachmatow i N. Busch, że ślady dawnego pobytu Celtów można znaleźć nawet w państwach bałtyckich. Twierdzenie to zostało jednak później odrzucone przez profesora Vasmera i potem już przez nikogo nie bronione. Z rękopisu Masinga „Kelten im Baltikum“ wynika, że istniały pewne dane wskazujące na docieranie pewnych niewielkich zresztą wpływów celtyckich aż do Estonii, ale kwestia ta wogóle nie jest dotąd gruntownie zbadana. Tylko to jest bezsporne, że Celtowie docierali kiedyś do Polski i Wisły.

Profesor Masing zajmował się też badaniem języków kaukaskich, gdyż lata 1895 — 1896 spędził na Kaukazie, a potem przeprowadzał badania w Tartu u studentów z Kaukazu. Zebrał on wiele materiałów o językach mingrelskim, czecheńskim i abchaskim, ale niestety, nie zdołał ich przygotować do druku, tak samo, jak i materiałów o języku litewskim i polskim.

W ostatnich latach swego życia prof. Masing drukował kilka swych artykułów w wydawnictwach polskich.

Poza Baudouin'em de Courtenay zmarły prof.

pozostawał w przyjacielskich stosunkach z profesorem Marianem Zdziechowskim, a korespondował z profesorami Rozwadowskim, Szoberem i Nitschem.

Politycznie był profesor Masing liberałem, przeciwnikiem polityki rusyfikatorskiej, przyjacielem Estończyków i Polaków, ale z racji swego spokojnego i kompromisowego charakteru nie wtrącał się nigdy do spraw politycznych, co z dużym temperamentem robił przyjaciel jego Baudoin de Courtenay, narażając się dość często na różne nieprzyjemności z tego powodu.

Uczniami profesora Masinga są niemal wszyscy nieliczni slawiści estońscy, między innymi historyk literatury, a zarazem tłumacz literatury polskiej na język estoński Bernhard Linde, obecny profesor języków słowiańskich w uniwersytecie w Tartu dr. P. Arumaa, znawca literatur słowiańskich, zwłaszcza rosyjskiej i czeskiej, poeta estoński Vilmar Adams. Z uczonych zagranicznych można wymienić obecnego profesora etnografii w uniwersytecie w Leningradzie Dymitra Zielenina.

V. Ernits

STULECIE ESTOŃSKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO

W dniach 30 i 31 stycznia b. r. obchodziło Estońskie Tow. Naukowe 100-lecie swego istnienia i działalności.

Ponieważ jest to najstarsze towarzystwo naukowe w Estonii i zarazem jedyna placówka naukowa tego rodzaju, działająca bez przerwy w ciągu całego stulecia i będąca niezmiennie ośrodkiem życia naukowego Estonii, warto więc zaznajomić czytelników polskich z historią jej powstania i rozwoju. Będzie to jednocześnie pewien rzut oka na dzieje nauki estońskiej w ogóle.

Idea założenia Towarzystwa Naukowego w Estonii rzucona została przez pewną grupę działaczy z epoki oświecenia w początkach ubiegłego stulecia, t. zw. estofilów. Byli to przeważnie pastorzy i lekarze niemieccy (estońskich było bardzo mało jeszcze), którzy otrzymali swe wykształcenie w krajach zachodnio-europejskich i z tego względu przejęci byli panującymi tam ideami humanizmu i wolności.

Pierwsze towarzystwo naukowe założono na wyspie Saaremaa (Ozylia), lecz po kilkunastu latach działalność jego ustała, a zebrane materiały naukowe zaginęły.

Drugiej próby dokonano w Tartu, lecz i tu towarzystwo z czasem upadło. Jednakże jedna z sekcji tego towarzystwa, której zadaniem by-

ło badanie języka i literatury estońskiej, historii i geografii Estonii, stała się niejako poprzedniczką późniejszego Towarzystwa Naukowego.

W latach czterdziestych ubiegłego stulecia na Uniwersytecie w Tartu studiowała już pewna niezbyt wielka grupa Estończyków.

Idea założenia Est. T-wa Naukowego powstała właśnie wśród profesorów uniwersytetu w Tartu oraz kilku inteligentów estońskich.

Towarzystwo zostało oficjalnie założone w styczniu 1838 r. Celem jego było zbieranie materiałów naukowych o języku estońskim i o problemach naukowych, dotyczących Estonii, oraz troska o należyty rozwój t. zw. literatury popularnej. Wydawano nawet kalendarze ludowe.

Znane były wówczas w narodzie estońskim baśni ludowe o legendarnym bohaterze narodowym Kalevipoegu. Ponieważ świadomość narodowa Estończyków była wtedy jeszcze słabo rozwinięta, Towarzystwo podjęło inicjatywę zebrania w pewną całość epicką opowiadań o czynach Kalevipoega, aby w ten sposób przyczynić się do podniesienia samopoczucia narodowego Estończyków.

Zadanie to wziął na siebie jeden z założycieli Towarzystwa, słynny estoński lekarz, a jednocześnie badacz języka estońskiego dr Fr. R.

Faehlmann, który jednak pracy tej przed śmiercią nie zdołał ukończyć.

Dzieło jego kontynuował drugi uczonej i poeta estoński, również lekarz z zawodu, dr Friedrich Reinhold Kreutzwald, zwany w późniejszych czasach „ojcem pieśni estońskich“.

Pierwsze wydanie Kalevipoega, wraz z jednocześnie przekładem na język niemiecki, opublikowane zostało w latach 1857—61 w sprawozdaniach Towarzystwa Naukowego w Tartu.

Następne wydanie, już tylko w języku estońskim, wyszło w Finlandii w Kuopio w 1862 r.

Epopoea ta jest dziś ogólnie uważana za utwór literacki, który przyczynił się w znacznym stopniu do pobudzenia samopoczucia narodowego Estów. Z tego względu wydanie tego dzieła stanowi wiekopomną zasługę Tow. Nauk. Estońskiego.

W następnych latach działalność wydawnicza Tow. Nauk. Estońskiego osłabła na skutek wzrastających w Towarzystwie tendencji germanizacyjnych. Tendencje te doskonale ilustruje fakt, że gdy grono działaczy estońskich, domagających się założenia szkoły wyższej z językiem wykładowym estońskim, dla upamiętnienia faktu zniesienia pańszczyzny w Estonii przez cara Aleksandra I, zwróciło się wówczas o pomoc do Towarzystwa Naukowego, spotkało się z postulatem poddania szkoły wpływom germanizacyjnym oraz powierzenia Towarzystwu Naukowemu opieki nad szkołą. Te warunki były nie do przyjęcia, i szkoła ta została założona bez pomocy Towarzystwa, lecz na skutek stanowiska władz rosyjskich z językiem wykładowym rosyjskim, i nauką języka estońskiego, jako dodatkowego.

Później nastroje germanizacyjne w Towarzystwie osłabły i przez dłuższy czas z pożytkiem zajmowało się ono zagadnieniami naukowymi, podczas gdy działalność o charakterze kulturalno-oświatowym przejęta została przez nowopowstałe towarzystwa estońskie.

W Towarzystwie pracowało wówczas kilku uczonych estońskich, wśród nich zaś na pierwszym miejscu wymienić należy wielce zasłużonego dla nauki i kultury estońskiej pastora Villega Reimana, który w wydawnictwach Towarzystwa ogłosił kilka najstarszych utworów literatury estońskiej, pochodzących z XVII stulecia.

Przed samą wojną światową ponownie wzmocniły się nastroje germanizacyjne w Towarzystwie: prezesem obrano wówczas skrajnego germanizatora adw. Adalberta Volcka, wstrzymano napływ członków Estończyków, przyjmując jednak masowo członków narodowości niemieckiej,

i wreszcie zainicjowano dokonanie poprawek statutu, zmierzających do wyłączenia ze sfery zainteresowań T-wa spraw dotyczących literatury i języka narodu estońskiego, a pozostawiając jedynie zainteresowania z dziedziny historycznej, co miało na widoku głównie historię Niemców w Estonii.

Przeciwko tym zamiarom na łamach prasy estońskiej, jak również w samym T-wie, podnoszono głośne protesty, i sprawa zmiany statutu upadła. Z chwilą wybuchu wojny światowej Towarzystwo, jako mające charakter zdecydowanie proniemiecki, zostało zawieszona.

Dopiero po odzyskaniu przez Estonię niepodległości Towarzystwo zostało ponownie powołane do życia przez estońskie władze uniwersyteckie. W pierwszych latach po wznowieniu działalności pracowali jednak w Towarzystwie nadal Niemcy przy dość licznych udziałach działaczy narodowości estońskiej oraz Finnów, profesorów Uniwersytetu w Tartu. Oczywiście ówczesni działacze niemieccy musieli się pogodzić z faktem wprowadzenia języka estońskiego do obrad T-wa, jak i częściowo do jego wydawnictw. Pierwszym uczonym wygłaszającym mowę swą na obradach Towarzystwa w języku estońskim, był fiński filolog prof. dr. Lauri Kettunen.

Od r. 1929 przeważającą większość członków Tow. Nauk. Est. stanowią Estończycy i cały niemal zarząd zostaje przejęty przez uczonych estońskich.

*

Z okazji jubileuszu, Zarząd Towarzystwa opublikował historię 100-letniej działalności tej organizacji oraz zorganizował wystawę, ilustrującą dorobek wydawniczy i naukowy T-wa.

Towarzystwo wydało dotąd ponad 100 tomów z różnych dziedzin nauki, dotyczących Estonii i Estończyków, oraz zebrało stosunkowo znaczną ilość eksponatów o charakterze etnograficznym, które następnie zostały ofiarowane Estońskiemu Muzeum Narodowemu, oraz eksponatów archeologicznych w liczbie ok. 8000, wchodzących obecnie w skład zbiorów archeologicznych Uniwersytetu. Towarzystwo posiada dużą bibliotekę naukową, zawierającą około 25000 tomów (a wśród nich wiele białych kruków), pozatym ok. 2500 najrozmaitszych obiektów historycznych oraz 14000 monet starych, znalezionych w Estonii. Rząd Estoński uznał za stosowne nadać działowi numizmatycznemu T-wa charakter ogólnopństwowego Centralnego Gabinetu Numizmatycznego, i przesłał mu posiadane zbiory numizmatyczne tak, że Gabinet zawiera w chwili obecnej ok. 60.000 monet.

Prócz uczonych estońskich w uroczystościach jubileuszowych T-wa wzięło udział liczne grono uczonych fińskich, szwedzkich, niemieckich, łotewskich, litewskich, norweskich, węgierskich, polskich i czeskich.

Na jubileuszowym posiedzeniu Towarzystwa ogłoszono doniosły fakt znalezienia przez asystenta Biblioteki Uniwersyteckiej w Tartu p. Freymutha w Brunsbergu w Prusach-Wschodnich dotąd nieznanego w Estonii druku katolickiego „Agenda Parva“ z roku 1622, zawierającego m. in. dawne teksty estońskie, jak również łotewskie, litewskie i polskie. Jest to druga, chronologicznie biorąc, drukowana książka z tekstami estońskimi (pierwsza katechizm Wanradta-Koella z roku 1535).

Podczas uroczystości Towarzystwo nadało szeregowi cudzoziemców godność członków honorowych oraz członków korespondentów.

Z pośród Polaków członkami honorowymi zostali JM. Rektor Uniwersytetu J. P. w Warszawie prof. dr Włodzimierz Antoniewicz oraz prof. dr Oskar Halecki. Ponadto nadano tę godność 3 Estończykom, 8 Finnom, 3 Węgrom, 3 Szwedom, jednemu Łotyszowi, 1 Litwinowi i 1 Norwegowi.

Z okazji jubileuszu T-wo wydało 30-ty tom sprawozdań T-wa p. t. „Liber Saecularis“, zawierający w dwóch tomach około 1000 stron tekstu — 92 artykuły najrozmaitszej treści naukowej, wśród nich zaś kilka artykułów autorów polskich.

Goście zagraniczni wygłosili w ramach uroczystości w Tartu i w Tallinnie cały szereg odczytów gościnnych na różne tematy naukowe. Rektor Antoniewicz, reprezentujący Uniwersytet Warszawski i polskie organizacje naukowe, odwiedził kolonię polską w Tartu, gdzie został powitany przez Prezesa Związku Polaków w Estonii „Jutrzenka“ p. Emila Skomorowskiego, wygłaszając następnie dla swych rodaków w Tartu powitalne, a przyjęte gorącym aplauzem, przemówienie. Ponadto odwiedził p. Rektor Tallinn, stolicę Estonii, oraz tamtejszą polską kolonię.

Po uroczystym obchodzie w 1932 r. 300-lecia założenia Uniwersytetu w Tartu przez szwedzkiego króla Gustawa Adolfa, była to druga uroczystość naukowa w Estonii w skali międzynarodowej.

Villem Ernits

K r o n i k a u g r o f i ń s k a

UGRO - FINNOWIE W WYŻSZEJ RADZIE I RADZIE NARODOWOŚCI Z. S. R. R.

Jak wiadomo parlament Z. S. R. R. składa się z dwu izb: z t. zw. Rady Związku i Rady Narodowości Z. S. R. R. Pierwsza Izba jest wybierana na podstawie powszechnego prawa wyborczego, przyczym przypada 1 mandat na 300.000 mieszkańców. W Radzie Związku, wybranej dnia 12 grudnia r. ub., wg. informacji podanych przez moskiewskie „Izwestia“, reprezentowanych jest 35 narodowości w ogólnej liczbie członków 569. Na pierwszym miejscu stoją zapewne Rosjanie, potem Ukraińcy, Żydzi, Białorusini. Polacy zajmują 13 miejsce. Narody ugro - fińskie są reprezentowane przez Mordwinów (15 miejsce), Wotiaków (Udmurtów, 20 miejsce), Mari (inaczej Czeremisów, 27-me miejsce), Nieńców (Samojedów, 28 miejsce) i Estończyków — 29 miejsce. Liczby przedstawicieli poszczególnych narodowości nie są podane.

Rada Narodowości składa się w myśl nowej konstytucji sowieckiej z 25 posłów, wybranych z każdej republiki związkowej, 11 posłów z każdej republiki autonomicznej, 5 posłów z każdego obszaru autonomicznego, 1 posła z każdego okręgu narodowościowego. Rada ta, licząca obecnie 574 członków, reprezentuje 54 narodowości, pośród nich zaś 8 posłów narodu Komi (Zyrian), 7 Udmurtów (Wotiaków), 6 Mari (Czeremisów), 5 Mordwinów, 4 Karelczyków i 4 Nieńców (Samojedów), oraz jeden przedstawiciel narodu Wepsów, czyli razem 35 przedstawicieli grupy uralskiej (ugro-fińsko-samojedzkiej). Jak stąd wynika, liczba Komi, Udmurtów, Mari, Mordwinów i Ka-

relów, mających swe republiki autonomiczne, jest więc mniejsza od przepisanej 11 zapewne wskutek tego, że kilka miejsc przydzielono tzw. mniejszościom, głównie Rosjanom, którzy w republikach karelskiej i mordwińskiej znajdują się nawet w większości.

Dla porównania należy dodać, że Rosjanie są w Radzie Narodowości reprezentowani przez 140 posłów, Ukraińcy przez 34, Białorusini przez 15, Polaków w Radzie tej nie ma, ponieważ nie ma w Rosji Sowieckiej specjalnego polskiego okręgu narodowościowego, mniejszość bowiem polska (wynosząca w 1926 roku 782,281 os. według spisu ludności) nie tworzy, zdaniem statystyków sowieckich, nigdzie dostatecznie wielkich skupień. Do Rady Związku Polacy weszli zapewne przy poparciu innych narodowości, podobnie jak i Estończycy (głównie przy poparciu Rosjan).

Ludność Rosji Sowieckiej, należąca etnicznie do grupy uralskiej, wynosi ok. 2 proc. ogółu ludności, posiada zaś ok. 6 proc. posłów w Radzie Narodowości Z. S. R. R. Fakt ten należy tłumaczyć niezwykle skomplikowanym podziałem terytorialnym Związku Sowieckiego, który jest np. przyczyną, że na 34 posłów ukraińskich, przypada 35 posłów narodów uralskich, chociaż naród ukraiński liczył w r. 1936 — 31.194.778 osób, przewyższając niemal 10-cio krotnie liczbę wszystkich narodowości uralskich Z. S. R. R. razem wziętych.

Liczba posłów Rosjan przewyższa czterokrotnie liczbę posłów uralskich, mimo, że w r. 1926 Rosjanie liczyli 77.760.000 osób, a grupa narodów uralskich około 25 razy mniej.

Najwięcej stosunkowo uprzywilejowany jest naród nieniecki (poszczególne plemiona Samojedów), gdyż ma on aż 4-ch przedstawicieli na ok. 16.000 mieszkańców. Tłumaczy się to tym, że Samojedzi zamieszkują ogromne terytorialnie okręgi, z których każdy obejmuje obszar kilkuset tys. km. kw. Poza tym kilka tysięcy Nieńców zamieszkuje na obszarze autonomicznej republiki Komi (zyriańskiej), oraz pewna ich ilość w okręgu Murmańskim, i z tego tytułu posiadają oni zapewne również przedstawicieli.

V. E.

BUDOWA LIWSKIEGO DOMU NARODOWEGO.

Jak wiadomo, odrodzenie narodowe Liwów, zamieszkałych w liczbie ok. 1.500 osób w Kurlandii (na Łotwie) na przeciw wyspy Saaremaa (Ozylia), datuje się w szerszym zakresie dopiero od pierwszych lat niepodległości państw bałtyckich. Działacze na polu odrodzenia narodowego Liwów, uczeni estońscy i fińscy już w samym początku zwrócili uwagę na potrzebę wybudowania Domu Narodowego Liwów, który mógłby stać się ośrodkiem ich dążeń narodowo - kulturalnych. Idea ta została podchwycona przez działaczy liwskich, pracujących nad rozbudzeniem świadomości narodowej, a zrzeszonych w jedynym zresztą istniejącym T-wie Liwskim. Niezbędne na budowę Domu Narodowego fundusze zaczęto zbierać wśród samych Liwów, jak również w Estonii, Finlandii i Węgrzech, jako w krajach etnicznie pokrewnych.

Większe fundusze na budowę domu tego ofiarowane zostały przez rządy: węgierski w kwocie 3.000 Pengö (ok. 2.700 zł.) estoński w kw. kor. est. 10.000 (ok. 13.500 zł.) i fińskiej — w kw. 350.000 marek fińskich (ok. 10.000 zł.). Rząd łotewski ofiarował plac pod budowę oraz udzielił subwencji w kwocie około 3.000 latów.

Jak słyhać budowa Domu Narodowego Liwów ma być rozpoczęta na wiosnę r. b., mniej więcej pośrodku 14-tu wsi liwskich. Materiał budowlany częściowo został już dostarczony przez samych Liwów, którzy bezpłatnie ofiarowali swą pracę.

Wielką atrakcją w życiu narodowym Liwów będzie zapewne uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego

mającego powstać Domu, lecz prawdziwą uroczystością, budzącą już obecnie entuzjazm nie tylko zresztą samych Liwów, lecz i gorących sympatyków ich odrodzenia narodowego w Łotwie, Estonii, Finlandii, na Węgrzech i w innych krajach będzie besprzecznie poświęcenie gmachu przy udziale delegatów i gości ze wszystkich sympatyzujących z Liwami państw.

Przypuszczalnie nastąpi to na jesieni roku bieżącego, względnie w początkach roku przyszłego.

Wskazaniem jest, aby wszystkie przyjaźnie dla Liwów usposobione kraje złożyły pewną choćby symboliczną ofiarę na budowę. Dotyczy to również Polski, jako państwa znanego ze swej gorącej przyjaźni dla krajów ugrofińskich, przyczym inicjatywę w tym zakresie winny podjąć Towarzystwa: Polsko-Estońskie, Polsko-Fińskie i Polsko-Węgierskie.

V. E.

WĘGIERSKI PRZYJACIEL POLSKI O PORCIE GDYŃSKIM.

W najnowszym lutowym zeszytcie węgierskiego czasopisma „Természettudományi Közlöny“ („Czasopismo Przyrodnicze“) ukazał się obszerny bogato ilustrowany artykuł p. t. „A gdyiniai kikitő és mészaki berendezési“ (Port gdyński i jego urządzenia techniczne“). Autor artykułu radca Imre Szieberth z Budapesztu, korespondent Instytutu Bałtyckiego w Gdyni, zwiedził nasz port latem r. ub., i wspomniany artykuł jest owocem jego pobytu u nas.

Omówiwszy pokrótce genezę portu gdyńskiego, autor daje ogólny pogląd na układ portu, by główną część swej pracy — stosownie do tytułu — poświęcić urządzeniom technicznym portu. Szczególnie interesują go nowoczesne urządzenia wyładunkowe i załadunkowe, pędzone siłą elektryczną i wykonywujące najrozmaitsze czynności nader szybko i precyzyjnie.

Artykuł radcy Sziebertha jest nowym dowodem zrozumienia, jakie znajduje na Węgrzech rola Gdyni w handlu tranzytowym. W tym sensie ma on duże znaczenie propagandowe, tym bardziej, że ukazał się w czasopiśmie na Węgrzech szeroko rozpowszechnionym, a wychodzącym już od lat 70-u.

Przegląd wydawnictw

R. ANTIK: ESTLAND IN FREMDEN SPRACHEN. TARTU 1936.

Jest to pierwsza próba wydania w formie książki bibliografii naukowych dzieł o Estonii i kulturze estońskiej, wydanych w językach obcych. Zawiera ona 1461 pozycje bibliograficzne. Ponieważ jednak pewne pozycje powtarzają się w różnych działach, liczba pozycji nie przekracza w istocie tysiąca.

Na pierwszym miejscu wymieniony jest język niemiecki z 1026 pozycjami, co wskazuje na dotychczasową przewagę tego języka w obcej literaturze o Estonii, Estończykach i kulturze estońskiej. Obecnie ma miejsce w Estonii mocny ruch na korzyść języka francuskiego i angielskiego, lecz większość dzieł obcych, traktujących o Estonii jeszcze długo zapewne pozostanie niemiecką.

Na drugim dopiero miejscu znajduje się język estoński z 383 pozycjami. Tłumaczy się to tym, że

język estoński odgrywa tu tylko rolę pomocniczą, jako tytuły estońskich streszczeń prac wydanych w językach obcych, albo też jako tytuły pewnych zasadniczych podręczników i prac w języku estońskim, włączonych do tej bibliografii z powodu ich treści.

Na trzecim miejscu znajduje się język francuski z 331 pozycjami. Pozycję swą język francuski zawdzięcza częściowo wydawnictwom Centralnego Urzędu Statystycznego Estonii oraz innym urzędów i naukowym wydawnictwom estońskim, podającym w ostatnich czasach streszczenia i podtytuły francuskie.

Na czwartym miejscu znajduje się język fiński z 239 pozycjami. Trzeba tu podkreślić, że liczba ta wydaje się zbyt niska i wiele dzieł i artykułów umieszczonych w czasopismach fińskich o Estonii zostało zapewne pominiętych.

Na piątym miejscu znajduje się język angielski

z 237 pozycjami. Dzieła o Estonii w języku angielskim traktują przeważnie o etnografii estońskiej i o przemyśle łupka palnego.

Na szóstym miejscu znajduje się język szwedzki z 141 pozycjami. Na powiększenie się tutaj liczby pozycji miała znaczny wpływ wizyta króla szwedzkiego w Estonii kilka lat temu, a także założenie Akademickiego Towarzystwa Szwedzko-Estońskiego w Tartu. W książkach i artykułach szwedzkich dominują tematy historyczne.

Na siódmym miejscu znajduje się język węgierski z 52 pozycjami, głównie artykułów. Ta mała liczba wskazuje na to, że chociaż stosunki estońsko-węgierskie są bardzo przyjazne, są to jednak w rzeczywistości stosunki dalekie tak geograficznie jak i kulturowo.

Na ósmym miejscu znajduje się język łaciński z 39 pozycjami, głównie podtytułów, pozostających jako przeżytek dawnych tradycji naukowych.

Na dziewiątym miejscu znajduje się język rosyjski z 27 pozycjami. Liczba ta wskazuje na coraz mniejszą popularność języka rosyjskiego i literatury rosyjskiej w Estonii. W rzeczywistości liczba ta jest zresztą przypuszczalnie kilkadziesiąt razy większa. Jeden z urzędników biblioteki uniwersyteckiej w Tartu, p. Weltman właśnie przygotowuje bibliografię prac i artykułów rosyjskich o Estonii i Estończykach i zebrał na ten temat w ciągu kilkunastu lat pracy olbrzymie materiały.

Na dziesiątym i jedenastym miejscu znajdują się języki łotewski i włoski z 21 pozycjami. Liczba książek i artykułów w języku łotewskim, a możliwe, że i we włoskim jest w rzeczywistości o wiele większa.

Na dwunastym miejscu znajduje się język esperancki z 11 pozycjami.

Na trzynastym i czternastym miejscu znajduje się język holenderski i duński z 4 pozycjami.

Na piętnastym miejscu znajduje się język polski z 3 tytułami, co już całkowicie nie odpowiada rzeczywistości, gdyż artykułów polskich o Estonii mamy znaczną ilość. Niestety, brak dotąd ich szczegółowej bibliografii.

Na szesnastym i siedemnastym miejscu znajdują się języki czeski i rumuński, każdy z jedną pozycją. Jest rzeczą oczywistą, że w języku czeskim wyszło znacznie więcej książek i artykułów o Estonii.

Jak z uwag naszych wynika, książka ta posiada znaczne braki, i to nie tylko w stosunku do języków tutaj wymienionych. Niektóre języki zostały zupełnie pominięte. Istnieją np. artykuły o Estonii w języku słowackim, bułgarskim, zdaje się również serbskim, a ponadto w języku ukraińskim i białoruskim.

Z tych względów bibliografię tę uznać należy raczej za podstawę dla przyszłych doskonalszych już prac w tej dziedzinie.

V. Ernits.

M. NURMIK I E. SKOMOROWSKI:

Praktiline Eesti-Poola, Poola-Eesti Käsiraamat. Praktyczny podręcznik Estońsko-Polski i Polsko-Estoński. Wydawnictwo E. Skomorowskiego, Tartu 1937 — 64 str.

Myśl wydania takiego podręcznika powstała już w chwili, gdy projekt przyjazdu do Estonii większej liczby polskich pracowników rolnych przybrał realne kształty. Projekt publikacji został poparty przez Po-

selstwo Polskie w Tallinnie i Zarząd Izby Rolniczej Estonii, jak również przez Towarzystwo Estońsko-Polskie w Tartu.

Na wstępie podręcznik zawiera prawidła wymowy polskiej dla użytku Estończyków i estońskiej dla użytku Polaków. Prawidła te, niestety, nie mogą być uznane za zadawalające i oddające ściśle wymowę poszczególnych dźwięków tylko dlatego, że pewnych dźwięków polskich nie można oznaczyć żadnymi literami estońskimi i na odwrót. Naprzykład wytłumaczenie dźwięku litery polskiej „ó“ przez estońskie — tsj, dź“ przez — dzj, „ś“ przez — sj, albo „ż“ przez estońskie zj zupełnie nie można uznać za prawidłowe, gdyż wymowa taka będzie w najlepszym razie przypominać język rosyjski. Również nie są ściśle określenia wymowy estońskich dźwięków — ä, ai, ö, öi i õ, choć istotnie trudno jest je oddać prawidłowo literami polskimi; trzeba te dźwięki samemu słyszeć, aby zorientować się w ich wymowie.

Następny rozdział podręcznika poświęcony jest krótkiemu przeglądowi gramatyki estońskiej dla Polaków i polskiej dla Estończyków, po czym następują już kolejne teksty polsko-estońskie, ujęte w formie konwersacyjnej i dotyczące liczb, czasu, dat, dni tygodnia, miesięcy, pogody, rodziny, narzędzi, kwiatów, jedzenia, picia, spania, różnych prac, podróży, handlu, wizyt na poczcie, u lekarza, w łaźni, na zabawach itd. Zakończenie podręcznika stanowi krótki słownik estońsko-polski i polsko-estoński.

Ponieważ teksty podręcznika były kontrolowane z jednej strony przez Polaków, a z drugiej strony przez Estończyków, dostrzec można nieliczne tylko nieścisłości językowe. Korekta książki zrobiona jest naogół bardzo starannie, przy czym podana jest lista pomyłek dostrzeżonych w druku. Nową publikację, mimo pewnych usterek, powitać należy z radością jako naogół udany krok na drodze popularyzacji nauki języka polskiego w Estonii, a estońskiego w Polsce, oraz jako praktyczną pomoc językową dla polskich robotników w Estonii.

V. Ernits

CZWARTY ZESZYT KWARTALNIKA „JANTAR“.

W okresie Świąt Bożego Narodzenia ukazał się czwarty z rzędu zeszyt kwartalnika „Jantar“, wydanego przez Instytut Bałtycki w Gdyni, zamykając pierwszy rok istnienia tego pisma, jak wiadomo — poświęconego specjalnie zagadnieniom naukowym pomorskim i bałtyckim. Należy stwierdzić, że każdy nowy numer „Jantara“ jest konsekwentnym krokiem naprzód na drodze wszechstronnego informowania społeczeństwa polskiego o sprawach pomorsko-bałtyckich.

Na wstępie nowego zeszytu znajdujemy źródłowy artykuł uczonego fińskiego, E. Anthoni'ego, p. t. „Finlandia w sporze o koronę szwedzką między Zygmuntem III a Karolem Sudermańskim“. Autor wyjaśnia, na podstawie wnikliwych studiów porównawczych, istotę odrębnego stanowiska Finlandii w historycznym sporze, który skończył się ostateczną porażką Zygmunta III i jego polityki szwedzkiej. Dalsze dwa artykuły działu I, „Rozprawy“ mówią o sprawach gospodarczych: B. Suviranta rozważa „Współpracę gospodarczą krajów skandynawskich“, stwierdzając m. in. na podstawie danych statystycznych, że Skandynawia jest potęgą w handlu światowym; A. Merits zajmuje się

„Produkcją oleju łąpkowego w Estonii“, ważną gałęzią gospodarki narodowej tego kraju. Szerokie horyzonty — z punktu widzenia lotnictwa międzynarodowego — obejmuje interesująca rozprawa M. Z. Piątkowskiego „Znaczenie połączeń lotniczych między Bałtykiem a morzami południowo-europejskimi“. Znaczenie tych połączeń, według stwierdzeń autora, polega głównie na ułatwieniu wzajemnego przenikania się zaplecza Bałtyku z zapleczem Morza Śródziemnego.

W części drugiej zeszytu („Sprawozdania“) mamy E. van Cleef'a „Narody bałtyckie w Stanach Zjednoczonych“, rozważania na temat znaczenia wychodźstwa z krajów bałtyckich w ojczyźnie Waszyngtona; dalej H. Küntzel'a „Rzut oka na rozwój bibliotek ludowych w Szwecji“, Z. Mocarskiego „Wartości regionalne druków pomorskich“, sprawozdanie G. Jens'a z I-go Kongresu Historyków Bałtyckich w Rydze, wreszcie — aktualne uwagi (sygnowane T. S.) p. t. „Sytuacja prawna W. M. Gdańska“, na marginesie studium radcy senatu gdańskiego Kettlitz: „Die völkerrechtliche Lage Danzigs“.

Dział recenzyj obejmuje tym razem 16 omówień przeważnie zagranicznych wydawnictw; na specjalną uwagę zasługują oceny dzieł z dziedziny socjologii W. Thomasa, F. Znanieckiego i W. Sterni, choćby ze względu na poruszone tu zagadnienia wsi polskiej i polskiego włościanstwa. Zeszyt czwarty „Jantaru“ jest owocem współpracy 15-tu autorów polskich i 8-iu zagranicznych.

Polecając to ciekawe i pożyteczne wydawnictwo naszym czytelnikom podajemy

Adres redakcji i administracji: Gdynia, ul. Świętojańska 23, Instytut Bałtycki. Prenumerata roczna „Jantaru“ wynosi zł 10.—.

USTRÓJ PAŃSTWA I ZAKONU KRZYŻACKIEGO

Nie było dotąd w literaturze pracy, któraby w sposób treściwy a przystępny dała pogląd na osobliwy twór, powstały na dawnym obszarze Prusów pogańskich, — na państwo krzyżackie. Tak dotkliwą lukę zapełnia świeżo wydana rozprawa dra Karola Górskiego, Doc. U. P. p. t. „Ustrój państwa i zakonu krzyżackiego“ stanowiąca część tomu pierwszego dzieła zbiorowego „Dzieje Prus Wschodnich“, wydawanego przez Instytut Bałtycki w Gdyni.

„Ustrój państwa zakonnego“, „Życie wewnętrzne“, „Wojskowość krzyżacka“, „Polityka gospodarcza“ i „Stosunek do ludności“ są tematem rozważań autora, który, uznając poważne walory organizacyjne państwa krzyżackiego, ocenia obiektywnie także ujemne cechy tego tworu państwowego.

Rozprawę dra Górskiego przeczyta z wielkim zainteresowaniem zarówno naukowiec, jak też każdy człowiek, którego interesują historyczne losy ziem południowego wybrzeża Bałtyku, pełne niejednokrotnie dramatycznego napięcia i mające znaczenie również dla północnych krajów bałtyckich.

„BALTIC AND SCANDINAVIAN COUNTRIES“

Nowy, ósmy zeszyt „Baltic and Scandinavian Countries“, pisma angielskiego, wydawanego przez Instytut Bałtycki w Gdyni, przynosi znowu szereg bar-

dzo ciekawych materiałów, oświetlających różne zagadnienia krajów bałtyckich i skandynawskich.

Między innymi interesujące zagadnienie z dziedziny etnografii porusza, fiński profesor folklorystyki dr Viljo Johannes Mansikka w swym „Studium porównawczym folkloru Finlandii i Estonii“. Do Finlandii wiedzie nas również rozprawa Ensio Hiittonena p. t. „Czy kryteria mniejszościowe mogą być zastosowane w Finlandii?“, — rzucająca ciekawe światło na problem szwedzki w „krajnie tysiąca jezior“. Cykl, poświęcony koloniom narodów bałtycko - skandynawskich w Stanach, kontynuuje J. Slabey Roucek artykułem o „Duńczykach amerykańskich“.

Ponadto godne podkreślenia są artykuły: J. de Keus-tera „Współzawodnictwo z Rotterdamem w stosunkach handlowych z regionem bałtyckim“, B. Tabaka „Znaczenie Renu dla krajów bałtyckich i skandynawskich“ oraz A. Giordano „Penetracja gospodarczo - morska krajów bałtyckich i skandynawskich w kierunku Morza Śródziemnego“, Stanisława Kolbuszewskiego „Z zagadnień historycznych i artystycznych Łotwy“ oraz E. van Cleefa „Narody Bałtyckie w Stanach Zjednoczonych“.

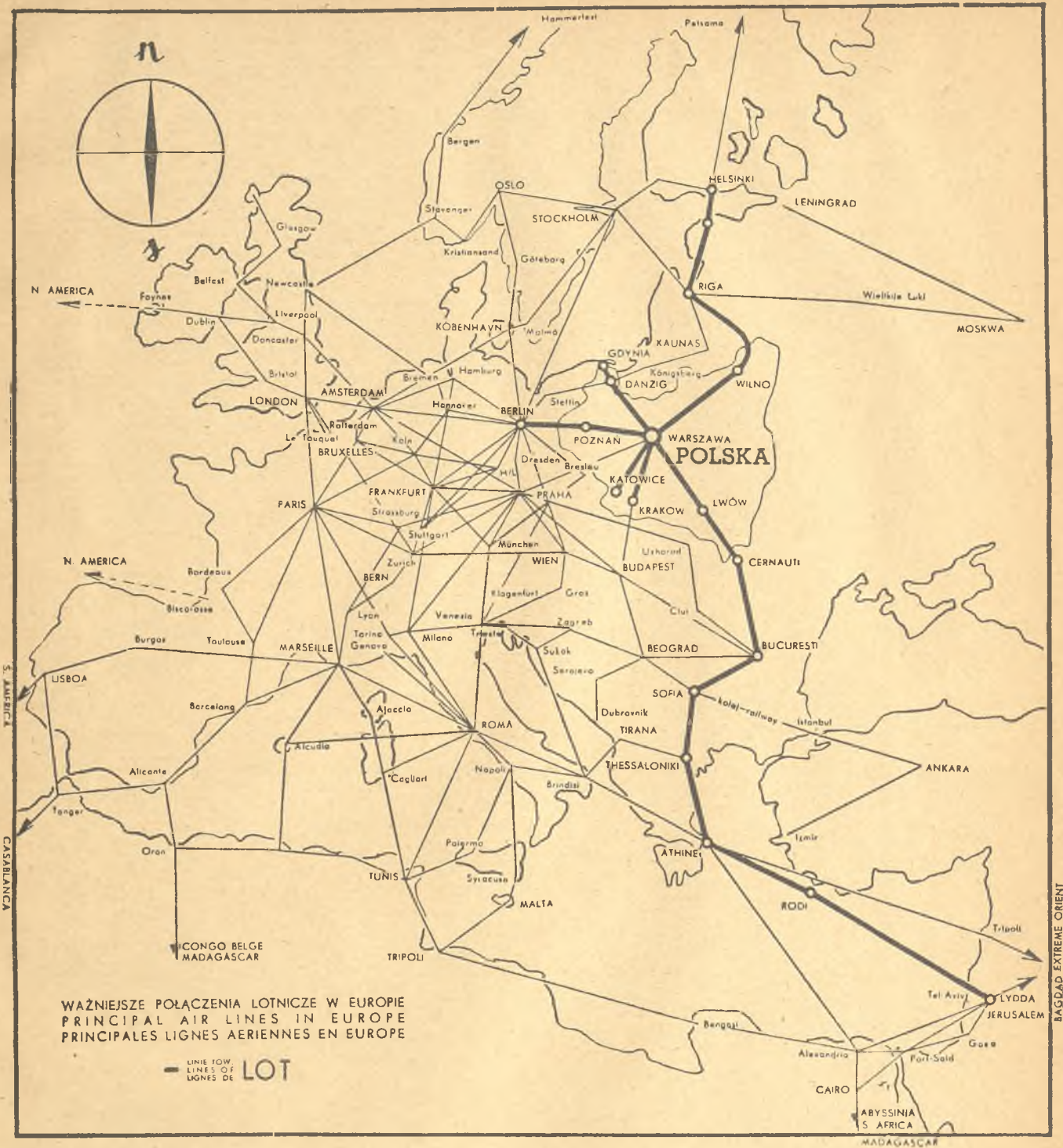
Dział omówień obejmuje recenzje z 34 wydawnictw polskich i obcych, z dziedziny historii, geografii i ekonomiki, z których wiele dotyczą się też spraw Finlandii i Estonii.

NOWE BAŁTYCKIE CZASOPISMO ESTOŃSKIE

Współpraca krajów bałtyckich, dająca tak dobre wyniki na polu zbliżenia kulturalnego i ekonomicznego, przejawia się w ciągle wzrastającej liczbie czasopism, poświęconych wzajemnym stosunkom tych państw. Obok szeregu pism naukowych, wychodzących w regionie bałtyckim, wśród których warto wymienić organ Instytutu Bałtyckiego „Baltic and Scandinavian Countries“, zaczynają się również pojawiać periodyki o charakterze informacyjno-sprawozdawczym.

Ostatnio właśnie zaczęto wydawać w Estonii pismo dwutygodniowe p. t. „The Baltic Times“. Redagowane w języku angielskim, zdecydowanie wypierającym język niemiecki jako międzynarodowy krajów bałtyckich, pismo to przynosi doskonały przegląd zdarzeń politycznych, kulturalnych i ekonomicznych w Estonii, oraz w innych krajach bałtyckich, nie pomijając też i Polski. Zasięg zainteresowań pisma staje się odrazu widoczny, gdy spojrzymy na jego winietę tytułową. Zawarta w niej mapka obejmuje — jako region bałtycki — całą Skandynawię, t. zw. państwa bałtyckie, Prus Wschodnie i Polskę, aż po najdalej wysunięty na południe punkt granicy polsko-rumuńskiej. Z mapki tej widać, iż nasi bałtyccy sąsiedzie w pełni doceniają rolę Polski na Bałtyku, uważając całe terytorium Państwa Polskiego za naturalne zaplecze południowego Bałtyku.

O pozytywnym ustosunkowaniu się pisma estońskiego do Polski świadczy też artykuł wstępny w ostatnim numerze, zatytułowany: „Poland and Lithuania“. Autor artykułu wyraża swą radość z nawiązania stosunków między dwoma bliskimi sąsiadami, jakimi są Polska i Litwa, stwierdzając na końcu, iż: „Przyjaciele obu krajów oczekują z nadzieją dalszego pomyślnego rozwoju stosunków polsko-litewskich“.

Puolan lentolinja — „LOT” merkitsee nopeutta ja mukavuutta.

Poola lennuliin „L O T” tähendab kiirust ja mugavust.

12,00	o.	Warszawa	p.	12,30	od 1.9.:	11,50
13,40	p.	Wilno	o.	10,50		10,10
14,00	o.	Wilno	p.	10,30		9,50
16,30	p.	Riga	o.	10,00		9,20
16,50	o.	Riga	p.	9,40		9,00
18,20	p.	Tallinn	o.	8,30		7,50
18,20	o.	Tallinn	p.	8,10		7,30
18,50	p.	Helsinki	o.	7,40		7,00

INOWROCLAW-ZDRÓJ

KĄPIELE SOLANKOWE, BOROWINOWE I KWASOWĘGLOWE

Solanki stężone złożone 31% i solanką pitną słonogorzka 1 $\frac{1}{4}$ %. Płynny ług pokrzystaliczny z dużą zawartością soli ubocznych. Wielki zakład przyrodoleczniczy. — Wodolecznictwo. Inhalatorium. Ematorium radowe. Elektroterapia. Zalecany: w schorzeniach gośćcowych (reumatyzm, artretyzm, podagra), chorobach przemiany materii, kobiecych, serca i dzieci, w schorzeniach górnych dróg oddechowych, anemii i nerwowych. Kuracje ryczałtowe we wszystkich sezonach. Wycieczki, sporty, teatr zdrojowy. Informuje Zarząd.

PARANTOLA INOWROCLAW-ZDRÓJ

SUOLA-, SUOMUTA- JA HIILIHAPPOKYLPYJÄ

Kyllästettyjä kivennäissuolavesiä (31%) ja karvasvettä (1 $\frac{1}{4}$ %). Sulaa kristalliseerattua lipeäliuosta lisäsuoloineen. Suuri luonnonparannuslaitos. Vesiparannusta. Inhalatorio. Radiumhoitola. Sähköparannusta. Paranaetaan: Reumaattisia sairauksia, artretismia, kihtiä, aineenvaihtosairauksia, nais- ja sydäntauteja, lasten ja ylempien hengityselinten sairauksia, anemiaa ja hermosairauksia. Parannusta kertakaikkisin maksuin joka kylpykautena. Retkeilyjä, urheilua, parantolateatteri. Tietoja antaa johtokunta.

KUURORT INOWROCLAW-ZDRÓJ

SUOLA-, SOOMUDA - JA SÖEHAPPEVANNID

Küllastatud liitsoolaveed (31%) ja soolakaskibe soolavesi joomiseks (1 $\frac{1}{4}$ %). Sula kristalliseeritud leheline suure kõrvalsoolade sisaldusega. Suur loodusarstimisasutis. Veega arstimine. Inhalatoorium. Raadiumi emanatoorium. Elektroteraapia. Arstitakse: Reumatismi, artretismi, podagrat, ainetevahetuse-, naiste-, südame-, laste- ja ülemiste hingamisteede haigusi, verevaesust ja närvihäigusi. Üldsummas tasutavat arstimist kõigil hooaegadel. Ekskursioone, sporti, kuurordi teater. Teateid annab juhatus.

CIECHOCINEK- CIEPLICA

Niezawodne w swym działaniu radoczyne kąpiele solankowe, skutecznie leczą artretyzm, reumatyzm, ischias, choroby kobiece, choroby serca i naczyń, usuwają cierpienia i skazy wieku dziecięcego, wzmacniają i hartują wątłe organizmy. Ceny pobytu i kuracji w sezonie od 1 maja do 15 czerwca — niższe. Informacji udziela Państwowy Zakład Zdrojowy i Komisja Zdrojowa w Ciechocinku.

PARANTOLA CIECHOCINEK-CIEPLICA

Radiumia sisältävät suolakylvyt vaikuttavat varmasti sekä parantavat hyvin seurauksin artretismia, reumatismia, ischiasta, naisten sydän- sekä verisuonien sairauksia, poistavat lapsi-ään kärsimyksiä ja vaja-vaivuuksia, voimistavat ja karkaisevat heikkoja organismeja. Oleskelu- ja hoitomaksut toukok. I p:stä heinäk. 15 p:ään alennettuja. Tietoja antaa valtion parantola ja parantolan komitea Ciechocinekissä.

KUURORT CIECHOCINEK-CIEPLICA

Omas tegevuses eksimatud raadioaktiivsed soolaveevannid arstivad mõjuvalt artretismi, reumatismi, ischiast, naiste, südame- ja veresoontehaigusi, kõrvaldavad lapsepõlve kannatusi ja vigu, kõvendavad nõrku organisme. Hooajal Imaist 15. juunini arstimis- ja suvitushind alandatud, Teateid annavad riiklik kuurort ja kuurordi komisjon Ciechocinekis.

KRYNICA-ZDRÓJ

WSKAZANIA LECZNICZE: choroby serca i naczyń, choroby przemiany materii, choroby żołądka, jelit i dróg żółciowych, choroby dróg moczowych, choroby kobiece, niedokrwistość i wyczerpanie nerwowe.

SEZON LETNI MAJ - LISTOPAD

Informacje i prospekty wysyła Komisja Zdrojowa i Państw. Zakład Zdrojowy oraz Związek Uzdrowisk Polskich, Warszawa, Boduena 2, m. 2 — Telefon 530-38.

PARANTOLA KRYNICA-ZDRÓJ

PARANNETAAN: Sydän- sekä verisuonien-, aineenvaihto-, vatsa-, suoli-, sappi-, virtsa- sekä naistentauteja, verenvähyyttä ja hermoväsymystä. Luonnollista juomavettä, vahvin alkaalinen hiilihappokivennäisvesi „Zuber”, kivennäishiilihappokylpyjä, kuivia hiilihappo- ja suomutakylpyjä. Aurinko- ja ilmakylpyjä — vesiallas, hiekkaranta — sähkö- ja aurinkoparannusta, uusimmat laitteet. Pääkylpykautena vakainainen teatteri, konserteja, elokuvia, kesä- sekä talviurheilua, seuraleikkejä.

KESÄKAUSI TOUKOKUUSTA MARRASKUUHUN.

Tietoja antavat sekä prospekteja lähettävät parantolan komitea ja valtion parannuslaitos sekä Puolan parantoloiden liitto Varsovassa, ul. Boduena 2, m. 2 — puh. 530-38.

KUURORT KRYNICA-ZDRÓJ

ARSTITAKSE: Südame ja veresoonte, ainetevahetuse, kõhu, soolikate, sapiteede, kuse- teede ja naiste haigusi, verevähesust ja närviväsimust. Loomulikud joogiveed, kõvim alkaaliline söehappemineraalvesi „Zuber”. Mineraalsed söehappevannid, kuivad söehappe- ja soomudavannid, päikese ja õhuvannid — suplubassein, liivarand — elektro- ja heelio- teraapiaasutis, varustatud uusimate abinõudega. Alaline teater peahooajal, kontserdid, kino, suve- ja talvesport, seltskonnamängud.

SUVIHOOAEG MAIST NOVEMBRINI.

Teateid annavad ja prospekte saadavad kuurordi komisjon ja riiklik kuurort ning Poola kuurortide Liit Varssavis, ul. Boduena 2, m. 2 — telef. 5-30-38.

BUSKO - ZDRÓJ

Kąpiele siarczano-solankowe, mułowe, hydroterapia i elektroterapia
WODA LECZNICZA DO PICIA

Wskazania: reumatyzm, artretyzm, choroby przemiany materii, zapalenie nerwów,
i neuralgia (ischias), przymiot, choroby skóry.

Sezon od 1 maja do 31 października,

PARANTOLA BUSKO-ZDRÓJ

Rikki-suola-, mutakylpyjä, vesi-ja sähköparannusta
Terveysvesilähteitä

Parannetaan: reumatismia, artretismia, aineenvaihtotauteja, hermotulehdusta ja neuralgiaa
(ischias), syfilistä, ihotauteja.

Kylpykausi kestää toukokuun 1:stä p:stä lokakuun 31:een p:ään,

KUURORT BUSKO-ZDRÓJ

Soola-väävli- ja muda - vannid, hüdropaatia ja elektroterapia
Tervisvesi joomiseks

Arstitakse: reumatismi, artretismi, ainetevahetusehaigus, närvipõletikku ja neuralgiat
(ischias), sifilist, nahahaigus.

Hooaeg esimesest maist 31 oktoobrini.

DRUSKIENIKI ZDROJOWISKO NAD NIEMNEM

Solanka do picia. Kąpiele solankowe, borowinowe, kwasowęglowe, tlenowe, piankowe. Elektro- i wodolecznictwo. Inhalatorium. Irygacje i płukanie jelit. Zakład leczniczego stosowania słońca, powietrza i ruchu. Kąpiele kaskadowe. Pięknie położona stacja klimatyczna. Sezon trwa od 15 maja do 1 października. Informacje: Dyrekcja Zakładu i Komisja Zdrojowa w Druskienikach oraz Związek Uzdrawisk Polskich w Warszawie, Boduena 2.

DRUSKIENIKI PARANTOLA NIEMENIN VARRELLA

Kivennäissuolalähteitä, kivennäissuola-, hiilihappo-, happi- ja vahtokylpyjä. Sähkö-ja vesiparannusta. Höyryhengitys-ja vatsahuuhteluhoitoa.

Aurinko-, ilma- ja liikuntaparannusta. Kaskadikylpyjä. Kauniilla paikkakunnalla sijaitseva klimaattinen asema. Hoito-ja kylpykausi kestää 15:stä toukok. 1 p:ään lokakuuta.

Tietoja antavat laitoksen johto ja parantolan Komitea, os. Druskieniki, sekä Puolan parantoloiden liitto, os. Warszawa, Boduena 2.

KUURORT DRUSKIENIKI NIEMENI KALDAL

Soolavesi joomiseks. Soolavee-, soomuda-, söehappe-, hapniku-, vahuvannid. Arstimine elektriga ja veega. Inhalatoorium. Irrigatsioonid ja soolikate loputus. Arstimine päikesega, õhuga ja liikumisega. Kaskaad-suplused. Ilusal kohal asetsev klimaattiline jaam.

Hooaeg kestab 15 maist esimese oktoobrini.

Informatsioon: Asutise juhatus ja kuurordi toimkond Druskienikis ja Poola kuurortide liit Varssavis, Bodueni t. 2.

TRUSKAWIEC

ZDROJOWISKO SIARCZANO - SOLANKOWE
LECZY WSZECHSTRONNIE

Naturalne kąpiele solankowe, siarczane i borowin. Wszelkich informacji udziela odwrotnie Zarząd zdrojowy.

Naftusia w butelkach, oraz sól gorzka „Barbara” do nabycia w aptekach i składach aptecznych.

TRUSKAWIEC RIKKI-SUOLA-PARANTOLA, TEHOKAS PARANNUS.

Luonnolliset suola-, rikki-, ja suomutakylvyt.

Tietoja antaa parantolan johtokunta.

Pullotettua „Naftusaa” ja terveys-suolaa „Barbara” saatavissa apteekkeista ja rohdoskaupoista.

TRUSKAWIEC SOOLA-VÄÄVLI KUURORT, ARSTIB MITME- KÜLGSELT.

Loomulikud soola-, väävli- ja soomudavannid. Igasugust informatsiooni annab tagasipostiga Kuurordi Valitsus.

Apteekides ja rohucauplustes saada „Naftusiat” pudelites ja kibedat tervissoola „Barbara”.

SISÄLLYSKATSAUS.

Tämä numero on omistettu pääasiallisesti kesänvietolle Puolassa, Suomessa ja Eestissä. Se alkaa huomautuksilla Puolan viimeaikaisesta Liettuan politiikasta. Alicja Bełcikowska kirjoittaa Puolan kanasallispäivän (3. V.) historiallisest taustasta. Teo Snellman kuvaa matkaa Suomen kautta Pohjois-jäämerelle. Janusz Mazowiecki kirjoittaa Puolan ja Suomen kauppasuhteista, G. Tigerstedt Suomen myllyistä. Seuraa tietoja Suomen sekä Eestin lentoyhteyksistä etelään, suomalainen sekä suomalais-ugrilainen kroniikka y. m.

SISUKOKKUVÕTE.

Käesolev number on pühendatud peaaialikult suvitamisele Poolas, Soomes ja Eestis. See algab märkustega Poola viimasaegsest poliitikast Leedu suhtes. Alicja Bełcikowska kirjutab Poola 3 mai rahvuspüha ajaloolisest tagasenast. Eestis turismi maana kirjutab Jahannes Kiivet, suvest Haapsalus C. V. Järgneb illustree ritud Poola kuurortide nimestik. Eesti põlevkivist kirjutab O. Kukkur. Järgneb ülevaade lennuühendusest Soome ja Eesti ning lõuna maade vahel, Eesti kroonikat, prof. L. Masinigi elulugu ja artikkel, mis on pühendatud Eesti Seltsi saja-astase juubeli puhul, mõlemad V. Ernitsilt, soome-ugri kroonikat, kirjanduse ülevaade j. n. e.

